se manifestă între întreprinzători, între întreprinzători și salariați, între salariații din diversele unități economice. Pot fi acceptate, în favoarea eficienței economice, aceste discrepanțe ? Care ar putea fi structurile instituționale care să reglementeze, la nivel microeconomic, relațiile dintre întreprinzători și salariați ? Și care ar putea fi, la nivel macroeconomic, reglementările care să evite mari disparități de venit între întreprinzători și salariați și între însiși salariații din diferite unități economice, pe de o parte, fără a fi, pe de altă parte, compromisă cointeresarea materială în obținerea unor performanțe economice mai ridicate ?

Cum trebuie să se desfășoare relațiile de schimb, între unitățile economice ? Libera competiție concurențială între acestea este o opțiune valabilă ? Sau o reglare socială, o planificare, este necesară pentru ca, desigur prin pîrghii economice și nu prin măsuri administrative și de comandă, să se canalizeze resursele existente spre realizarea obiectivelor de care este, cu prioritate, nevoie ? Este justificată o legislație care să interzică monopolul de producție al unor unități în anumite domenii spre a se împiedica impunerile de condiții și prețuri pe piață ? Pot fi lăsate prețurile să se formeze liber pe piață ? Sau reglementări sociale trebuie stabilite pentru a stăvili fenomenul inflaționist ? Cum ar putea fi evitată transformarea într-o spirală inflaționistă, cu grave consecințe sociale, a procesului obiectiv necesar de așezare pe costuri a prețurilor în economia românească ? Și ce măsuri, la nivel macroeconomic, sînt obligatorii pentru a absorbi și combate urmările sociale (și îndeosebi cele în planul ocupării globale și structurale a forței de muncă) ale la fel de necesarei remodelări a structurilor economico-industriale ?

Și cum ar putea fi organizată deplasarea resurselor investiționale spre activitățile mai performante ? Este, cu alte cuvinte, necesară înființarea unei burse de valori, care nu constituie altceva decît o piață organizată, ce facilitează orientarea fondurilor disponibile, prin plasamente în acțiuni, spre unitățile economice mai rentabile, stimulînd astfel eficiența pe ansamblu ? S-ar putea, însă, lăsa ca bursa să devină scena unor speculații financiare care, așa cum se întîmplă astăzi în Occident, au pierdut legătura cu înseși menirea instituției și fluxurile reale din economie ? Ar putea capitalul străin juca vreun rol ? Și care ar putea fi, eventual, acesta ?

Și în condițiile restructurărilor economice și tocmai pentru a le influența, sistemul bancar și financiar poate rămîne în organizarea actuală, sau mecanisme concurențiale ar trebui introduse între unități bancare cu funcții similare, urmînd, desigur, ca acestea să funcționeze sub supravegherea și controlul Băncii naționale, ca bancă centrală ? Să se apeleze la credite externe ? Și cînd ?

În sfîrșit, o ultimă problemă : convertibilitatea leului trebuie să fie punctul final al restructurării economice sau, dimpotrivă, unul din mijloacele esențiale, începînd dintr-o anumită etapă, ale promovării acestor restructurări, pentru ca prin însăși relevanța pe care o evidențiază moneda convertibilă, să se știe exact în ce situație economică ne aflăm, cé activități sînt, sau nu, rentabile, spre ce trebuie, sau nu, să ne orientăm și care sînt parametrii precișî în care economia românească se raportează la economia mondială ?

Sînt doar unele din întrebările la care specialiștii vor trebui să ofere un răspuns astfel încît eficiența economică să fie maxim posibilă și costurile sociale minim posibile.

Ilie Șerbănescu

„Avem tot interesul să trăim în pace și înțelegere cu vecinii noștri"

Convorbire cu domnii MIHAI GRAMA, președintele Comitetului de organizare al Uniunii Democrat-Creștine, și DEMOSTENE ANDRONESCU, vicepreședinte

Uniunea Democrat-Creștină a fost înregistrată oficial ca partid politic prin decizia nr. 5, din 15 ianuarie 1990, a Tribunalului Municipiului București. Pînă la viitorul său congres, conducerea partidului este asigurată de un Comitet de organizare, format dintr-un președinte, un prim-vicepreședinte și patru vicepreședinți. Recent, am avut o discuție cu domnii Mihai Grama, președintele Comitetului de organizare, și Demostene Andronescu, vicepreședinte al acestui organism de conducere.

— Uniunea Democrat-Creștină este, spre deosebire de partidele tradiționale, o formațiune nouă pe scena politică a țării noastre. Pentru început, vă rugăm să ne precizați care este locul ei pe această scenă și care sînt elementele principale ale platformei-program.

— Uniunea Democrat-Creștină, ne precizează domnul Demostene Andronescu, se plasează, în eșichierul politic al țării, pe o poziție de centru-dreapta. Platforma partidului a fost elaborată în linii generale. Ea mai necesită completări, care se vor face la sugestia opiniei publice. În linii generale, UDC este un partid creștin care își propune să asaneze, din punct de vedere moral, societatea românească poluată în cele patru decenii și jumătate de comunism, în spiritul credinței creștine. Bineînțeles că nu ne rezumăm numai la spiritul ortodoxiei românești, care este majoritar, ci căutăm o apropiere între toate confesiunile existente în țara noastră.

— „Lumea azi" este, după cum știți, o revistă de politică externă și vă propun, dacă sînteți de acord, să transferăm discuția în acest plan. Vă rugăm să faceți o scurtă apreciere privind locul pe care considerați că trebuie să-l aibă România în arena mondială.

— În ceea ce privește politica externă, ne declară domnul Mihai Grama, UDC pleacă de la ideea colaborării cu toate statele, în pace și bună înțelegere. Noi înțelegem să avem o colaborare strînsă cu vecinii noștri, cu Bulgaria, cu Iugoslavia, cu Ungaria, cu Uniunea Sovietică. Deși nu sîntem vecini direcți, ne pronunțăm pentru o strînsă conlucrare și cu Cehoslovacia, cu Polonia. Avem, fără îndoială, cu vecinii noștri atît interese politice, cît și interese umanitare și economice. Sigur, punem o mare bază pe prietenia cu popoarele din lumea democrațiilor occidentale, în primul rînd cu Franța, cu R.F. Germania, cu Statele Unite și cu restul democrațiilor, cu care vom căuta să avem cele mai strînse raporturi, atît de colaborare, cît și de inspirație politică. Vom căuta ca anumite probleme de interes național românesc să fie rezolvate într-un spirit pașnic și de înțelegere reciprocă.

— Care credeți că ar trebui să fie acțiunile imediate ale guvernului în sfera politicii externe ?

— Cred că, în ceea ce privește domeniul politicii externe, continuă domnul Mihai Grama, prima acțiune necesară este aceea de a face „curățenie" în cadrul personalului ambasadelor României din străinătate, eliminarea celor care au constituit rușinea noastră peste hotare și înlocuirea lor cu personal calificat, cu personal de mare competență și cu o comportare etică și morală care să ne facă cinste. În al doilea rînd, considerăm că raporturile cu țările democratice, mă refer la democrațiile occidentale, trebuie să fie cele mai strînse și ne vom pronunța pentru revizuirea acelor relații care prejudiciază poziția și interesele României.

— Dar acțiunile de perspectivă ?

— Mă gîndesc, în primul rînd, — continuă președintele Comitetului de organizare — la o acțiune concertată de unificare a Europei, adică realizarea unei așa-zise „case comune", în care, însă, să se poată circula dintr-o cameră în alta, să ajungem la acorduri care să favorizeze dezvoltarea economiei românești și, totodată, să permită intrarea țării noastre în concertul de civilizație și cultură europeană. Desigur, într-o perspectivă largă, nu înțelegem, cîtuși de puțin, să fie ignorat faptul de a avea cele mai strînse relații cu Statele Unite, din partea cărora așteptăm un sprijin cît mai adecvat nevoilor de dezvoltare a democrației și de ridicare a nivelului de civilizație în România. Totodată, credem că nu trebuie neglijată nevoia de relații cu Japonia, cu China și cu restul popoarelor din Asia, Africa și America Latină. Cu URSS sperăm să avem bune relații de cooperare economică și culturală.

— Prin ce considerați că se aseamănă sau deosebesc pozițiile de politică externă ale UDC față de cele ale altor formațiuni apropiate ori opuse dumneavoastră, ca orientare politică ?

— Nu putem face precizări, în acest sens, pentru că n-am purtat discuții cu cei interesați, revine în discuție domnul Demostene Andronescu. Ne opunem celor care încearcă — sîntem convinși — ca, peste capetele noastre, să decidă soarta poporului român. Noi nu mai vrem ca libertatea să ne fie oferită de alții sau să ni se dea cu „porția", numai în măsura în care o dictează interesele lor. De aceea, ne pronunțăm cu hotărîre să nu ratăm această unică șansă istorică ce ni s-a oferit de a dispune singuri de libertatea și de acțiunile noastre viitoare. Deși este o țară mică, România nu trebuie să se supună și să accepte puncte de vedere care nu sînt conforme cu interesele ei.

— Ce ați mai avea de adăugat în încheierea convorbirii noastre ?

— Considerăm, conchide domnul Mihai Grama, că în elaborarea politicii externe trebuie avut în vedere contextul geopolitic al României, interesele noastre fiind ancorate, în primul rînd, în această parte a lumii. Cu atare, ne pronunțăm pentru relații cît se poate de cordiale cu vecinii noștri. Oricît de mare ar fi, acum, deschiderea politică, oricît de mari ar fi posibilitățile pe care tehnica modernă le oferă pentru apropierea popoarelor, totuși noi trăim aici și vom încerca să ne înțelegem cu vecinii noștri, indiferent care va fi orientarea lor politică. Interesele României sînt în această parte a lumii și este firesc să ne punem de acord și să trăim în pace și bună înțelegere cu vecinii.

Convorbire consemnată de Aurel Zamfirescu

Cambodgia — surîs și suferință

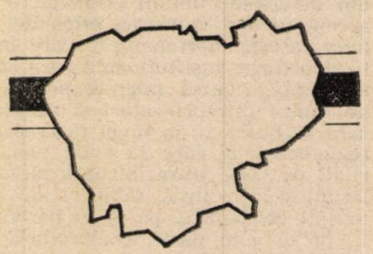

Răvășită de lungi ani de război, ca și de o scurtă dar cumplită dictatură, înlocuită de un regim sprijinit pe o însemnată prezență militară străină, Cambodgia își caută, cu greutate și mereu noi obstacole, drumul spre pace.

Norodom Sianuk

Son Sann

Khieu Samphan

Hun Sen

În sud-estul Asiei, Cambodgia este o prezență deosebită, chiar și numai prin unitatea sa etnică, prin vechea și strălucitoarea civilizație budistă, ce a înflorit pe pămîntul ei și a creat una din marile minuni arhitecturale ale Asiei și ale lumii : complexul Angkor Vat. Surîsul enigmatic și trist al miilor de Budha, presărați pe teritoriul cambodgian, trimite parcă gîndul spre suferințele îndurate, cu nemaiîntîlnit stoicism și, probabil, încredere într-o viață mai bună, undeva, în ceruri, de acest popor mic, de numai cîteva milioane de suflete, care a plătit din greu pentru singura vină de a avea țara plasată într-o arie de continuă turbulență.

Conflictul cambodgian (sau kampuchian) este unul din cele mai îndelungate și complexe conflicte regionale contemporane. În ultimul deceniu, el a marcat profund evoluțiile din sud-estul Asiei și a complicat considerabil tabloul relațiilor internaționale. Dar, mai presus de orice, prin desfășurare și implicații, el s-a răsfrînt grav asupra vieții și activității poporului khmer, a unității sale naționale, a însești existențe, cu depline prerogative de independență și suveranitate, a statului cambodgian.

Prins în viltoarea unui război pustiitor, total contrar propriilor interese (conflictul indochinez, ce a inclus treptat, în perioada postbelică, toate cele trei state din regiune : Vietnam, Laos, Cambodgia), poporul cambodgian a sperat că eliberarea țării, de către forțele patriotice, în aprilie 1975, va însemna și sfîrșitul grelelor sale încercări. Speranță zadarnică ! După draconica guvernare a khmerilor roșii, dintre anii 1975—1979, un nou regim, sprijinit de forțe armate străine, se va instala la Pnom Penh, țara și națiunea cambodgiană divizîndu-se în fracțiuni ce, raliindu-și state sau grupuri de state din regiune sau dinafara ei, se vor înfrunta, vreme de mai bine de un deceniu, tulburînd atmosfera din acest spațiu geografic, prejudiciind liniștea și pacea în lume *(vezi cronologia)*.

Ineficacitatea, dovedită în timp, a soluției militare, de forță, faptul că intervenția străină nu a ajutat la rezolvarea problemelor, ci, dimpotrivă, a creat noi dificultăți, au condus, în cele din urmă, la ideea de dialog. Pentru prima oară, cele patru grupări cambodgiene — trei

20 de ani...

18 martie 1970 — O lovitură de stat militară, condusă de generalul Lon Nol, îl înlătură de la putere pe prințul Norodom Sianuk, deschizînd calea intervenției străine în Cambodgia. În mai-iunie, trupe saigoneze și americane pătrund pe teritoriul cambodgian.

23 martie 1970 — Prințul Sianuk adresează, de la Beijing, un apel tuturor forțelor patriotice de a se ridica la luptă. Este anunțată crearea Frontului unit național al Kampuchiei (FUNK) și, la 5 mai același an, ia ființă Guvernul regal de uniune națională (GRUNK), care activează, inițial, în exil. În septembrie, Norodom Sianuk precizează că o parte a guvernului a fost transferată pe teritoriul cambodgian și că miniștrii adjuncți, proaspăt numiți, acționînd pe teritoriul național, sînt „cu toții membri ai khmerilor roșii" care dețin, de fapt, puterea. **CINE SÎNT KHMERII ROȘII ? „Se știe, probabil, mai puțin despre khmerii roșii decît despre oricare altă mișcare comunistă asiatică — scria revista «Far Eastern Economic Review», în iunie 1970. Ea e alcătuită, în cea mai mare parte, din țărani nemulțumiți, conduși de cadre formate înainte de anul 1954 (anul încheierii acordurilor de la Geneva, care garantau independența și suveranitatea Cambodgiei — n.n) și intelectuali și studenți cu vederi de stînga care, din diferite motive, s-au ridicat împotriva autorității legale, atît înainte, cît și după evenimentele din martie". Organizarea lor e puternică mai cu seamă la sate — relevă revista, arătînd că totul rămîne în cel mai adînc secret, nici un program nu a fost publicat și niciunde nu a fost menționată existența unui partid comunist cambodgian. Oricum — e de părere revista — khmerii roșii au devenit cea mai influentă dintre forțele patriotice activînd sub drapelul prințului Sianuk.**

24 martie 1972 — Este anunțată crearea unei Înalte Conduceri a forțelor armatei populare de eliberare națională, prezidate de ministrul apărării în GRUNK, Khieu Samphan.

1 ianuarie 1975 — Forțele patriotice declanșează ofensiva generalizată, pentru deplina eliberare a țării. La 1 aprilie, Lon Nol și alte persoane din anturajul său părăsesc Cambodgia, cerînd azil în SUA. La 11 aprilie, se închide Ambasada SUA. Șeful misiunii americane de legătură din China, George Bush, îi trimite o notă prințului Sianuk, cerîndu-i să se întoarcă de urgență la Pnom Penh, pentru a prelua puterea și a obține o încetare a focului din partea khmerilor roșii.

17 aprilie 1975 — Khmerii roșii intră victorioși în Pnom Penh. După cîteva ore locuitorilor li se cere să evacueze orașul, invocîndu-se pericolul unor raiduri aeriene americane. Legăturile cu restul lumii se întrerup. Thailanda își închide granița. Cîteva luni mai tîrziu, citînd mărturii ale unor refugiați cambodgieni, ajunși în Thailanda, presa occidentală scrie despre „depopularea aproape totală a unor localități" din Cambodgia, populația fiind obligată la muncă forțată în junglă sau pe plantațiile de orez.

5 ianuarie 1976 — Intră în vigoare o nouă Constituție, în baza căreia este proclamată Kampuchia Democrată.

4 aprilie 1976 — Norodom Sianuk se retrage din funcția de șef al statului, care e preluată de Khieu Samphan. Guvernul e condus de Pol Pot.

31 decembrie 1977 — După o serie de incidente, relațiile cu Vietnamul sînt înghețate și se solicită diplomaților vietnamezi să părăsească Pnom Penhul pînă la 7 ianuarie 1978.

3 decembrie 1978. — Radio Hanoi anunță stabilirea, în „zonele eliberate" ale Cambodgiei, a unui Front Unit Național pentru Salvarea Kampuchiei (FUNSK), condus de Heng Samrin.

decembrie — ianuarie 1979 — Pe teritoriul cambodgian au loc ample operațiuni militare, la care participă forțe vietnameze.

7 ianuarie 1979 — Guvernul Pol Pot părăsește Pnom Penhul, ocupat în aceeași zi, de forțele FUNSK. A doua zi, se formează Consiliul Popular Revoluționar (președinte Heng Samrin), și se decide schimbarea denumirii țării în Republica Populară Kampuchia, nerecunoscută la ONU. Din Beijing, Norodom Sianuk adresează un apel ONU pentru îndepărtarea trupelor vietna-

ale opoziției din exil, conduse de prințul Sianuk, de Khieu Samphan și de Son Sann și cea a regimului instalat la Pnom Penh — se vor întîlni, la masa tratativelor, la 25 iulie 1988, în localitatea indoneziană Bogor. Li se vor alătura reprezentanți ai Vietnamului, Laosului, ai celor șase state din Asociația Națiunilor din Asia de sud-est (ASEAN). Au urmat o serie de alte evenimente, de contacte, schimburi de păreri, planuri de pace, întîlniri, în cadru mai larg sau mai restrîns. E drept că, în tot acest timp, cu rare momente de „pauză", au continuat și luptele. Dar, în pofida menținerii ostilităților de pe cîmpul de luptă, ca și, în genere, a unei mari diversități de opinii, a existenței unor momente de ezitare sau recul, ideea dialogului a cîștigat tot mai mult teren, mai cu seamă în ultimii ani, stimulată, desigur, și de semnele de destindere din întreaga viață internațională. Anul trecut, în vară, „problema cambodgiană" a format tema unei conferințe internaționale, desfășurate la Paris, în prezența reprezentanților ONU, ai celor patru fracțiuni khmere, ca și a 18 state. După cîteva săptămîni, conferința și-a suspendat lucrările, intrînd în impas, dar însuși evenimentul ca atare și dorința larg împărtășită de participanți de a relua discutarea problemelor au evidențiat disponibilitatea pentru continuarea eforturilor de găsire a unei soluții pașnice negociate. O dovadă a evoluției spre o astfel de rezolvare a fost și retragerea trupelor vietnameze din Cambodgia, în septembrie anul trecut.

„Singura cale de urmat o constituie reluarea, cît mai curînd posibil, a negocierilor" — sublinia secretarul general al ONU. Trebuie — arăta el — să se ajungă la o înțelegere în legătură cu „definirea unor aranjamente administrative viabile pentru perioada de tranziție, care să ducă la organizarea de alegeri libere și echitabile, sub supraveghere internațională". Potrivit lui, „ar trebui să fie examinate modalitățile instaurării unei încetări a focului și adoptate măsuri menite să garanteze că nu se va reveni la politica și practicile universal condamnate din perioada 1975—1978". În acest sens, el menționa necesitatea unui organism internațional eficient, însărcinat cu controlul asupra tuturor elementelor unei reglementări politice globale, inclusiv situația zecilor de mii de refugiați cambodgieni de la frontiera khmero-thailandeză.

O „redistribuire a cărților"

După retragerea trupelor vietnameze, s-a asistat la o puternică relansare a atacurilor forțelor armate ale opoziției. Îndeosebi în ultima vreme, aceste atacuri s-au intensificat, cu precădere în zonele din nord-vestul țării, de la frontiera cu Thailanda. Importanța acordată de ambele părți în confruntare situației de pe cîmpul de luptă ar avea, însă, în vedere — potrivit unui comentator de la fața locului — „marcarea de puncte", înainte de o reașezare la masa tratativelor. Aproape paralel cu evenimentele de pe scena operațiunilor militare, s-a desfășurat și continuă a avea loc o intensă activitate diplomatică. La Paris, un diplomat declara agenției „France Presse", la începutul lunii ianuarie : „Contactele sînt cvasipermanente... iar următoarele săptămîni se vor dovedi determinante".

În centrul acestor contacte s-au aflat o serie de inițiative de „ultimă oră", între care așa-numitul „plan australian", acordînd ONU un rol esențial în administrarea provizorie, pînă la alegeri, a Cambodgiei, prevăzîndu-se ca în tot acest răstimp locul acestei țări la Națiunile Unite să rămînă vacant. El s-a aflat în atenția reuniunii de la Paris, de la mijlocul lunii trecute, a reprezentanților celor cinci state membre ale Consiliului de Securitate (SUA, URSS, Marea Britanie, Franța, China). S-a convenit, cu acest prilej, că „ONU joacă un rol tot mai puternic în reglementarea problemei cambodgiene" — cum se releva într-un comunicat al Ministerului de externe al Franței. Participanții au apreciat că „un reprezentant special al secretarului general al ONU va trebui numit în Cambodgia pentru a supraveghea activitățile ONU în perioada de tranziție". „Un consiliu național suprem ar putea fi garantul suveranității țării în perioada procesului de tranziție" — au fost de părere participanții, părînd a urma, în această privință, o propunere a guvernului de la Pnom Penh. În comunicatul asupra reuniunii se precizează : „Cei cinci ar primi favorabil reluarea rapidă a unui dialog constructiv între fracțiunile cambodgiene", acesta fiind „esențial pentru facilitarea procesului de tranziție, ce nu ar trebui să fie dominat de nici una dintre ele". S-a apreciat că este vorba de „principii", că, „nici o soluție acceptabilă nu poate fi obținută prin forța armelor", că trebuie urmărită o „reglementare politică globală", al cărei obiectiv să fie „autodeterminarea poporului cambodgian". În sfîrșit, s-a menționat că alegerile trebuie să aibă loc „sub administrarea directă a ONU".

Una din ideile prevalente a fost „nevoia urgentă de a se accelera eforturile diplomatice", „cei cinci" urmînd să se întîlnească din nou, în februarie, la New York și apoi la Paris.

Pe de altă parte, Indonezia a propus ca următoarea întîlnire neoficială în problema cambodgiană să aibă loc la 26—28 februarie, la Jakarta. Recent, khmerii roșii au cerut ca la întîlnire să participe și membrii permanenți ai Consiliului de Securitate. Însuși regimul de la Pnom Penh, se reamintește, în acest sens, și-a dat acordul de principiu la un angajament sporit al ONU.

Problema-cheie ar rămîne forma organismului interimar de administrare în perioada de tranziție.

Pe de altă parte, potrivit unei declarații, făcute la Beijing, de prințul Norodom Sianuk, khmerii roșii, dîndu-și seama de izolarea lor și sentimentele ce o inspiră, au făcut o triplă concesie, cu asentimentul Chinei, acceptînd ca fosta „Kampuchie Democrată" să revină la denumirea Cambodgia, la drapelul și imnul său național. Khmerii roșii, care constituie forța militară cea mai puternică a opoziției cambodgiene, s-au raliat, astfel, pozițiilor celorlalte două grupări — a lui Sianuk și a fostului premier Son Sann.

Anunțînd „tripla concesie" făcută de khmerii roșii, Norodom Sianuk a subliniat că înțelege să continue să dețină un rol de prim-plan, în pofida noii sale demisii, din 24 ianuarie, de la președinția rezistenței cambodgiene și a guvernului de coaliție. În sprijinul acestei idei, la 5 februarie, el făcea cunoscută intenția de a se stabili „definitiv" în țară, respectiv în „teritoriile eliberate" de forțele armate sianukiste. „Revenind «definitiv», la sfîrșitul lunii februarie, în țară, după două decenii de exil, prințul Sianuk intenționează să-și consolideze poziția, în perspectiva alegerilor libere, reafirmînd că el rămîne o «carte esențială» pentru reglementarea conflictului din Cambodgia". Ar fi, toate acestea, componentele unui mai vast tablou al situației, pe care un ziarist francez o caracteriza, sintetic, drept „o spectaculoasă redistribuire a cărților" în procesul de pace cambodgian.

Liana Enescu

---

meze din Cambodgia. Noua conducere de la Pnom Penh este recunoscută de URSS, Vietnam și alte țări socialiste, inclusiv din cadrul Tratatului de la Varșovia, nu și de România, care critică invazia vietnameză.

13 ianuarie 1979 — Un acord, semnat la încheierea reuniunii ministeriale ASEAN (Asociația Națiunilor din Asia de Sud-Est), cere retragerea imediată și totală a forțelor străine din Cambodgia.

18 februarie 1979 — R.P. Kampuchia încheie cu Vietnamul un tratat de prietenie pe 25 de ani, în baza căruia pe teritoriul cambodgian vor putea staționa forțe militare vietnameze.

14 noiembrie 1979 — Adunarea Generală a ONU adoptă o rezoluție solicitînd încetarea ostilităților militare, retragerea tuturor trupelor străine din Cambodgia și soluționarea politică a diferendelor. Documente similare vor fi adoptate în anii următori. Cu toate acestea, ostilitățile vor continua.

22 iunie 1982 — Pe teritoriul cambodgian, prințul Norodom Sianuk, reprezentantul khmerilor roșii, Khieu Samphan, și liderul forțelor naționaliste khmere, fostul premier Son Sann, formează un guvern tripartit de coaliție al Kampuchiei Democrate. Prințul este ales președinte al Kampuchiei Democrate, recunoscută la ONU.

7 martie 1986 — Guvernul tripartit avansează o propunere în opt puncte pentru soluționarea politică a situației din Cambodgia.

29 iulie 1987 — În orașul Ho Și Min (Saigon), se ajunge la un acord între ministrul indonezian de externe, reprezentînd grupul țărilor ASEAN, și omologul său vietnamez, reprezentînd grupul țărilor indochineze.

28 august 1987 — Din inițiativa prințului Sianuk, se trimite o scrisoare autorităților de la Pnom Penh, precum și liderilor celor trei grupări din guvernul de coaliție, propunîndu-se organizarea unei întîlniri a tuturor grupărilor khmere.

4—6 decembrie 1987 — Prima întîlnire, în Franța, dintre liderul guvernului de coaliție al Kampuchiei Democrate, Norodom Sianuk, și premierul R.P. Kampuchia, Hun Sen. Vor urma alte cîteva reuniuni.

25 iulie 1988 — În urma unei inițiative de pace indoneziene, sprijinite de ASEAN, cele patru fracțiuni cambodgiene se întîlnesc, pentru prima dată, la Bogor, în Indonezia. Se alătură dialogului lor reprezentanți ai Vietnamului, Laosului, ai ASEAN. Între 19—21 februarie 1989 — are loc o nouă întîlnire.

30 iulie 1989 — Începe conferința internațională privind Cambodgia, organizată la Paris. Sînt reprezentate Națiunile Unite, 18 state, ca și cele patru părți cambodgiene implicate. Imposibilitatea ajungerii la o soluție reciproc acceptabilă face ca lucrările conferinței să fie suspendate la sfîrșitul lunii august.

România postbelică — frămîntări, speranţe, decepţii 2

În ciuda caracterului împovărător al unor prevederi, a ambiguităţii sau formulării elastice a altora, precum şi a faptului că, neluîndu-se în seamă realitatea, România era tratată ca o ţară învinsă, deşi se situa, la data semnării armistiţiului, în ipostaza de aliată, de facto, a Naţiunilor Unite, de participantă la luptele împotriva Germaniei hitleriste şi a Ungariei horthyste, guvernul şi autorităţile române au hotărît să facă toate eforturile pentru realizarea integrală a prevederilor convenţiei de armistiţiu. Împărtăşind această opinie politică generală, Lucreţiu Pătrăşcanu, şeful delegaţiei care semnase armistiţiul, aprecia cu luciditate: „Să-l privim ca un instrument şi să facem ca acest instrument să fie în folosul intereselor poporului român şi să nu fie un instrument îndreptat împotriva Rusiei Sovietice. Să se abandoneze ideea sprijinului exterior, care ar putea veni în favoarea României, fiindcă această idee complică inutil situaţia".

O atitudine pe care o regăsim la toţi membrii guvernului, inclusiv la Iuliu Maniu, liderul P.N.T., care spunea : „În ceea ce priveşte viitorul, eu mi-am dat seama de acum 7—8 ani, cînd era regele Carol pe tron, cum se desemnează situaţia. Viitorul nostru este legat de bunăvoinţa, de prietenia vecinului nostru, Rusia Sovietică. Mi-am dat seama de lucrul acesta atunci, şi-mi dau seama şi astăzi. Toată atitudinea mea din momentul de faţă porneşte din această consideraţiune." El era adeptul unei acţiuni prin care „să reuşim, cu multă abnegaţie şi cu multă sănătate de nervi, să păstrăm relaţiuni bune cu Naţiunile Unite şi în special cu Rusia Sovietică, pentru că sîntem avizaţi la ele".

Primul ministru, C. Sănătescu, în întrevederea avută la 1 noiembrie 1944 cu general-locotenent V.P. Vinogradov, vicepreşedintele Comisiei Aliate de Control în România, a declarat că „oricare ar fi formele internaţionale ale păcii pe plan general sau regional, elementul fundamental în aceste organizări va fi, pentru ţara noastră, prietenia cu Rusia Sovietică". Singurul lucru care ar fi putut să producă unele rezerve în opinia publică românească era, potrivit părerii primului ministru, „tendinţa unui partid politic, care nu ar prezenta cel puţin o parte destul de importantă a opiniei publice, de a profita de actualele împrejurări pentru a se impune la conducere sau a-şi asigura o participare disproporţionată cu valoarea sa reprezentativă reală sau cu mijloacele sale". „Este deci — aprecia primul ministru — absolut necesar ca, în interesul însuşi al dezvoltării armistiţiului, nici un partid să nu aibă iluzia că ar putea fi susţinut în revendicările sale pe planul politicii interne".

Justeţea opiniei lui C. Sănătescu a fost foarte curînd confirmată. În ziua următoare, 2 noiembrie 1944, Vinogradov a trimis primului ministru o notă în care constata „mersul cu totul nesatisfăcător al aplicării Convenţiei de armistiţiu, ceea ce se explică prin lipsa dorinţei necesare şi a bunăvoinţei din partea guvernului român de a asigura executarea clauzelor de armistiţiu de către autorităţile româneşti. Starea de lucruri în ceea ce priveşte îndeplinirea prevederilor armistiţiului nu mai poate fi suportată, se aprecia în notă, deoarece propunerile guvernului român erau considerate ca „vădit neserioase şi în mod anticipat cunoscute ca inacceptabile pentru guvernul sovietic". Ca urmare, guvernului român i s-a atras atenţia „asupra întregii seriozităţi a situaţiei create în privinţa îndeplinirii armistiţiului", solicitîndu-se fără întîrziere „măsuri care să asigure îndeplinirea Convenţiei".

Tot la 2 noiembrie, A. I. Vîşinski, prim-locţiitor al Comisarului poporului pentru afaceri străine al U.R.S.S., se adresa, printr-o scrisoare, ambasadorului britanic la Moscova, A. Clark-Kerr, apreciind situaţia din România ca încordată, datorită „îndeosebi tendinţei anumitor grupuri politice din România de a se eschiva sau de a întîrzia punerea în aplicare a condiţiilor armistiţiului".

Evident, reflectînd înţelegerea anglo-sovietică privind sferele de interese, nota Comisiei Aliate de Control, din 2 noiembrie, constituia un pretext care ascundea voinţa U.R.S.S. de a face să intre în guvern mai mulţi reprezentanţi ai partidelor de stînga, chiar dacă, în relatarea făcută Londrei, la 5 noiembrie, vicemareşalul aerului, Stevenson, şeful misiunii britanice în România, afirma că regele „nu mi-a oferit nici o dovadă că Vinogradov ar fi intervenit" în problemele politice interne ale României, iar regina-mamă a confirmat că „acesta era adevărul şi că, de fapt, ceea ce se întîmplase era că liderilor de partid şi guvernului le era atît de teamă de Rusia şi de intervenţia Armatei Roşii de partea comuniştilor, încît erau total incapabili să acţioneze liber. Ea a fost de acord că Vinogradov niciodată nu intervenise personal". Toate aceste consideraţii evidenţiază, însă, faptul că „influenţa" sovietică, exista, cu amendamentul că, la început, s-a exercitat pe căi mai puţin evidente.

*Respectarea, de către Marea Britanie, a acordului procentajelor a fost confirmată cu claritate de la centru, la 8 noiembrie 1944, prin instrucţiunile Foreign Office-ului către reprezentantul misiunii politice britanice din România, Le Rougetel, ca răspuns la telegramele acestuia din 2 noiembrie 1944 : „În ceea ce priveşte prima problemă — referitoare la «ceea ce pare a fi amestecul rus în problemele României» — este dificil de apreciat pînă unde intenţionează ruşii să meargă cu amestecul. Eu trebuie, totuşi, să mărturisesc că nutresc puţină simpatie atît faţă de domnul Maniu, cît şi faţă de domnul Brătianu, care, din cauza lipsei lor de realism, au a se acuza doar pe ei înşişi dacă sînt excluşi din guvern. (...) Noi trebuie să ne orientăm după faptul că între noi şi guvernul sovietic există înţelegerea ca ei să ia conducerea României, luînd în considerare poziţia noastră de conducere în Grecia. Noi trebuie, de aceea, să rezistăm tentaţiei de a încerca să obţinem ceea ce este mai bun din ambele ţări şi să procedăm cu maximum de precauţie. Prin urmare, nu propun să abordăm aceste aspecte la Moscova cu guvernul sovietic. În acelaşi timp, sînt bucuros că vicemareşalul aerului, Stevenson, a stabilit relaţii atît de cordiale cu generalul Vinogradov. Vicemareşalul aerului trebuie să continue să ceară să fie informat înainte să ia Comisia o măsură, însă nu trebuie să insiste pentru o consultare prealabilă. Mai mult, el nu trebuie să insiste să participe la întîlnirile dintre preşedintele Comisiei Mixte de Control şi guvernul român atîta timp cît el este, în prealabil, informat de ceea ce urmează să se spună. Dacă se mai întîmplă ca guvernul român să primească directive fără ca vicemareşalul aerului, Stevenson, să fie informat în prealabil, acesta din urmă poate să protesteze, dar el, în mod categoric, nu trebuie să ia măsura propusă în paragraful 4 al telegramei sale nr. 192 *. Aceasta doar ar irita autorităţile sovietice şi i-ar încuraja pe români în credinţa lor că îi pot face pe Aliaţi să se acuze unul pe celălalt." „Atunci cînd măsurile ruşilor iau forma unui atac împotriva intereselor britanice, ...chestiunea capătă cu totul alt aspect. Înţelegerea noastră cu guvernul sovietic (referitoare la „predominanţa" sovietică în România în proporţie de 90 la sută — n.n.) nu implică, în nici un caz, renunţarea la interese legitime britanice în România, aşa după cum veţi afla din instrucţiunile pe care le-am trimis ambasadorului Majestăţii sale la Moscova. În acest caz şi în cazuri similare, vicemareşalul aerului, Stevenson, trebuie să insiste ferm pe lîngă autorităţile ruseşti ca interesele britanice să fie respectate".*

În condiţiile date, la 9 decembrie 1944, Iuliu Maniu a împărtăşit reprezentantului Marii Britanii la Bucureşti, Le Rougetel, şi reprezentantului S.U.A. în România, Burton J. Berry, „îngrijorarea faţă de rolul covîrşitor al U.R.S.S. şi Angliei în România, deoarece, se pare că, Rusia Sovietică a proiectat în mod deliberat să facă din România o ţară comunistă, în timp ce puterile democratice priveau în linişte". Totodată, el considera că, „dacă asta se doreşte, sfătuiţi-mă în consecinţă, întrucît aceasta poate fi uşor aranjată, spre un avantaj mai mare pentru România decît o pot face comuniştii români". **(Va urma)**

Ion Alexandrescu

*) Vicemareşalul aerului Stevenson propusese ca pe viitor, dacă generalul Vinogradov sau oricare alt membru al Misiunii ruse în Comisia aliată de Control va face recomandări guvernului român invocînd autoritatea Comisiei Aliate de Control, să informeze imediat guvernul român că Misiunea britanică nu a fost consultată iar recomandările respective nu au avizul comisiei Aliate de Control. În final, cerea instrucţiuni urgente din partea Foreign Office-ului în această chestiune.

„Revoluția la nivel instituțional — un proces complicat și de durată"

Miller Crouch,

consilierul cultural și pentru presă al ambasadei S.U.A. la București

■ **Domnule Miller Crouch, ați fost, în urmă cu aproape 10 ani, directorul Bibliotecii Americane din București, ați revenit la noi în țară acum doi ani, devenind consilierul pentru probleme de cultură și presă al Ambasadei Statelor Unite la București, ați fost așadar aproape de fenomenele sociale și politice românești pe o arie de timp destul de largă și, aș adăuga, chiar în momente-cheie. Cum puteți defini, acum, direcțiile de restructurare a relațiilor româno-americane ?**

Vorbind mai întîi din punctul de vedere al Bibliotecii americane — pentru că, din păcate, în toți acești ani, ea a fost singura oglindă posibilă în țara dumneavoastră a vieții din Statele Unite — aș formula, mai întîi, un deziderat : Biblioteca americană nu dorește să mai fie, așa cum a fost în toată perioada Ceaușescu, o alternativă culturală și politică. Cred că, în condițiile de deschidere a culturii românești, biblioteca noastră va trebui să dețină doar un rol auxiliar. Și aceasta, din cauza interesului publicului român față de cultura și civilizația americane, dar, mai ales, față de sistemul politic american. Însuși virajul de interes al celor care ne frecventează biblioteca ne indică ce avem de făcut. De pildă, pînă la 20 decembrie 1989, cele mai citite erau romanele. Acum, ni se solicită scrieri despre democrație, documentări cu privire la sistemul social-politic, începînd cu organizarea partidelor și cea a sindicatelor, pînă la cea de asociații profesionale. Și interesul este unul de masă.

La aceste cereri nici măcar nu putem face față integral : cînd o carte de acest gen costă cam 25 de dolari și nu are șansa să fie citită, trebuie să devii comerciant și să optezi pentru achiziționarea acelor cărți care vor fi, într-adevăr, solicitate de publicul pe care îl ai într-un anumit moment.

■ **Să traduc aceasta prin afirmația că Biblioteca Americană însăși are nevoie de noi fonduri ?**

Da, vom solicita fonduri suplimentare pentru reorganizarea noastră. Nu pot ști, însă, dacă le vom și obține. N-aș vrea să fiu acuzat că intru prea mult în economie, cînd discut un aspect de politică culturală, dar, ca orice altă acțiune, și cultura presupune o latură birocratică. Și, la ora actuală, guvernul american are, pe de o parte, un mare deficit, pe de altă parte, o mulțime de cereri venite din estul Europei. Presupun că, în chiar clipa aceasta, colegii mei de la Praga, Varșovia, Berlinul de Est adresează solicitări aproape identice cu a mea. Cred că abia în următoarele șase-șapte luni vom ști, cu precizie, care ne vor fi resursele viitoare.

■ **Să revenim, deci, la primul aspect : acțiuni precise, cu finalitate în domeniul culturii.**

Orientarea noastră de moment în sfera politicii culturale se îndreaptă către o relație directă a instituțiilor culturale românești cu cele americane. Și nu numai a instituțiilor cu profil cultural ! În Statele Unite poți găsi asociații și organizații pe orice profil îți poate trece prin minte. Cum noi nu putem face față

tuturor solicitărilor, oferim adrese și numere de telefon celor interesați să contacteze o asociație, un partid, o ligă dintr-un domeniu sau altul. De asemenea, încercăm să descoperim și să contactăm oameni politici americani sau personalități din domenii ale științelor sociale și politice, care să poată conferența în orașe sau chiar la televiziunea română. Și aceste vizite vor fi, probabil, un fenomen continuu. Numai că iată-ne deja pe un alt tărîm.

■ **Exact. Cum vedeți un astfel de dialog care să evite, însă, senzația unei ingerințe în politica noastră internă ?**

Eu unul nu cred că se pot da nici măcar sfaturi în domeniul instaurării unui sistem politic în România. Pentru că este o situație unică, și România are o istorie unică. Vom solicita experți americani în probleme politice care să poată fi „intervievați" cu privire la funcționarea sistemului american. Ceea ce nu înseamnă că sugerez că sistemul dumneavoastră ar trebui să fie identic cu cel american ! Ne vom oferi doar experiența. Winston Churchill a făcut, cîndva, o remarcă faimoasă : „Democrația este cea mai proastă formă de guvernămînt, dar este cea mai bună din cele descoperite de omenire pînă acum". Democrația este un sistem dificil de pus în funcțiune, dar este unicul dintre cele cunoscute care ține cont de libertățile individului. Cînd revoluția americană a avut loc și coloniile și-au cucerit independența, ne-au trebuit, și nouă, cîțiva ani buni pînă să descoperim ce să facem cu libertatea. Și prima încercare de a constitui un guvern nu a mers prea grozav. A existat, și la noi, un document inițial, care regiza guvernarea : Articolele Confederației. Dar a venit și momentul cînd s-a simțit nevoia unei schimbări. Pentru că nu mai era funcțional. S-a alcătuit, deci, o Adunare Constituantă care a elaborat Constituția. Orice revoluție are două etape : în America, cea dintîi a fost cucerirea libertății pe cîmpul de luptă ; în România, cîmpul de luptă au fost orașele românești, sau cîteva dintre ele. Cea de-a doua etapă a revoluției americane a fost identificarea unui drum. Și la dumneavoastră, lucrurile stau la fel. Răbdarea este foarte importantă în asemenea momente. Dar, la fel de important este ca, pe parcurs, individul să nu înceapă a se simți frustrat. Și am să vă mai dau un exemplu din propria noastră istorie : lui George Washington i s-a oferit de două ori coroana. Frustrarea devenise un fenomen de masă, încît oamenii au simțit nevoia unui rege, ca un sistem „verificat", sub care, automat, totul trebuie să meargă bine. „Nimic nu s-a schimbat cu adevărat, spuneau, și nimic nu merge bine. Să avem și noi un rege, și totul va fi O.K." Dar George Washington a refuzat. Și tocmai de aceea îl numim „părintele națiunii". Pentru că el a fost omul al cărui prestigiu i-a determinat și pe alții să-l urmeze pe un drum care este atît de lung, mai ales la început. Și iată că am adoptat un sistem constituțional care, în cazul nostru, funcționează. Să nu credeți însă, văzînd America de astăzi, că societatea americană nu a fost, și ea, obligată să tolereze disputa politică ! Ba, mai mult, există voci care spun că ar trebui refăcută Constituția. Și asta o spun chiar mari personalități juridice. Și, s-o recunoaștem, Constituția noastră răspundea necesităților unui moment dat. Poate că, și la dumneavoastră, noua Constituție va fi foarte bună pentru acest moment, pentru cîțiva ani, iar apoi va trebui îmbunătățită...

Revoluția la nivel instituțional — adică ceea ce faceți acum dumneavoastră — este un proces mult mai complicat și de durată decît momentul marilor lupte. Pentru că revoluția nu este un eveniment pe care să-l socotești încheiat și să mergi, apoi, acasă pentru a destupa o sticlă de șampanie. Am să revin cu exemple tot din istoria noastră, pentru că descopăr mereu noi paralele. Este vorba despre acest moment al revoluției la nivel instituțional. Chiar și în America, procesul revoluționar ar fi putut fi frînat dacă marile personalități culturale — și dau culturii aici un sens larg, originar — nu ar fi simțit imperativul momentului și nu i-ar fi acordat sprijinul necesar. Chiar în detrimentul propriei opere. Este, cred eu, opțiunea făcută de Andrei Pleșu. Din fericire, însă, pentru popoarele noastre, și atunci, în America, ca și acum, în România, au fost destui acei patrioți ai culturii care să accepte acest sacrificiu ; pentru că este un sacrificiu, nu ?

Aș dori să mai subliniez încă ceva, tocmai pentru că am trăit, aici, în România. România trebuie să se întoarcă, în primul rînd, în cultura europeană, căreia îi aparține — și asta nu în mod spășit. Oameni asemeni lui Andrei Pleșu, Dan Hăulică, Alexandru Paleologu, noul dumneavoastră ambasador în Franța, sînt exponenții unei culturi, dacă nu la nivel universal, cel puțin european, trebuie s-o recunoaștem. Prin oameni de acest fel — și mai sînt mulți alții —, marea cultură română nu a încetat nici o clipă să existe, să își mențină nivelul, chiar în acești ani.

Interviu realizat de Alina Ungureanu

serial

Arhipelagul Gulag 6

Aleksandr Soljenițîn

File dintr-un manual al torturii

Să continuăm enumerarea metodelor la care recurgeau anchetatorii pentru a obține depozițiile necesare de la bietele victime.

21. Privarea de somn. O metodă nejustificat ignorată de inchizitorii evului mediu. Privarea de somn (combinată cu obligativitatea de a sta în picioare, cu privarea de apă, cu torturarea prin lumină puternică, cu teama) subminează voința individului, întunecă mintea, omul intră într-o transă sui generis. Începe să acționeze irațional, semnează tot ce i se cere.

Anchetatorii chiar așa și spuneau: „Nu sînteți sincer în depozițiile dumneavoastră, de aceea nu aveți voie să dormiți." Citeodată, deținuții erau obligați să se așeze pe o canapea îmbietoare, moale, care nu făcea altceva decît să amplifice dorința de a dormi. Închizitorul se așeza alături, pe aceeași canapea, și, la fiecare închidere a ochilor, îl lovea pe arestat cu piciorul.

Privarea de somn este o metodă extraordinară, meritul ei cel mai mare fiind faptul că nu lasă nici un fel de urme pe corpul celui anchetat. Această metodă nu dădea, de asemenea, nici motive pentru plîngeri adresate instanțelor superioare, de temeri pentru nepăsări în cazul unor inspecții neașteptate „de sus". „Cum, nu vă lăsau să dormiți? Dar dumneavoastră ce credeați, că aici sînteți la sanatoriu? În definitiv, nici anchetatorii nu dormeau". (De fapt, ei „recuperau" în timpul zilei). Se poate spune că privarea de somn a devenit cea mai răspîndită metodă a „Organelor", că s-a transformat chiar într-o ordine de lucru a serviciilor securității, avînd în vedere, mai ales, faptul că metoda nu presupunea nici un fel de cheltuieli materiale, putînd fi aplicată fără cheltuieli prea mari, chiar fără a mai fi nevoie de prezența permanentă a gardienilor. În toate închisorile dormitul în timpul zilei era strict interzis. (La închisoarea Suharevka și în alte cîteva, pentru a-i împiedica pe deținuți chiar să încerce să atipească preț de cîteva minute, patul se rabata, în cursul zilei, la perete). La aceasta mai trebuie adăugat că toate anchetele importante se desfășurau noaptea. În mod automat, cel aflat în stare de anchetă nu avea, practic, timp să doarmă nici un minut cîte cinci zile pe săptămînă (sîmbăta și duminica anchetatorii se odihneau).

22. În completarea metodei descrise mai sus venea așa-numita „bandă rulantă a anchetatorilor". Deținutul nu numai că nu avea posibilitatea să doarmă în timpul săptămînii, dar era neîncetat anchetat de echipe de lucrători ai organelor care se succedau, pentru a „acoperi" toate cele 24 de ore ale unei zile.

23. Boxa cu ploșnițe, deja menționată. Într-un dulap întunecos, din lemn, sînt „cultivate" colonii de ploșnițe — sute, poate chiar mii de insecte. Deținutul este introdus fără îmbrăcăminte în această boxă. În secundele următoare, asupra nefericitului se năpustesc ploșnițele însetate de sînge. În primele minute, cel închis încearcă să lupte, le aruncă pe jos, le strivește pe corp, pe pereți, dar, treptat, își pierde forțele și, în cele din urmă, renunță la orice fel de rezistență.

24. Carcerele. Oricît de rău ar fi în camera de detenție, tot mai rău este la carceră, unde celui arestat camera i se pare un adevărat paradis. În carceră, deținutul este supus acțiunii foametei, dar, în special, a frigului (ca o variantă, la închisoarea Suharevka existau și carcere fierbinți). Astfel, de exemplu, carcerele din închisoarea Lefortovo nu se încălzeau deloc. Încălzit era numai coridorul din fața celulelor, unde gardienii umblau în șube și cu pîslari în picioare, în timp ce arestatul era introdus în celulă numai în lenjeria de corp. Termenele de detenție în carcere puteau fi cele mai diferite — de la 24 de ore, la cîteva zile. Mîncarea caldă era distribuită numai în a treia zi. În primele minute, te străfulgera gîndul că nu vei rezista nici măcar o oră. Dar, ca printr-o minune, omul rezista chiar și cinci zile, contractînd, poate, o boală pentru tot restul vieții.

Atmosfera din carceră poate fi „îmbunătățită" prin umiditate extrem de mare, printr-un strat de apă rece ca gheața pe podea etc.

25. Poate fi oare considerată o variantă a încarcerării detenția într-o nișă? În 1933, acestui tratament a fost supus, la „filiala" GPU din Habarovsk, deținutul S.A. Cebotariov. El a fost închis, complet dezbrăcat, într-o astfel de nișă, în care nici măcar nu putea să îndoaie genunchii, să-și miște mîinile sau capul. Dar nici aceasta nu a fost suficient. După închiderea ușii, picături de apă rece au început să-i curgă pe cap și să se prelingă pe tot corpul. Desigur, nu l-a anunțat nimeni că urmează să fie ținut astfel „doar" 24 de ore. Concluzia este că a căzut într-o stare de inconștiență. A doua zi, a fost scos de acolo aproape mort. Nici chiar masajul și eterul nu și-au făcut efectul. Pentru circa o lună de zile, nu a mai fost bun nici pentru an-

НОВЫЙ МИР
ЕЖЕМЕСЯЧНЫЙ
ЛИТЕРАТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ
И ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

chete. Cu greu își aducea aminte cum îl cheamă și unde se află. (Îndrăznim să presupunem că nișa diabolică nu a fost construită doar pentru Cebotariov. În 1949, un cunoscut de al meu a stat într-un astfel de loc, a adevărat fără apă, la Dnepropetrovsk. Este foarte probabil ca, între Dnepropetrovsk și Habarovsk, să mai fi fost și alte asemenea locuri de detenție).

26. Privarea de mîncare. A mai fost menționată. Trebuie spus că această metodă, ca și privarea de somn, se constituise într-un adevărat sistem de lucru al „Organelor". În 1933, deținuții primeau 300 de grame de pîine. În 1945, în închisoarea de pe strada Liubianka, rația era de 450 de grame. În același timp, nu contenea „jocul" admiterii sau interzicerii pachetelor de la rude. Există și o variantă mai acută a înfometării. Astfel, deținutul Ciulpenev a primit ,timp de mai multe zile, doar cîte 100 de grame de pîine pe zi, după care, în cursul anchetei, lucrătorul Sokol punea în fața arestatului un castron cu ciorbă fierbinte și o jumătate de pîine albă, fără să i le ofere propriu-zis. (Cît de primitivă poate fi, în esență, această metodă, de-a dreptul feudală, singura noutate constînd în faptul că a fost aplicată pe vremea societății socialiste!). Să ne întoarcem, însă, la deținutul Ciulpenev. O altă variantă a aceleiași metode aplicate față de acesta a constat în faptul că, timp de 72 de ore, a fost obligat să stea în picioare în biroul anchetatorului, fără să aibă voie să se așeze, să se rezeme de perete sau să adoarmă. În acest timp, trei anchetatori au fost permanent prezenți în încăpere. Unul dintre ei se odihnea pe un divan din cameră, altul scria aproape tot timpul ceva, cel de al treilea se mișca prin cameră iar, în momentul în care arestatul închidea ochii, îl lovea. În sfîrșit, după trei zile, i se aduce și mîncarea — o ciorbă fierbinte, friptură cu cartofi prăjiți și o sticlă de vin roșu. Ciulpenev este lăsat să mănînce liniștit toate aceste bunătăți (refuzînd, însă cu insistență vinul), după care i se cere să semneze depozițiile făcute, chipurile, în prezența a doi martori. Iată ce scria, de fapt unul din cei trei anchetatori. (Mai trebuie spus că anchetatorii își îndeplineau obligațiile cu rîndul, desigur pentru a nu se obosi). Ciulpenev citește așa-numitele depoziții și află că era prieten la cataramă cu o seamă de generali japonezi de la care a primit felurite ordine de spionaj. A început să rupă foile scrise. A fost bătut și scos din încăpere. Un coleg de detenție al lui Ciulpenev, supus aceluiași tratament, a semnat depozițiile după ce a băut vinul (față de care Ciulpenev avea aversiune) și a fost executat.

27. Loviturile aplicate în așa fel încît să nu lase urme pe corp. Ca instrumente se foloseau bastoane de cauciuc, săculeți cu nisip etc. Sau: palmele mîinilor erau imobilizate într-un dispozitiv special, după care erau lovite, cu violență, cu o simplă linie de lemn ținută pe cant. Un subcapitol aparte poate fi bătaia prin care se rupeau dinții. Secretarul comitetului regional de partid din Karelia, G. Kuprianov, a pierdut, astfel, cîțiva dinți „simpli", dar și cîțiva de aur. Pentru cei de aur, inițial i se eliberase o adeverință, precum că ar fi fost „luați spre a fi păstrați". La scurt timp, însă, anchetatorii și-au dat seama de prostia făcută și i-au luat înapoi adeverința eliberată.

28. La secția NKVD din Novorosiisk a fost inventat un dispozitiv pentru presarea unghiilor.

29. Nu trebuie uitată cămașa de forță.

30. Fracturarea șirei spinării (Filiala GPU din Habarovsk — 1933).

31. În sfîrșit, metoda denumită „rîndunica". Arestatul este legat cu un prosop lung peste gură, iar capetele prosopului sînt legate de labele picioarelor. În această poziție, cu spinarea arcuită, fără mîncare și apă, arestatul putea fi ținut și cîte două zile...

Desigur, prezenta enumerare nu are pretenția de a menționa toate metodele folosite în timpul anchetei. Comandantul de brigadă Karpunici-Bravena își aduce aminte de 52 de metode, care, poate, nici ele nu epuizează întregul „nomenclator" la care se recurgea pentru aflarea „adevărului".

Trebuie spus, însă, că nici chiar aceste metode nu devin necesare, în marea majoritate a cazurilor, cînd în mîinile lucrătorilor cădeau persoane total nepregătite pentru a fi supuse unei anchete.

În cabinetul anchetatorului, viața noastră trecută pare plină de primejdii, pare o adevărată junglă africană, unde pericolele te pîndesc la fiecare pas, fără ca tu să știi.

Dumneavoastră, A, și prietenul dumneavoastră, B, vă cunoașteți de ani de zile și abordați, fără să vă feriți unul de celălalt, cele mai diverse subiecte politice. În timpul discuțiilor dumneavoastră, nu era nimeni prin apropiere, nimeni nu ar fi putut trage cu urechea.

Dar, iată că, dintr-un motiv sau altul, dumneavoastră, A, ați fost arestat. În această situație, ați hotărît să vă sacrificați, dar să nu mai „dați" pe nimeni „Organelor". Ați semnat că sînteți un dușman înrăit al puterii sovietice, pentru că ați spus bancuri despre tătuc, ați fi vrut ca, la alegeri, să fie doi candidați în circumscripția dumneavoastră și ați intrat în cabina de votare spre a-l tăia de pe listă pe singurul candidat, acolo nefiind cerneală. În afară de aceasta, aparatul dumneavoastră de radio are gama de 16 metri pe unde scurte și ați încercat să prindeți, printre zgomotele bruiajului, emisiunile din țările capitaliste. Aveți asigurați cei 10 ani, dar sînteți întreg, nu ați „vîndut" pe nimeni și aveți senzația că ați scăpat relativ ușor.

Dar, iată că, la o nouă întîlnire cu anchetatorul, acesta, completînd formularul numărul 5, vă întreabă : „Sînteți prieten cu B ? Da. Ați fost sincer cu el în politică ? Nu, nu aveam deloc încredere în acest om. Vă întîlneați des ? Nu, nu prea. Cum nu prea ? Potrivit declarațiilor vecinilor, numai în ultima lună a fost la dumneavoastră de atîtea și atîtea ori. A fost ? Poate că a fost. S-a observat că ați vorbit cu voce scăzută, că, de obicei, nu ați băut, nu ați făcut gălăgie. (Prieteni, fiți cît mai gălăgioși, înjurați cît mai tare, aceasta vă va face cetățeni de nădejde !) Și ce-i cu asta ? Și dumneavoastră ați fost la el. I-ați și spus la telefon că ați petrecut o seară minunată. Apoi, ați fost văzuți în intersecție. Ați stat atunci împreună circa o jumătate de oră, pe frig, cu fețele posomorîte. Apropo, ați fost chiar fotografiați. Uitați, aici sînt fotografiile. Deci, despre ce ați vorbit atunci ?

Despre ce ? Primul gînd — ați uitat. Sînteți oare obligat să țineți minte ? Bine, ați uitat prima discuție, dar și a doua, și a treia, chiar și seara despre care am mai vorbit. Dar în intersecție ? Dar discuțiile cu C sau cu D. Nu, vă gîndiți, „am uitat" nu este o ieșire bună din situație. Și atunci, începeți să căutați febril o rezolvare. Despre ce naiba puteam să vorbim ?

Despre ce ? Bine ar fi fost dacă am fi vorbit despre hochei, femei sau probleme științifice. (Nu, nici despre probleme științifice nu este bine, pentru că toate aceste probleme pot fi secrete, cine știe ?) Dar dacă ați vorbit, într-adevăr, despre noile arestări din oraș, despre colhozuri ?

Poate că B este deja arestat (anchetatorul încearcă să vă convingă că așa și este, și a dat deja declarații împotriva dumnea voastră, iar, în scurt timp, va fi adus pentru confruntare). De-abia acum ne dăm seama că, în aceste vremuri, trebuie, la fiecare despărțire, să ne înțelegem foarte clar despre ce am vorbit. Dar nu am făcut acest lucru, nu ne-a putut trece prin cap că este necesar să facem așa ceva. Nu ne-am imaginat în ce junglă am trăit.

Mecanismele de „judecată"

Nu putem spune că OSO (Consfătuirea extraordinară) a fost inventată după revoluție. Încă Ecaterina a II-a l-a condamnat pe ziaristul Novikov, care căzuse în disgrație, la 15 ani închisoare, putem spune prin metoda OSO, pentru că nu l-a deferit, propriu-zis, justiției. Și cu toate acestea, împărații mai practicau, cînd și cînd, respectiva metodă, deportîndu-i pe cei nedoriți, fără nici un fel de hotărîre judecătorească. În anii '60 ai secolului XIX, a avut loc o reformă a sistemului juridic. S-ar părea că, atunci, cei aflați la putere și supușii și-au format primele opinii juridice privind societatea. Cu toate acestea, și în anii '70 și '80 se consemnează cazuri de răfuieli administrative împotriva unor persoane fizice, fără ca acestea să fi fost supuse unei anchete juridice.

Putem spune, deci, că o anumită tradiție a existat, dar ea nu apucase să se constituie într-un sistem. Și apoi cine era, de fapt, OSO ? Țarul, sau gubernatorul, sau ministrul ? În afară de aceasta se poate oare vorbi de o adevărată amploare în acest domeniu ? Nicidecum.

Amploarea a început după anii '20, cînd, pentru a pune în mișcare tribunalele, au fost create faimoasele grupuri „troika", care tăiau și spînzurau. La început, numele era menționat chiar cu o oarecare mîndrie — Troika GPU. Numele celor care făceau parte din aceste grupuri nu numai că nu erau ascunse, dar se și cunoșteau, erau pretutindeni prezentate. Cine, de exemplu, în lagărul de la Solovki, nu cunoștea numele de Gleb Bokii, Vul și Vasiliev ! Troika nu este un tribunal, nici măcar unul revoluționar. Este ceva mai de temut decît tribunalul.

Aceste Troiki răspundeau unei necesități stringente — cei arestați o dată nu mai trebuiau să iasă la suprafață sub nici o formă ! (Ca un fel de CTC la întreprinderi — să nu apară rebuturi !). În cazul în care cel ridicat se dovedea a fi nevinovat și, deci, nu putea fi deferit justiției sub nici un motiv, atunci, prin intermediul Troikăi, era deportat pentru un an-doi, sau i se interzicea să locuiască în cele 32 de orașe mari, fiind, totodată, marcat pe viață, iar, dacă mai îndrăznea să întreprindă ceva, să facă ceva, putea fi deja calificat drept „recidivist".

Din păcate, nu nouă ne revine sarcina de a scrie istoria acestui organ. În anii săi de glorie, Troika avea dreptul să condamne la moarte prin împușcare (cum s-a întîmplat în cazul cunoscutului principe-cadet Pavel în 1927, sau în cazul Palcinski, al lui von Mekk sau al lui Veliciko, în 1929). S-a recurs oare la sistemul troika numai atunci cînd dovezile erau insuficiente, sau atunci cînd individul respectiv prezenta semne de periculozitate socială, sau și în alte cazuri ? Apoi, în 1934, odată cu schimbarea denumirii organelor din OGPU în NKVD, și troika a fost rebotezată în Consfătuirea extraordinară iar, în regiuni, s-a transformat în Colegiile speciale ale tribunalelor regionale. Cu alte cuvinte, totul s-a redus la faptul că tribunalele funcționau cu un număr mai mic de membri și, întotdeauna, în spatele ușilor închise. În 1937, au apărut și alte troki — alcătuite din secretarul comitetului regional de partid, șeful NKVD-ului regional și procurorul regiunii. (Peste aceste troiki, la Moscova exista o Dvoika din care făceau parte comisarul poporului pentru afacerile interne și procurorul general. Trebuie să admitem că nu se făcea ca tovarășul Iosif Vissarionovici să fie deranjat pentru tot felul de fleacuri). De la finele anului 1938, întrucîtva pe neobservate, s-au dizolvat toate aceste troiki și dvoiki, rămînînd doar OSO, care și-a asumat dreptul de a „împărți" pedepse în afara tribunalului. La început, termenele erau de pînă la 10 ani, apoi, treptat, au crescut, pentru ca, în final, să se ajungă și la pedeapsa capitală prin împușcare. Și OSO a existat pînă în 1953, cînd i-a venit sorocul și bietului Beria.

Fără să fie menționată în Constituția țării sau în Codul penal, OSO a devenit cea mai comodă mașinărie pentru fabricat „chiftele" — o mașinărie nepretențioasă, care nu necesita ungere prin legi. Codul penal exista undeva separat, iar OSO era cu totul altceva, putînd să funcționeze perfect fără cele 205 articole din cod, fără să le menționeze, fără să recurgă, într-un fel sau altul, la acestea.

Pe de altă parte, desigur, chiar și OSO avea nevoie de anumite ghidaje ; de aceea au fost puse la punct cîteva articole notate cu litere, ca de exemplu :

— PAS — Propagandă antisovietică.

— TIGS — Trecerea ilegală a graniței de stat.

— ACTR — Activitate contrarevoluționară.

— ACTRT — Activitate contrarevoluționară trotkistă (acest mic „amănunt" îngreuna considerabil viața).

— SP — Suspect de spionaj (activitatea care depășea stadiul de suspiciune era examinată la tribunal).

— LDSP — Legături care duceau la suspectarea de spionaj (!)

— GCR — Gîndire contrarevoluționară.

— ESP — Element social periculos.

— ESD — Element social dăunător.

— AI — activitate ilegală (un articol la care se recurgea, în mod frecvent, pentru condamnarea celor care au ieșit recent din lagăre, dacă nu se putea găsi nimic altceva).

— MF — Membru al familiei celui condamnat.

Un alt element important al OSO era faptul că nu se putea face recurs. Nu exista nici un fel de instanță superioară, cum, de fapt, nu exista nici o instanță mai jos. OSO se subordona direct ministrului de interne, lui Stalin și Satana.

Marele avantaj al OSO era rapiditatea cu care acționa. Singurul impediment era viteza cu care se putea scrie la mașina de scris.

În sfîrșit, într-o serie întreagă de cazuri, nici măcar nu era nevoie de prezența celui arestat ! Sentința i se comunica în lagăr sau pe drum spre locul de detenție. **(Va urma)**

Traducere și adaptare
Mircea Podină

Acei bolnavi care au guvernat

4

Pierre Accoce, dr. Pierre Rentchnick

John Fitzgerald Kennedy

decorat, tînărul din Boston este sărbătorit ca erou. Cînd intră, în mod serios, în politică şi-şi începe campania de viitor senator, în 1952, America se preface a-i ignora suferinţele pe care el de domină admirabil. Kenny O'Donnell, unul din apropiaţii săi, relatează că John Kennedy ascunde, pe duşumeaua automobilului, cîrjele devenite însoţitoare cotidiene, nefolosindu-le, însă, cînd intră în sălile în care îl aşteaptă publicul. Pe estradă se ţine drept, surîde. Odată discursurile terminate şi mîinile ce se întind spre el strînse, el închide, de durere, ochii, urcă în camera sa, face o baie caldă, timp de o oră, înainte de a se culca.

Marcat de suferinţe, trăieşte, practic culcat în permanenţă cei doi ani ce urmează căsătoriei pe care o încheie cu Jacqueline Lee Bouvier. Aflînd că o operaţie ar fi posibilă pentru a i se introduce un disc artificial în coloana vertebrală lezată, acceptă intervenţia. Se internează, în octombrie 1954, într-un spital din Manhattan, New York. Şi se întîmplă drama. Şocul operatoriu determină o decompensare brutală. Anturajul îi apreciază starea atît de disperată, încît i se face ultima împărtăşanie. O gravă infecţie stafilococică impune, totuşi, o a doua intervenţie, patru luni mai tîrziu. Din nou are loc o ultimă împărtăşanie. Se reface însă, deşi cu dificultate. Jackie Kennedy, care se vedea ameninţată de văduvie, îl îngrijeşte cu devotament pe întreaga durată a convalescenţei de la Palm Beach.

Cu începere de atunci, din 1955, nimeni în cercul Kennedy nu va mai vorbi despre sănătatea sa. Tăcere absolută. Dar doctorii erau alarmaţi de decompensarea şi infecţia anormale ce însoţiseră operaţia de disc. Ei ştiu că aceste complicaţii indică, frecvent, o slăbire a mecanismului de apărare a organismului. Este vorba despre o maladie ascunsă ? O investigaţie discretă dezvăluie originea acestei insuficienţe.

În 1948, în cursul unui tur în jurul lumii, Kennedy a fost internat de urgenţă în spitalul american de pe insula Okinawa. L-au transportat, în grabă, la Boston, la clinica Lahey, unde a fost îngrijit, mai întîi, de doctorul Bertels ; apoi, la Peter Bent Brigham Hospital, la doctorul George Widmer Thorn, cel mai bun specialist din lume în maladiile suprarenale...

După ce a mocnit multă vreme, „boala lui Addison" a ieşit la iveală în organismul lui Kennedy. Ea explică tenul său bronzat chiar cînd nu se expunea razelor solare, crampele pe care le avea, tensiunea sa scăzută, zgomotele surde percepute la ascultarea cordului său, durerile abdominale difuze, starea de oboseală constantă, pierderile de greutate. Kennedy va absorbi, în fiecare dimineaţă, sub formă de pilule, hormonul pe care organismul său nu-l mai produce şi fără de care nu poate rămîne în viaţă. Ca diabeticii, constrînşi să nu uite niciodată de insulina lor, iată-l condamnat să-şi urmeze tratamentul la infinit. Trebuie să fie prudent la supradozaje sau în ce priveşte insuficienţele terapeutice. Are, în permanenţă, asupra sa un document ce indică măsurile de precauţie ce trebuie luate în cazul unui accident rutier. Decompensarea bruscă şi infecţia, care au complicat operaţia sa de disc, au confirmat existenţa răului : în pofida aportului de cortizon, insuficienţa suprarenală a fost extrem de puternică, ea a invadat organismul.

John Kennedy n-a ignorat gravitatea acestei tulburări. Ea îl nelinişteşte. Nu pentru că îi este frică de sechelele ei : se ştie bine îngrijit. Dar se teme că se va afla că viaţa sa depinde de un tratament chimic. Se teme de reacţia publicului, în cazul în care natura suferinţei va fi divulgată. Interzice celor din jurul său să pronunţe numele maladiei. „Dacă vă veţi vedea obligaţi, recomandă el, menţionaţi doar insuficienţă suprarenală, compensată de o medicamentaţie simplă, luată pe cale bucală".

Pierre Salinger va respecta, cu fidelitate, recomandarea lui John Kennedy pînă în 1975, dată la care va confirma, la Paris, că era vorba de „boala lui Addison". Dar Theodore C. Sorensen, purtătorul de cuvînt al viitorului preşedinte, a lăsat să-i scape acest lucru mai devreme, puţin după moartea lui Kennedy. „Deşi nu se plîngea niciodată de suferinţele încercate, relatează el, utiliza şi transporta, de la un capăt la altul al ţării, mai multe pilule şi poţiuni decît pot încăpea într-un dispensar. Această deficienţă endocrină a dat naştere la tot felul de zvonuri cu privire la starea sănătăţii sale, ele devenind o obsesie de-a lungul anilor. Rolul pe care îl aveam şi care mă obliga să exercit şi legătura dintre ziarişti şi medici îmi permitea să ştiu cît de mult ţinea John ca publicul să nu creadă că nu este în stare să înfrunte oboseala unei campanii şi povara preşedinţiei sau că rîscă, în cazul că va fi ales, să moară înainte de expirarea primului său mandat. Cu excepţia operaţiei efectuate la coloana vertebrală, nici o internare de a sa în spital, indiferent din ce motive, chiar minore, n-a fost făcută publică, fapt ce mă constrîngea să găsesc tot felul de scuze pentru a decomanda sau amîna reuniunile la care trebuia să ia cuvîntul. Era una din îndatoririle pe care le detestam cel mai mult".

Kennedy reuşeşte să se arate a fi altul, în ce priveşte sănătatea, pe parcursul întregii campanii de alegeri prezidenţiale. Îşi disimulează chiar şi durerile dorsale, care reveniseră. Acestea îl obligă să se oprească adesea, în mijlocul zilei, la cîte un motel, pentru a-şi putea scoate corsetul şi a face o baie prelungită, în vederea relaxării. Contrar imaginii oferite de discursul inaugural, pronunţat la Washington, în 1961, cel ce-şi asumă responsabilitatea supremă este, în realitate, un om serios afectat de boală.

Şi ce dacă ! Ajutat de buni consilieri, un şef de stat, chiar bolnav, nu poate guverna ? N-a fost John Kennedy un mare preşedinte ? Mulţi gîndesc chiar că a strălucit. Alţii au şi spus-o, fiind în consens cu opiniile lui Pierre Salinger. Rolul deţinut îi permitea acestuia să aprecieze importanta schimbare adusă de bostonian în societatea şi politica americană. „Cu John Kennedy, pentru prima oară, după multă vreme, politica şi-a redobîndit, la noi, demnitatea, scria el. A fost un om al speranţei. Înţelegea natura opiniei publice, faptul că ea impune limite puterii. Dar el era, de asemenea, conştient de necesitatea de a preceda uneori opinia publică. A intuit că preşedinţia poate fi un instrument de educaţie".

În mod evident, în pofida scurtei sale treceri pe la Casa Albă, Kennedy şi-a pus pecetea asupra instituţiei prezidenţiale. A ştiut să-i ţină piept lui Nikita Hruşciov, pentru a-l determina să retragă rachetele pe care sovieticii le-au amplasat, în secret, în Cuba, şi care vizau, evident, Statele Unite. Rachete descoperite de avioanele-spion americane. A sprijinit, de asemenea, din punct de vedere economic, ţările europene care doreau să rămînă independente de sistemul comunist, cultivînd activ, totodată, neutralitatea Statelor Unite. Nu a subestimat teribila responsabilitate ce-i revenea, în caz de conflict nuclear : „Cunosc cifrele, spunea el. O sută de milioane de europeni morţi într-o singură zi şi optzeci de milioane aici. Un asemenea război poate distruge umanitatea".

El a ratat, însă, ocazia de a stabili raporturi cu China. Fără îndoială pentru că, aflaţi atunci în orbita Moscovei, chinezii nu erau încă pregătiţi să se apropie de Statele Unite. El a comis şi două erori majore : a permis să fie debarcată o mică armată de emigranţi cubanezi, sprijinită de CIA, în Golful Porcilor, din Cuba ; a permis participarea la extinderea războiului în Vietnam, cu toate că ştia că nu va putea cîştiga acest război în locul vietnamezilor, deoarece preconiza o retragere a forţelor SUA. **(Va urma)**

Traducere şi adaptare
Vasile Crişu

INTERNATIONAL Herald Tribune

„1989: anul revoluției"*

DE CE s-a petrecut totul atît de repede ? Marele eveniment al anului 1989 a fost revoluția din Europa răsăriteană. Cu o spectaculoasă rapiditate, comuniștii de tip vechi au căzut de la putere în toate cele șase țări, care, aliate ale Uniunii Sovietice, se obișnuia a fi numite sateliți.

Revoluția a început în Uniunea Sovietică, o dată cu o modificare a ideilor predominante cu privire la securitatea statului. Ani de zile, statul a susținut că puterea militară este totul și că economia trebuie să facă orice sacrificii, ce ar fi necesare, pentru a o sprijini. Dar, în cursul anilor '80, tot mai mulți dintre cei aflați la cîrmă au început să gîndească în sens opus — anume că securitatea Uniunii Sovietice ar urma să depindă, în esență, de puterea economică și că unele din aranjamentele militare tradiționale ar trebui să fie sacrificate pentru a o întări.

Schimbarea în sens opus-a modului de gîndire a fost treptată, în timp ce economia sovietică a stagnat. Încercările de reformă au fost limitate și convenționale, la început, dar fiecare eșec a împins spre experimente și mai radicale. Persoane importante din Uniunea Sovietică au început să considere că trebuie nu numai să aibă un acces mai bun la tehnologia occidentală, ci și relații mai bune și mai strînse cu restul lumii, în general. Aceasta a însemnat, între altele, ca tancurile sovietice să nu mai fie folosite pentru a reprima disidența în Europa răsăriteană. Reacția Occidentului ar fi mult prea costisitoare și, din punct de vedere strict financiar, costul încercării de a menține ordinea impusă în Europa răsăriteană ar fi prea mare. La începutul anului 1989, nimeni nu știa în Europa răsăriteană cît de departe erau dispuși sovieticii să meargă în sensul acestor idei noi. Poate că nici la Kremlin nu era nimeni care să știe. La începutul anului, politicienii comuniști din Ungaria și Polonia supuneau testului limitele toleranței sovietice.

În primăvară, comuniștii unguri vorbeau de alegeri libere, și, în luna mai, au început să dărîme fortificațiile de la frontiera austriacă. Dar Ungaria era de o importanță militară minoră pentru sovietici. Polonia, susțin unii, era altceva, deoarece constituia linia de comunicație spre Germania răsăriteană, care, din punct de vedere strategic, era — s-a spus — cea mai importantă dintre „coloniile" europene ale Uniunii Sovietice. Apoi, în iunie, alegerile semilibere din Polonia s-au dovedit a fi un dezastru pentru comuniști, iar, în august, într-o convorbire telefonică cu Moscova, președintele Mihail Gorbaciov i-a încurajat pe comuniștii polonezi să intre în guvernul condus de „Solidaritatea".

În septembrie, în timp ce est-germanii au năvălit peste frontiera, acum deschisă, cu Ungaria, demonstrațiile opoziției est-germane au început să atragă mulțimi uriașe de oameni. Președintele Gorbaciov, aflat în vizită în Berlinul occidental, la începutul lunii octombrie, a vorbit de necesitatea schimbării. După 11 zile, șeful ultraortodox al statului est-german, Erich Honecker, a căzut de la putere.

Germania răsăriteană era cheia spre pozițiile sovietice din Europa răsăriteană. Dacă sovieticii nu au fost dispuși să recurgă la forță militară pentru a menține guvernul comunist din R.D.G., atunci ei nu vor folosi forța nici în altă parte. Pe măsură ce această convingere s-a întărit, politicienii comuniști din Cehoslovacia și Bulgaria s-au grăbit să ajungă la înțelegere cu adversarii lor, înlăturîndu-i pe conducătorii bătrîni și obținînd cele mai bune înțelegeri posibile cu disidenții, acum dominanți.

În toate aceste țări, comuniștii au făcut concesii, nu atrași de democrație, ci de teamă. Fără ajutorul tancurilor sovietice, care să vină în sprijinul propriilor trupe, ei s-au temut că acestea s-ar întoarce împotriva lor și că, dacă ar începe să tragă în mase, acestea ar trage, în scurt timp, asupra lor. Dintre toți liderii est-europeni, numai Nicolae Ceaușescu al României a avut încredere în, propriile forțe de securitate. Executarea lui, la 25 decembrie, după un proces rapid, a demonstrat luciditatea celorlalți care au optat pentru a ceda puterea în mod pașnic.

Anul 1990 va fi anul alegerilor. Va fi un an de muncă îndîrjită și fără preget pentru edificarea unor structuri parlamentare în țări care au trăit în condiții de represiune, din partea dreptei sau a stîngii, încă din anii 1920, iar unele nu au avut o puternică tradiție democratică. Lupta pentru instaurarea libertății și a drepturilor civile în Europa răsăriteană nu s-a sfîrșit, ci abia acum începe.

*) „International Herald Tribune", nr. 33 234/1990

Laurent Fabius despre viitorul european al României

Prezent la „Seara culturală românească", organizată, la Paris, la sediul Adunării Naționale a Franței, președintele parlamentului francez, LAURENT FABIUS, a avut amabilitatea să acorde un interviu colaboratorului postului de radio „Deutsche Welle", Radu Procopivici. Tema centrală a convorbirii : viitorul european al României.

Crede dl Laurent Fabius că, pentru români, calea integrării trece, prioritar, printr-o strînsă cooperare central și est-europeană ?

„Sînt două paliere. Pe de-o parte, așa-numita Europă a „celor 12", care trebuie consolidată prin dezvoltarea a ceea ce se numește Piața comună unită. Dar, într-o a doua etapă, este obligatoriu să procedăm la crearea, între Europa de vest și cea de est, a unei confederații sau uniuni — cum s-a exprimat președintele Mitterrand. Forma nu contează, dar, indiferent care ar fi ea, va însemna, în ultimă instanță, revenirea Europei în geografie și istorie.

Îi va da șansa să se pregătească, iar, sub acest unghi, România îndeplinește un rol major."

Președintele Fabius a fost impresionat, în mod deosebit, de ultimele săptămîni în care a asistat la mariajul dintre libertate și cultură, pe de-o parte, și la manifestările de profundă afecțiune dintre poporul român și Franța, pe de altă parte. Organizarea primei panorame externe a culturii române în sediul Adunării Naționale a Franței, unde, după cum se știe, bate de două secole inima democrației, a însemnat mai mult decît un gest de curtoazie și solidaritate. Liderul parlamentarilor francezi a ținut să sublinieze dimensiunea universală a tradițiilor culturale române, ce s-au interferat atît de strîns, în decursul istoriei, cu aportul creator al Franței.

„Românii sînt un popor al Europei iar dorința lor de a reveni în mijlocul ei nu este decît cel mai firesc lucru."

Întrebat dacă există o competiție între națiunile occidentale pentru obținerea unor poziții în statele răsăritene care au început să se deschidă, președintele Fabius a afirmat că nu vede această primejdie într-o perioadă cînd trebuie să se conlucreze cît mai solidar, cînd trebuie să strîngem rîndurile.

Ț. M.

Moskovskie Novosti

„Înțelepciunea cea de pe urmă"

DOCUMENTELE, din care veți citi acum extrase, au fost destinate unui cerc foarte restrîns. Ele au fost pregătite de cercetători ai Institutului de economie a sistemului socialist mondial de pe lîngă Academia de Științe a U.R.S.S., în vremurile în care dictatorul ceaușescu cîrmuia și prospera în România.

CONCLUZII...

Situația politică internă din România se caracterizează printr-o concentrare fără precedent a puterii în mîinile lui n. ceaușescu, ale unui clan destul de mare, alcătuit din rudele și anturajul lui, care se bazează, în primul rînd și aproape exclusiv, pe organele securității de stat și pe armată. În țară domină o atmosferă de suspiciune, de supraveghere generală, sînt încurajate denunțurile, sînt controlate orice fel de contacte cu străini (inclusiv cu cetățenii sovietici), factorii de conducere de la nivelul superior, care nu fac parte din rîndul persoanelor foarte apropiate de conducător, sînt permanent „rotiți".

Se acumulează nemulțumiri, de natură ca, într-o anumită împrejurare, să provoace destabilizarea situației din țară. Regimul instituit în R.S.R., proliferarea în politica promovată de conducere a elementelor ce vin, în mod obiectiv, în contradic-

puncte de vedere

ție cu interesele maselor de oameni ai muncii duc, în ultimă instanță, la discreditarea socialismului nu numai în fața populației din România, ci și a opiniei publice mondiale.

...Așa-numita „epocă ceaușescu", care durează de peste două decenii, a intrat într-o gravă criză social-economică... *(aprilie 1987).*

...Încercările propagandei românești de a prezenta situația extrem de grea, ce s-a creat, ca fiind aproape normală, incapacitatea conducerii de a stabili căi realiste de ieșire din ea duc, practic, la discreditarea socialismului atît în România, cît și dincolo de granițele ei. Lipsa de perspective pentru îmbunătățirea situației materiale a oamenilor muncii, înrăutățirea, de șapte ani încoace, a condițiilor de trai duc la o imprevizibilă evoluție a dezvoltării social-politice din R.S.R., creează teren pentru manifestarea stihinică a nemulțumirii sociale acumulate. *(mai 1987).*

...În aceste condiții, instrumentul important al regimului îl constituie armata și organele de securitate, care înăbușă cu succes exploziile stihinice de protest.

În ultimii ani, devine tot mai evidentă în România apropierea apusului „epocii ceaușescu", falimentul politico-ideologic și, practic, al regimului creat în țară. *(aprilie 1988).*

Condițiile grele de trai provoacă o nemulțumire tot mai mare în rîndul populației țării, care, în 1987, s-a transformat într-o acțiune de masă deschisă a muncitorilor din Brașov, susținută de unele acțiuni — deși foarte limitate — de solidaritate în alte orașe ale țării. Evenimentele de la Brașov au demonstrat că poporul român a ajuns aproape de „limita răbdării" și o anumită combinație de factori nefavorabili este capabilă să determine explozii de protest de masă. *(septembrie 1988).*

...ȘI PROPUNERI

S-a maturizat, în mod clar, necesitatea schimbării liniei noastre. Este util, ni se pare, să fie continuate și amplificate eforturile pentru atragerea R.S.R. în colaborarea țărilor frățești și, în același timp, după posibilități, să ne distanțăm de n. ceaușescu. Este greu să se facă acest lucru și, totuși, e posibil. *(aprilie 1987).*

Partea sovietică trebuie să țină seama că poziția ei, chiar în problemele interne din România, exercită o influență destul de importantă asupra stărilor sociale de spirit din această țară. Trecerea sub tăcere, de către mijloacele sovietice de informare în masă, a problemelor sociale acute din țara frățească poate fi apreciată ca aprobare *de facto* a liniei promovate. *(mai 1987).*

După părerea noastră, este timpul să se renunțe la practica perimată de a conferi, automat, ordine sovietice conducătorilor politici din țările socialismului, cu prilejul unor aniversări. Aceasta, între altele, ar exclude necesitatea decorării liderilor care, în țările lor, ba chiar și în afara acestora, provoacă o reacție departe de a fi pozitivă. *(iulie 1988).*

■

Din aceste extrase se vede că oamenii de știință sovietici, care urmăreau evoluția situației din România, nu-și făceau iluzii în legătură cu regimul ceaușescu și perspectivele sale. Ei au pus la dispoziția conducerii politice sovietice aprecierile lor pertinente.

Însă nu numai știința participă la formarea liniei de politică externă : hotărîrile adoptate la nivel superior sînt determinate și de informațiile, concluziile și propunerile parvenite prin canalele Ministerului de externe, ale serviciilor de informații. Practica mondială actuală preferă să nu afișeze activitatea acestor „piese" ale mecanismului, acordînd dreptul de a cerceta arhivele numai generațiilor viitoare (caracterizarea făcută de E. Șevardnadze, într-unul din interviurile sale, privind caracterul încordat al relațiilor dintre Moscova și București, din ultimele luni ale cîrmuirii dictatorului român, este, mai degrabă, o excepție de la regulă).

Dar și fără documentele de arhivă se știe : între ambasadorul sovietic și conducătorii unei țări socialiste s-a creat, uneori, o legătură *sui generis*. Cu cît ea era mai puternică, cu atît mai bine era apreciată activitatea ambasadorului. În aceste condiții, era oare ușoară „distanțarea" de conducătorul local ? Ca urmare, informația despre perspectivele regimului, deși parvenea chiar din prima mînă, era uneori unilaterală. De altfel, nu trebuie să se uite că tocmai o asemenea informație era așteptată de Moscova înainte de restructurare. După aprilie 1985, situația a început să se schimbe radical. Dar cererea de „informații incomplete" nu a dispărut total, menținută fiind de dorința adversarilor înnoirii, pentru a demonstra că oamenii pot trăi — și încă bine — fără nici un fel de restructurare.

Acum, cînd țările din Europa de est s-au schimbat, devenind de nerecunoscut pe parcursul a numai cîtorva luni, este ușor să vorbești de înțelepciunea cea de pe urmă. Din multe puncte de vedere, reprosul este just. Și din el trebuie desprinse învățăminte. După părerea mea, rezultatele expertizei științifice asupra situației din lume trebuie să se adreseze nu numai celor cîtorva zeci de persoane care adoptă hotărîri, ci societății în ansamblu. Este timpul să se renunțe la „tradiția" atît de perimată a folosirii neglijabile a opiniei publice, ca factor ce participă la elaborarea hotărîrilor în planul politicii externe. Dar, chiar astăzi, despre țările socialiste de pe alte continente continuăm să gîndim una și să spunem alta (în cel mai bun caz, să tăcem). Pentru conducătorii de stat și diplomați, această atitudine este, din păcate, firească. Pentru societate — inadmisibilă, întrucît ea este capabilă să transforme societatea în complice al unor regimuri care, la o verificare, se dovedesc a fi antipopulare.

Traducere Donca Ciobanu

LE MONDE

„Scopul și mijloacele"

Extrase dintr-un articol scris de Henri Krasucki, secretar general al Confederației Generale a Muncii din Franța.

Oricum s-ar vrea să se prezinte lucrurile, se poate oare aprecia, în mod onest, că fenomenul Ceaușescu, sistemul Ceaușescu ar fi avut, la origine, ceea ce se întîmplă în Franța ? Chiar și acțiunile cele mai criticabile nu au creat această mîrșăvie sîngeroasă ; este un fenomen românesc. Desigur, pot fi studiate — în mod serios și cu implicațiile respective — diferitele surse și circumstanțe care l-au făcut posibil. Dar fenomenul s-a născut în România, acolo s-a consolidat și acolo a fost abolit de către poporul român. În consecință, onestitatea intelectuală, pur și simplu, și decența, sensibilitatea impun o singură poziție : de a reacționa în raport cu această țară și popor. Indignare, emoție, compasiune, solidaritate morală, politică și materială pentru români și România, fiecare în felul lui. Și nimic altceva.

A trece în aceste condiții la plata unor conturi ale politicienilor francezi, profitînd de durerea și sîngele românilor, este un fapt degradant pentru cei care și-au asumat o astfel de răspundere. Deoarece acest lucru s-a vrut, să vorbim, dar fără să trișăm. Căci aceștia ar fi avut toate motivele să dea dovadă de reținere și pudoare. De fapt, cercurile care s-au succedat la putere în Franța, în ultimii 20 de ani, au fost adevărații adulatori ai lui Ceaușescu în țara noastră. Ei i-au ridicat un piedestal și i-au împletit o coroană, din calcule de politică externă și internă. Știau cu exactitate adevărul în ce privește regimul Ceaușescu. Ambasadele lucrează cu mult profesionalism pretutindeni. Ele trimit rapoarte precise și regulate guvernului la putere, indiferent de orientarea lui. Claude Cheysson a recunoscut, public, la televiziune. El a relatat exemplul îngrozitor al unui asasinat public, comis la Paris, recunoscut cu cinism de Ambasada română, și totuși camuflat în „accident" de autoritățile guvernamentale franceze.

Îmi vine greu să accept că exigența adevărului, sincerității, admirată în aceste vremuri în Est, nu duce la o exigență asemănătoare la noi. De exemplu, de a cere publicarea tuturor rapoartelor Ambasadei Franței din România în ultimii 25 de ani. Aceasta ar elucida poziția publică a diferiților conducători succesivi ai țării, indiferent de culoarea lor politică. S-ar putea cunoaște mai bine, comparativ, pozițiile diferiților actori ai vieții publice franceze. Democrația nu face casă bună cu secretul, dacă acesta nu este indispensabil.

Vorbind despre evenimentele din România, am ajuns la o atmosferă greu de respirat în viața publică franceză. Bucureștiul nu mai este o căutare dificilă, prin tatonări, a unei reînnoiri pe ruinele lăsate de o lungă catastrofă românească, ci a devenit în Franța o sordidă vendetta.

Orice fel de filozofie, concepție asupra societății, guvern, sindicat, orice personaj al vieții publice franceze au devenit discutabile. Dezbaterile și chiar confruntările de idei reprezintă elemente constitutive ale democrației. Dar anatema, înverșunarea distrugătoare împotriva oamenilor și ideilor, apelul la irațional, la sfidarea faptelor, a opiniilor și acțiunilor reale, spiritul de „vînătoare" nu înseamnă dezbatere, ci perversiune. Mai ales în epoca noastră, împovărată de confruntări de interese uriașe, dar și purtătoarea necesității civilizației, democrației, deci a unei etici, chiar și în condițiile antagonismelor care marchează societatea în care trăim.

Traducere Eva Galamboș

THE TIMES

Israel. Tensiuni sociale

AERUL este saturat cu fumul cauciucurilor arse şi demonstranţii scandează lozinci împotriva guvernului israelian, în timp ce baricadează drumurile cu pietre.

Dar ei nu sînt militanţi palestinieni ai Intifadei, ci fermieri israelieni de la Moshav Ya'ara, una dintre numeroasele ferme cooperatiste din nordul ţării pe punctul de a da faliment, deoarece guvernul nu şi-a respectat promisiunea de a acorda subvenţii fermelor.

În orăşelul Hazor Haglilit din apropiere, un număr mai mare de demonstranţi, scandînd „avem nevoie de pîine şi de locuri de muncă", s-au ciocnit cu poliţia, în cadrul demonstraţiilor de protest declanşate de hotărîrea de a închide fabricile, al căror proprietar este gigantul concern „Koor", controlat de stat. „Koor", o ramură a federaţiei sindicale „Histadrut", controlează cea mai mare parte a industriei israeliene, dar el însuşi se află în pragul falimentului.

Acum, cînd procesul diplomatic pentru pace se află în impas, oficialităţi de frunte de la Washington încep să sugereze că ajutorul american acordat Israelului trebuie redus. Israelul primeşte, anual, trei miliarde dolari din partea SUA. Recomandarea senatorului Robert Dole, publicată în „The New York Times", potrivit căreia Congresul ar trebui să înceteze acordarea de ajutoare preferenţiale Israelului, Egiptului, Filipinelor, Turciei şi Pakistanului şi să reducă cu 5 la sută ajutorul către Israel, a provocat o profundă îngrijorare.

Dificultăţile economice ale Israelului provin, în parte, datorită faptului că etica socialistă, pe baza căreia a fost creat statul, se află într-un serios declin. Idealismul sionist, care a determinat apariţia fermelor colectivizate şi cooperatiste (kibutzuri şi moshavuri), în primele zile ale statului evreu, pierde teren.

Evreii orientali sau sefarzi, sau imigranţi din blocul răsăritean, al căror număr este în permanentă creştere, nu manifestă nici un interes faţă de sionismul socialist, de origine europeană, sau se opun din răsputeri acestuia.

Ca răspuns, Shimon Peres — liderul Partidului Muncii din guvernul de coaliţie, care vede prăbuşindu-se treptat baza puterii propriului partid, odinioară dominant — s-a lansat într-un program de privatizare. El a pus în vînzare întreprinderi aparţinînd concernului „Koor". Nimic însă nu a calmat spiritele în aşezările din nord, de la frontierele Israelului cu Libanul şi Siria, care sînt supuse unor grele presiuni. În această regiune, atît agricultura, cît şi industria sînt nerentabile şi, în pofida importanţei strategice a aşezărilor, guvernul a refuzat, pînă acum, să achite moshavurilor 2 milioane lire sterline, sumă pe care fermierii o pretind că le-ar reveni ca subvenţii. Numeroase moshavuri şi kibutzuri au declarat grevă şi se spune că unii fermieri s-ar fi sinucis din cauza crizei. Alimentarea cu apă a aşezărilor a fost întreruptă din cauza neachitării facturilor.

Ca răspuns, guvernul a prezentat în Knesseth un proiect de lege privind aprobarea unui ajutor de urgenţă aşezărilor din Galileea superioară.

Locuitorii de aici afirmă că principala problemă constă în aceea că întreprinderile subvenţionate vor fi, în perspectivă îndelungată, nerentabile din punct de vedere economic. Ministrul agriculturii, Avraham Katz-Or, a sugerat fermierilor înfuriaţi necesitatea „diversificării".

Recent, s-a anunţat că rata inflaţiei a fost, în 1989, de peste 20 la sută. Împovărat de cheltuieli masive pentru apărare, Israelul are un deficit comercial anual de circa 3 miliarde lire sterline.

Potrivit lui Peres, presiunile de ordin inflaţionist sînt rezultatul problemelor ridicate de valul puternic al imigrării din URSS, Europa răsăriteană şi Etiopia. Altele sînt legate de cheltuielile pentru menţinerea, pe Malul de Vest (Cisiordania) şi Gaza, a trupelor israeliene necesare controlării Intifadei.

Simpozionul de la Davos

În cadrul simpozionului economic de la Davos (Elveţia), liderii Europei răsăritene au participat la o dezbatere fără precedent cu privire la reunificarea Germaniei, securitatea europeană, viitorul CAER şi al relaţiilor cu URSS, precum şi la virtuţile economiei de piaţă. Premierul est-german, Hans Modrow, şi-a moderat oarecum propunerile referitoare la neutralitatea unei Germanii reunificate, declarînd că nu a făcut decît să deschidă calea dialogului. El a explicat că trebuie acordată prioritate apropierii treptate dintre cele două ţări, de pildă în domeniile monetar, al transporturilor şi comunicaţiilor, pentru a se ajunge la un stat de tip confederal, al cărui guvern unic va avea sediul la Berlin. Neutralitatea va reprezenta unul din punctele dialogului, iar pentru a-şi justifica demersul, Hans Modrow a explicat că va fi necesar să se ofere garanţii vecinilor celor două Germanii ; de asemenea, va trebui să se ţină cont de interesele acestor vecini. De altfel, a precizat premierul est-german, conceptul de neutralitate militară poate deveni ineficient pe măsură ce lumea se dezarmează iar alianţele iau un caracter pur politic. Cuvîntul neutralitate îşi va modifica, atunci, sensul.

Preşedintele Poloniei, generalul W. Jaruzelski, a pus, la rîndul său, o condiţie esenţială pentru reunificarea Germaniei : trebuie să existe certitudinea că ea va contribui la pacea şi securitatea Europei şi va garanta inviolabilitatea frontierelor. În acest caz, reunificarea va fi „rezultatul unui proces natural", a apreciat generalul Jaruzelski. El a furnizat aproape aceeaşi explicaţie şi pentru justificarea faptului că nu a cerut retragerea trupelor sovietice din Polonia. În Europa există un anumit echilibru, care a asigurat 45 de ani de pace ; acest echilibru este pe cale de a se modifica. Lumea se îndreaptă spre un nivel mai scăzut al înarmării. Cînd vor fi date toate garanţiile securităţii, problema prezenţei trupelor sovietice în Polonia nu se va mai pune sub aceeaşi formă.

Premierul cehoslovac, M. Calfa, a declarat în această privinţă, făcînd o glumă, că sovieticilor, cărora le-a trebuit o noapte să invadeze Cehoslovacia, li se pare prea scurt termenul de un an pentru a o părăsi. Premierul cehoslovac s-a pronunţat pentru desfiinţarea blocurilor, care nu pot decît să creeze diviziune în „căminul european comun". Noţiunea de neutralitate este, în fond, o reacţie la existenţa acestor blocuri.

Pe plan general, liderii est-europeni s-au pronunţat pentru menţinerea CAER, susţinînd, însă, că trebuie restructurat în profunzime.

Noul premier bulgar, Andrei Lukanov, a explicat că este necesar să fie aduse trei modificări fundamentale : 1. înlocuirea sistemului administrativ integrat cu un sistem integrat al pieţei ; 2. orientarea integrării în interesul fiecărei părţi ; fără a declara făţiş, dl. Lukanov a respins continuarea oricărei cooperări impuse de URSS ; 3. deschiderea spre lumea a CAER, în special spre procesul de integrare din Europa occidentală, punct de vedere apărat puternic de premierul M. Calfa, care s-a pronunţat împotriva „autarhiei" organizaţiei.

Vicepremierul ungar, Peter Medgyessy, a susţinut, la rîndul său, virtuţile integrării regionale, dînd ca exemplu acordurile dintre Italia, Austria, Iugoslavia şi Ungaria, la care s-ar putea ralia şi Cehoslovacia.

Abordînd problemele interne proprii, generalul Jaruzelski a afirmat că Polonia nu se aşteaptă la un „gest de filantropie" şi nu doreşte să fie plasată „în mediu de seră". Nu plecăm de la zero, a continuat preşedintele polonez ; dispunem de atù-uri esenţiale. Necesităţile noastre cuprind patru domenii : 1. asistenţa continuă a guvernelor şi instituţiilor financiare internaţionale ; 2. crearea de condiţii favorabile creşterii economice rapide ; 3. accesul la dezvoltarea tehnologică ; economia poloneză priveşte spre exterior, iar bursa poloneză va fi deschisă capitalului străin; 4. participarea mai largă şi mai eficientă la organismele economice europene; generalul Jaruzelski s-a referit clar la o asociere cu CEE şi a precizat : „şansa noastră rezidă în integrarea şi unitatea Europei". (Agenţia *„France Presse")*

poşta redacţiei

Dialog juridic

Am trăit şi încă trăim evenimente de însemnătate istorică şi care ne pun o multitudine de probleme, inclusiv de ordin juridic. Situaţiile noi prin care trecem, cadrul juridic al acestor momente, ca şi al celor ce vor urma au determinat numeroşi cititori ai revistei noastre să ne solicite, în scris sau prin telefon, explicarea unor noţiuni juridice. Am dat curs acestor solicitări şi ne-am adresat colaboratorului nostru, avocat Lucian Belcea.

Considerăm, pentru început, util să facem o scurtă incursiune în lumea dreptului, a relaţiilor juridice existente între oameni, între ei şi stat, între ei şi întreprinderi sau instituţii. O asemenea introducere este necesară pentru a putea înţelege mai bine o serie de probleme ce ne preocupă astăzi pe toţi : separarea puterilor în stat, locul şi rolul organelor administraţiei de stat, justificarea legală a Tribunalelor militare extraordinare, pluralismul politic, drepturile şi libertăţile cetăţeneşti şi ale minorităţilor conlocuitoare şi multe altele.

Pentru toate acestea însă, trebuie să începem cu începutul !

STATUL este constituit din totalitatea instituţiilor şi organelor reprezentative prin care se exercită autoritatea poporului pe întregul teritoriu al ţării şi care are drept scop apărarea intereselor legitime ale tuturor cetăţenilor, respectarea legilor, tragerea la răspundere a celor vinovaţi de încălcarea legilor şi apărarea frontierelor ţării împotriva unor eventuale atacuri. În exercitarea autorităţii sale, statul trebuie să fie nepărtinitor şi să trateze cu egalitate pe toţi cetăţenii ţării.

POPORUL este constituit din totalitatea locuitorilor unei ţări, indiferent de originea etnică, de concepţia religioasă sau politică. Poporul este deţinătorul puterii în stat. Acest lucrul este menţionat şi în Constituţia ţării, dar clica de uzurpatori a încălcat, în mod grosolan, acest principiu de bază, exercitînd o putere ce nu emana de la popor. Evenimentele de la Timişoara şi apoi de la Bucureşti şi din toată ţara au demonstrat, fără putinţă de tăgadă, care era voinţa poporului şi diferenţa structurală dintre această voinţă şi cea exercitată de dictatură.

OMUL, ca subiect de drept, este generat de ansamblul relaţiilor sociale şi, la rîndul său, generează relaţii sociale ; el este o entitate în vastul angrenaj ce constituie poporul. El este purtător de drepturi şi obligaţii. Prin firea sa, omul este predispus şi obligat de viaţă să activeze. În exercitarea acestui imperativ natural, omul intră în raporturi de neînlăturat cu ceilalţi oameni, cu societatea. Conduita fiecăruia este apreciată, evaluată de ceilalţi membri ai colectivităţii sociale şi considerată convenabilă sau neconvenabilă, după cum acţiunile sale se armonizează sau vin în contradicţie cu interesele celorlalţi.

DREPTUL este un ansamblu de norme de comportare generală, ce exprimă voinţa statului şi, implicit, a majorităţii cetăţenilor, conform intereselor comune ale societăţii şi cetăţenilor şi a căror exercitare este asigurată şi garantată de stat.

NORMA JURIDICĂ este o normă socială, o regulă de conduită între oameni, în anumite situaţii, enunţată, instituită de puterea de stat şi care prevede obligativitatea respectării ei, sancţionarea în caz de nerespectare.

(Va urma)

Dragă redacţie,

Să ne ajute Dumnezeu ca de acum înainte să fim LIBERI, să fim DEMNI, să fim adevăraţi OAMENI DE OMENIE aşa cum totdeauna i-a stat bine de milenii acestui neam de ROMÂNI.

Cred că vom colabora în spirit de dreptate şi sinceritate. Totul în viaţa şi munca mea a fost cenzurat, am fost urmărit şi hulit, am fost pedepsit, nu am avut nici un fel de drept mult timp ; nici la muncă, nici la viaţă, nici la învăţătură, nici la cultură, nici la gîndire şi toate astea de circa 20 de ani. Printre rînduri, am încercat cumva să vă informez şi pe dv, poate aţi înţeles, poate nu, eu vă mulţumesc mult pentru tot ceea ce aţi făcut pentru mine şi pentru răspunsurile pe care le-aţi dat întrebărilor mele, şi toate astea au fost cumva bune şi m-au ţinut un pic în picioare... ! Rog să se revină la unele din întrebările mele care au fost, cumva şi în felul lor, „reţinute" din cauze „obiective", am înţeles totul şi vă voi înţelege tot aşa de bine...

VASILE ALEXANDRU,
Bistriţa,
jud. Bistriţa Năsăud

N. red. Stimate domnule Vasile Alexandru, vă mulţumim pentru scrisorile pe care, de-a lungul anilor, ni le-aţi trimis la redacţie şi cărora am încercat să le răspundem, în măsura posibilului. Vom continua. În cazul în care unele întrebări ale dv vor rămîne fără răspuns, aceasta se va datora nu cenzurii sau autocenzurii, ci lipsei noastre de informaţii exacte. Sperăm ca, în scurt timp, şi la revista noastră să se reînfiinţeze serviciul de „Documentare", desfiinţat în 1975. Adesea, ne-a fost — şi ne este — foarte greu să găsim date sau amănunte privind o serie de evenimente şi probleme, mai ales ştiinţifice. Despre situaţia din Azerbaidjan şi Armenia am scris în ultimele numere ale revistei. În ce priveşte coperta a doua, ea nu poate fi „umplută", din cauza proastei calităţi a hîrtiei. Deocamdată, nu avem alte posibilităţi.

Ioan Moldovan, Bistriţa. În ce priveşte războiul din Vietnam, vă mărturisim că, în momentul de faţă, considerăm că avem datorii mult mai urgente faţă de cititori în legătură cu evenimente mai fierbinţi, în curs de desfăşurare, în special în Europa. Din păcate, revista noastră nu dispune decît de 32 de pagini... Vom avea în vedere, într-un viitor cît mai apropiat, această dorinţă a dumneavoastră privind o istorie a războiului din Vietnam. În orice caz, dacă urmăriţi extrasele pe care le publicăm din cartea lui Alfred Grosser, „Crima şi memoria", veţi găsi, la un moment dat, o serie de date pe această temă.

Un an de tulburări şi violenţe

Viorel Arion, Bucureşti. Răspunzînd scrisorii dv, vă oferim o cronologie a evenimentelor din Kosovo şi o „fişă tehnică" a acestei provincii autonome din R.S.F.I.

Tulburările din provincia autonomă Kosovo s-au situat, nu de puţine ori, în prim planul preocupărilor oficialităţilor de la Belgrad, acestea considerîndu-le drept un factor major de destabilizare a structurilor federaţiei iugoslave. În ultimul an, lupta populaţiei de origine albaneză (care deţine o pondere de circa 90 la sută în această provincie) pentru a ieşi de sub tutela administrativă a Serbiei şi a obţine, pentru Kosovo, statut de republică în cadrul R.S.F. Iugoslavia, a îmbrăcat forma unor violente ciocniri între naţionaliştii albanezi şi forţele de ordine iugoslave. Redăm principalele repere ale desfăşurării evenimentelor :

1989

— **1 martie :** în Kosovo se decretează starea de urgenţă, după o serie de greve ale minerilor (îndeosebi în minele de la Trepcea) şi numeroase demonstraţii ale studenţilor.

— **23 martie :** parlamentul provinciei Kosovo aprobă un amendament la Constituţie, prin care Serbiei i se conferă puteri sporite asupra provinciei autonome.

— **27 martie :** manifestările de protest ale naţionaliştilor albanezi iau aspect de revoltă în mai multe oraşe din Kosovo şi, îndeosebi, în capitala provinciei, Priştina. În ciocnirile înregistrate în luna martie, se înregistrează, potrivit datelor oficiale, 24 de morţi.

— **3 aprilie :** au loc arestări şi epurări politice. Naţionaliştii albanezi anunţă represalii.

— **5 aprilie :** preşedintele provinciei, Remzi Koljgeci, demisionează.

— **31 mai :** sînt reluate manifestaţiile antisîrbeşti ; un manifestant de origine albaneză îşi pierde viaţa ; se înregistrează numeroşi răniţi.

— **8 iunie :** noi arestări ; este prelungită starea de urgenţă.

— **3 noiembrie :** reizbucnesc manifestaţiile ; are loc o ciocnire armată între naţionaliştii albanezi şi forţele de ordine federale, soldată, după datele oficiale, cu moartea a doi cetăţeni de origine albaneză.

— **8 decembrie :** în Kosovo se constituie prima mişcare

alternativă, ramură a Asociației pentru Inițiativa Iugoslavă.

1990

— **23 ianuarie :** peste 2000 de manifestanți reclamă, în Kosovo, alegeri libere.

— **24 ianuarie :** circa 20 000 de cetățeni de origine albaneză manifestează la Priștina pentru a se ridica starea de urgență, în vigoare din februarie 1989 ; manifestația este dispersată de forțele de ordine ; au loc arestări.

— **27 ianuarie :** trei asociații de opoziție din Kosovo lansează un apel la încetarea violențelor, cerînd deschiderea unui dialog în favoarea alegerilor libere ; au loc manifestații și ciocniri în mai multe orașe din Kosovo, în urma cărora, după cum anunță agenția „Taniug", își pierd viața 6 persoane ; radio Belgrad relevă că ar fi vorba de 12 morți.

— **28 ianuarie :** Uniunea Comuniștilor din Croația cere să fie oprite represiunile în Kosovo.

—**29 ianuarie :** mai multe mii de cetățeni de origine albaneză manifestează în diferite localități din Kosovo; își pierd viața, potrivit agenției „Taniug", doi manifestanți, alți 20 fiind grav răniți.

— **30 ianuarie :** la Poduievo, unul dintre centrele „fierbinți" ale manifestațiilor, sute de tineri de origine albaneză semnează și pun în circulație o „Declarație pentru democrație și împotriva violenței".

Provincia autonomă Kosovo constituie parte integrantă a R.S. Serbia, una din cele șase republici ale statului federativ iugoslav. Este situată în sudul R.S.F.I., la frontiera cu Albania. Are o suprafață de 10 887 kmp, ceea ce reprezintă cu puțin peste 4 la sută din totalul suprafeței teritoriului deținut de federația iugoslavă. Numără 1 850 000 locuitori, din care 90 la sută sînt de origine albaneză și religie musulmană. 200 000 sînt sîrbi și muntenegreni. Capitala este Priștina (peste 210 000 locuitori). În virtutea Constituției iugoslave din 1974, Kosovo deține statutul de provincie autonomă în cadrul R.S. Serbia, cu parlament și guvern proprii. După moartea lui I. B. Tito (1980), naționaliștii albanezi cer pentru provincie statut de republică. În martie 1989, parlamentul din Kosovo aprobă un amendament la Constituția din 1974, hotărît la Belgrad, prin care se abrogă o serie de prerogative ale provinciei. Kosovo face parte din regiunile cele mai slab dezvoltate din Iugoslavia și deține recordul în ceea ce privește șomajul în federație (50 la sută din populația activă). Deși beneficiază de cele mai mari bogății miniere ale țării (spre exemplu, cvasitotalitatea zăcămintelor de nichel), Kosovo nu participă decît în proporție de aproximativ 2 la sută la venitul național iugoslav.

NÉMETH MIKLÓS

președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Ungare

S-a născut la Monok, la data de 24 ianuarie 1948. A absolvit Universitatea de științe economice „Karl Marx" din Budapesta, unde a predat pînă în anul 1971. Din 1977, a fost director adjunct la Direcția de stat a planificării a Republicii Ungare. Patru ani mai tîrziu, a început să lucreze în cadrul Secției pentru politica economică a C.C. al P.M.S.U., apoi ca adjunct al șefului acestei secții.

Németh Miklós s-a ocupat îndeaproape de studiul comparat al sistemelor și a dezvoltat conceptul de „economie de piață socialistă". Conceptul, în reprezentarea lui Németh Miklós, presupune o restrîngere a conducerii centralizate. Totodată, rezolvarea problemelor sociale trebuie făcută printr-o economie puternică, unde cuvîntul de ordine să fie : „acțiune".

La sfîrșitul anului 1986, a fost numit șef de secție. Din iunie 1987, a fost președintele Comisiei C.C. al P.M.S.U. pentru politică economică, precum și al Grupului de lucru pentru economie al C.C. al P.M.S.U.

Dezbaterile controversate de la sfîrșitul lunii mai 1988 au produs schimbări profunde și înnoiri în conducerea ungară, dînd un cîștig clar aripii progresiste. Károly Grosz l-a înlocuit pe Janos Kadar în funcția de secretar general al partidului și, prin schimbările care au avut loc la nivelul Comitetului Central, Németh Miklós a fost ales în funcția de secretar al Comitetului Central.

Németh Miklós a fost „motorul" reformei economice radicale din Ungaria, din iulie 1988.

În octombrie 1988, el a fost ales pe lista pe țară ca deputat în Parlament. Pe data de 24 noiembrie 1988, Németh Miklós a fost ales, de către Parlament, în funcția de președinte al Consiliului de Miniștri.

Este căsătorit și are doi copii.

A. D.

Amnesty International

Preda Stănculescu, Ploiești. Răspunzînd dorinței dv., întregim, de fapt, grupajul „Drepturile omului", publicat în numărul trecut. Amnesty International este o mișcare mondială, independentă din punct de vedere politic, ideologic, economic și religios, care acționează pe baza Declarației universale a drepturilor omului și a altor documente internaționale. Are statut consultativ în cadrul ONU, UNESCO și întreține relații de colaborare cu Comisia Interamericană a drepturilor omului din cadrul OSA și cu Consiliul Europei.

Își axează, în principal, activitatea asupra persoanelor deținute în penitenciare, promovează și apără drepturile omului în plan politic, economic, civic, social și cultural. Printre obiectivele mișcării se numără : eliberarea persoanelor deținute pe considerente de opinie, origine etnică, culoare, sex, limbă sau religie, cu condiția ca acestea să nu fi folosit violența sau să se fi pronunțat pentru folosirea ei ; organizarea și desfășurarea unor procese echitabile pentru toți deținuții politici ; se opune aplicării pedepsei cu moartea și torturilor ori altor tratamente sau pedepse crude, inumane împotriva oricăror deținuți, fără nici o excepție.

Cuprinde aproximativ 3 000 de grupuri de adopțiune și secțiuni naționale în 41 de țări din Africa, Asia, Europa, America de Nord și de Sud, Orientul Mijlociu, precum și membri individuali din alte 113 țări.

Întocmește anual rapoarte și alte documente privind respectarea drepturilor omului și persoanele deținute în închisori, fără a stabili vreo ierarhie asupra guvernelor și statelor ce nu le respectă. În numeroase țări, între care și România din timpul dictaturii ceaușiste, activitatea lui Amnesty International a fost și este împiedicată prin nerecunoașterea mișcării, prin cenzură și alte măsuri privind păstrarea secretului de stat sau împiedicînd circulația liberă a informațiilor.

Referindu-se, în rapoartele sale, asupra încălcărilor drepturilor omului de fosta dictatură ceaușistă, Amnesty International a denunțat abuzurile grave comise împotriva unor deținuți politici din România și a lansat ample campanii de sprijinire a celor condamnați pentru opoziția lor față de regimul dictatorial.

Victor Dragomir, București. Vom mai reveni cu date privind situația geopolitică a Armeniei și Azerbaidjanului. Sperăm că ați citit cronologia apărută la această rubrică în nr. 6 a.c. De asemenea, harta a fost publicată în nr. 5 a.c.

Dan Ioanițescu, Dej, jud. Cluj. Lista laureaților Premiului Nobel pentru pace din ultimii 15 ani am publicat-o la această rubrică din nr. 3 a.c. Sperăm că veți reuși să o consultați.

poşta redacţiei

IMPORTANT

Almanahul „LUMEA '90" a fost pus în vînzare

Stimat colectiv redacţional,

Sînt lugojean prin adopţiune, dar bănăţean prin naştere. Revista pe care o editaţi o citesc de mult timp, cred că de peste 20 de ani, de peste 15 ani o colecţionez. Politica, fiind iubitor de istorie, m-a pasionat şi, ca atare, am devenit cititorul revistei săptămînă după săptămînă, ani în şir. Un număr dacă scăpam, eram bolnav... Semnatarii îmi deveniseră familiari, lumea mi se dezvăluia stînd în fotoliu.

...Viaţa a evoluat cum ştim ; secleratul dictator a păcălit întîi Europa apuseană, pentru a ne subjuga pe noi. Revista devenea tot mai stearsă, mai plină de minciuni, de ştiri trecute sub tăcere. Ani la rînd, ani ce păreau fără de sfîrşit şi fără de speranţă...

În forul meu interior acuzam intelectualitatea de apatie sau de aderenţă la dictatură. Apoi, eram convins că doar armata poate răsturna pe dictator ; nu vedeam posibilitatea ca poporul să o poată face — m-am înşelat. nu m-am cunoscut nici pe mine.

Deprimarea, citind revista, se accentua şi din alte motive : şi limba română era siluită, nu numai ştirea.

...20 decembrie 1989, ora 18. Împreună cu tineretul şi locuitorii Lugojului, am ieşit pe străzi, nu ca erou (deşi, la un pas de mine, a fost împuşcat un tînăr care, peste 4 ore, a murit la spital), ci pentru că era singura soluţie. Şi poate şi din admiraţie şi solidaritate cu timişorenii care rezistau, pentru că trebuiau ajutaţi ; era nevoie de intervenţia bucureştenilor, ca de intervenţia SUA în cel de-al doilea război mondial...

Dar să revin la revista „noastră". Am citit, în primul număr pe acest an, rîndurile de la „Poşta redacţiei". Mă încearcă, totuşi, nişte întrebări, pe care le-am adresat colegului care mi-a împrumutat revista : „Putem avea încredere că nu se va mai deturna adevărul, că ştirile vor fi reale, că nu vor mai fi trecute ştiri sub tăcere ?

VICTOR BALINTONI, Lugoj

N. red. Credibilitatea este o chestiune de timp, sperăm să nu vă înşelăm aşteptările.

Din „Murphologie"

„Orice idee revoluţionară, din orice domeniu, dă naştere la trei reacţii din partea individului :

— Imposibil, nu-mi pierd timpul.

— E posibil, dar nu merită.

— Eu am spus de la început aşa ceva"

(concluzia lui Fulmington)

Ştefan Gârbăcea, Bucureşti. 1. Din păcate, nu am avut timp să ne adresăm Ministerului afacerilor externe al României pentru a afla amănunte în legătură cu demonstraţiile anticeauşescu ce au avut loc, în cursul lunii decembrie 1989, în faţa tuturor ambasadelor României din capitalele europene. În schimb, redactorul acestei rubrici, Rodica Dumitrescu, aflată, între 24—31 ianuarie, la Varşovia, a primit informaţiile ce urmează din partea membrilor ambasadei :

În capitala Poloniei, manifestaţiile anticeauşescu au început încă din luna noiembrie, în timpul congresului comunist de la Bucureşti şi au continuat, fără întrerupere, dar cu o intensitate mai mică, pînă la data de 16 decembrie, cînd s-a aflat despre evenimentele de la Timişoara. Din acel moment şi pînă la 23 ianuarie, zi şi noapte, trotuarul din faţa ambasadei a fost plin de manifestanţi, ce purtau pancarde de protest. Strada devenise neîncăpătoare, mulţimea desfăşurîndu-se pînă în parcul aflat în imediata vecinătate a străzii Chopin, unde se află sediul ambasadei române. În interior, cei patru diplomaţi (nu ştiu dacă ştiţi, dar politica lui ceauşescu de aneantizare a instituţiilor, s-a întins, ca o plagă infectată, şi asupra diplomaţiei româneşti, ambasadele noastre dispunînd de un personal minim — în unele capitale au existat doar ambasadorul şi portarul !) au fost, practic ,asediaţi de mulţime, care a aruncat cu cerneală şi vopsea pe zidurile imobilului, urme ce se mai văd şi azi.

În dimineaţa zilei de 23 decembrie, membrii ambasadei au transmis la Bucureşti o declaraţie prin care se alăturau Revoluţiei. În acelaşi timp, ambasadorul Ion Teşu, Bronislaw Geremek, preşedintele Comisiei pentru afaceri externe, preşedintele Grupului parlamentar cetăţenesc (Solidaritatea), şi Adam Michnik, redactorul şef al Gazetei Solidarităţii, au ieşit din imobil şi le-au vorbit manifestanţilor, care au ovaţionat îndelung, exprimîndu-şi sprijinul pentru Revoluţia română. O imensă cruce de flori acoperea trotuarul iar printre flori — mii de lumînări aprinse. Chiar a doua zi, la iniţiativa Bisericii catolice, a „Grupului Helsinki", şi a Solidarităţii, la ambasadă au început să sosească ajutoare în alimente, sînge, medicamente, îmbrăcăminte, bani etc, — din partea populaţiei şi a diverselor organizaţii, toate fiind înregistrate şi încărcate apoi în camioane ce porneau în convoi spre ţara noastră.

2. După cum aţi putut constata, revista noastră a început deja să publice articole de analiză şi cronologii privind evenimentele petrecute în 1989 în ţările est-europene. Vom continua.

3. Firesţe, foiletonistul american Art Buchwald continuă să publice zilnic în diverse ziare şi reviste americane. În ce ne priveşte, îl vom reproduce, în măsura în care vom primi la redacţie publicaţiile respective (deocamdată, revista „Lumea azi" nu are posibilitatea materială de a face abonamente la publicaţii occidentale).

Coordonatorul rubricii : Rodica Dumitrescu

Colectivul redacţional : Mihaela Brumă, Ştefan Cârjă, Dumitru Constantin, Vasile Crişu, Adrian Dascălu, Rodica Dumitrescu, Liana Enescu, Ion Madoşa — şef de secţie, Ilie Olteanu — secretar general de redacţie, Radu Pascal — redactor şef adjunct, Ilie Şerbănescu, Doina Topor, Stelian Ţurlea, Anca Voican, Aurel Zamfirescu — şef de secţie. Secretariat de redacţie şi tehnic : Oana-Daniela Dinulescu, Mircea Dub, Ana Ghinea, Eliza Iliescu, Raluca Ionescu, Constantin Mendea, Marin Pieleanu, Maria Simionescu, Ana Maria Tatovici, Angelica Trancă. Tipografi : Marian Dobre, Ion Matei, Gheorghe Sandu. Revista „Lumea azi", Bucureşti, Piaţa Presei Libere nr. 1, sector 1, Oficiul poştal 33, cod 71341, căsuţa poştală 33—29, telefon 17 60 10 ; internaţional : 18 50 81. Abonamentele se fac la oficiile poştale, factorii poştali şi difuzorii voluntari din întreprinderi şi instituţii. Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă. P.O. Box 12—201, telex 10376 prsfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

C.P.B.

1

DECORATIVA

Întreprinderea de Stat „Decorativa", cu sediul în București, str. Latină nr. 8, sector 2, tel. 14.55.05., telex 10673, proiectează și execută prompt:

- amenajări de muzee, expoziții, tîrguri interne și internaționale, săli de spectacole, case memoriale, unități de turism și comerț, case de odihnă, grafică publicitară, reclamă comercială;
- instalații electromecanice, aparaturi mecanică și electronică de scenă și de practică culturală destinate teatrelor, cluburilor și discotecilor;
- rame artistice și restaurări de rame;
- machete de prezentare, de studiu, diorame, miniaturi și copii muzeistice;
- costume de artă populară, precum și pentru televiziune, teatre, baruri;
- reconstituiri costume de epocă și drapele;
- mobilier specific sălilor de spectacole, decoruri.

DECORATIVA

MUZEUL PRESEI SEVER BOCU
JIMBOLIA
NR. D.555

LUMEA azi

Nr. 8 22 februarie 1990

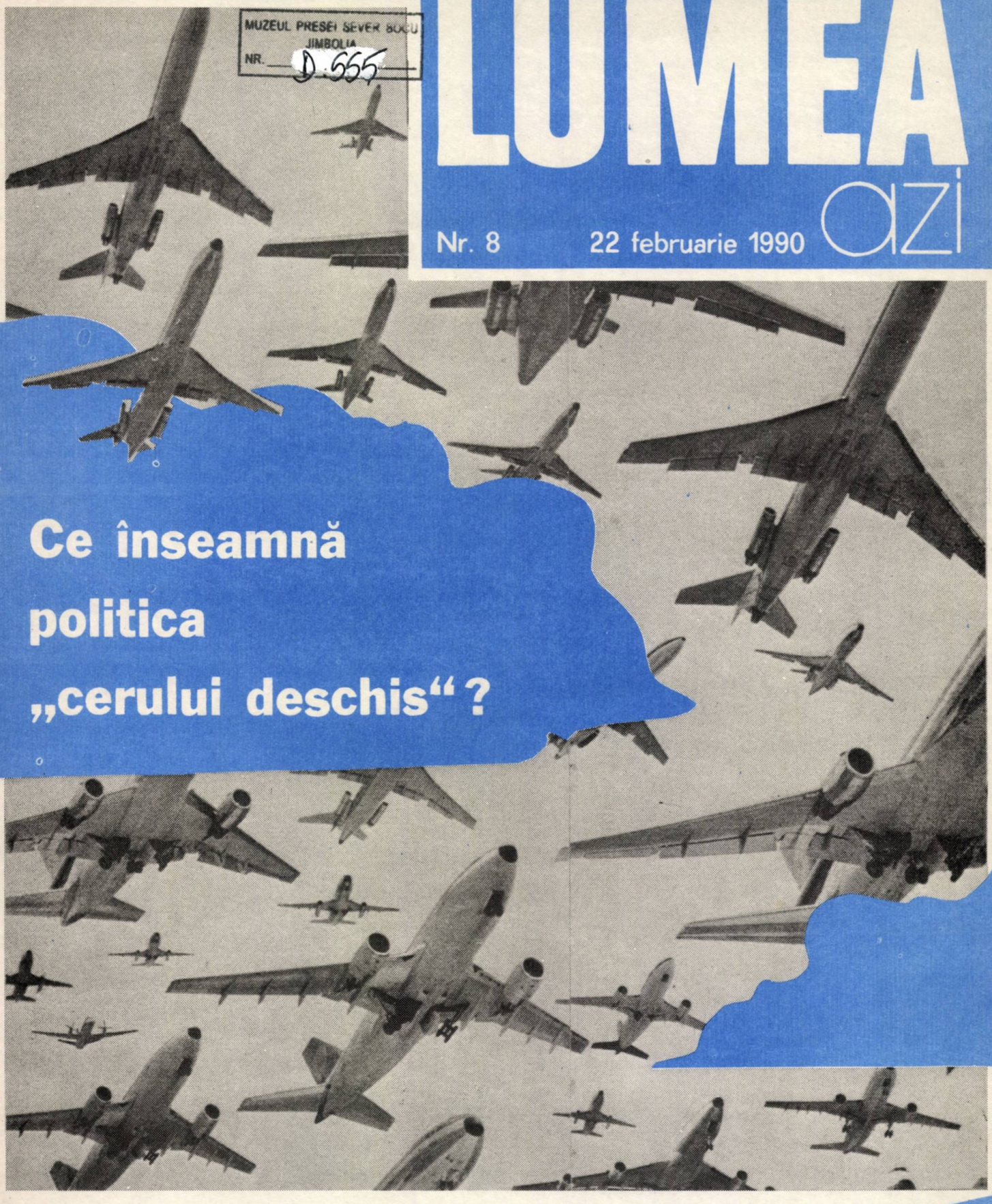

Ce înseamnă politica „cerului deschis“?

- Premieră electorală la Managua
- Înainte și după eliberarea lui Mandela

DILEMA GERMANĂ

8 săptămînal independent de politică externă

LUMEA azi

nr. 8 (9 serie nouă – 1372) 22 februarie 1990

EDITORIAL 2 Fără violență ! *Radu Pascal*

ARTICOLE
3 • „Cerul deschis" și noile proiecte de securitate europeană. *I. Madoșa*
4 • Vizita primului ministru român în Franța
12 • Presa, radio, televiziunea. A patra sau a cincea putere ? *Cristian Popișteanu*
14 • Spre o economie de piață (3). Sănătate – nu doar cosmetică. *dr. Eugen Dijmărescu*
14 • Daciada Dacilor. *Ilie Șerbănescu*
18 • România postbelică – frămîntări, speranțe, decepții (3). *Ion Alexandrescu*
18 • În oglindă. Homeomerii. *Stelian Țurlea*
20 • Dilema germană. *Vasile Crișu*
– Retrospectivă
– Reacții ale celor patru puteri
– Uniunea economică și financiară. *Ilie Șerbănescu*
26 • Șansele Europei răsăritene. *Corneliu Bogdan*

INTERVIUL NOSTRU
4 • „Europa, răsturnări dramatice și înnoiri radicale. *Roland Dumas, ministrul afacerilor externe al Republicii Franceze*
11 • „Avem aceeași experiență istorică a unui sistem neacceptat de societate". *Bronislaw Geremek, președintele Comisiei pentru afaceri externe, președintele Grupului parlamentar cetățenesc (Solidaritatea) din Polonia*
24 • „Tranziția pașnică" spre alegeri în Ungaria. *Kálmán Kulcsár, ministru al justiției, președintele Frontului Popular Patriotic din Ungaria*

CONVORBIRI
5 • „Trebuie eliminat orice blocaj al raporturilor internaționale ale României", convorbire cu *Mira Moscovici, secretara Partidului Social Democrat Român*
6 • „Iubirea singură va salva lumea". *Ioan Alexandru, vicepreședinte al Partidului Național Țărănesc Creștin și Democrat*

DIN ACTUALITATEA INTERNAȚIONALĂ
7 • Africa de Sud. Înainte și după eliberarea lui Mandela. *Dumitru Constantin*
8 • Managua. „Premieră" electorală. *Anca Voican*
9 • Hanoi. „Imposibila întoarcere". *Mihaela Maxim*
10 • Victorie, dar... *Mihaela Brumă*

SERIALE
25 • Arhipelagul Gulag (7) *Aleksandr Soljenițin*
30 • Acei bolnavi care au guvernat (5) *Pierre Accoce, dr. Pierre Rentchnick*

PUNCTE DE VEDERE 28 • Le Figaro, Agenția TASS, Agenția Taniug, Novoe Vremea

RUBRICI
16 • 1 000 + 1
31 • Poșta redacției

Închiderea ediției : marți, ora 12

Coperta I
Sorin Turculeț

Fără violență!

Aș fi dorit ca aceste rînduri menite să deschidă o revistă ce se dorește deschisă spre lume să se fi născut doar din generoasa, robusta, regăsita speranță care a unit oamenii în Revoluție pentru a-i uni, apoi, pe drumul spre un viitor democratic. Aș fi dorit ca aceste rînduri să fie scrise în liniște — această liniște de care toți avem nevoie, și țara mai mult decît noi toți la un loc, această liniște în care, la flacăra speranței, să se sudeze în suflete aliajul cel mai de preț al încrederii unora în alții și al lumii în Revoluția română. Aș fi dorit să pot scrie despre această liniște, care nu înseamnă — și nu mai poate niciciînd însemna, în România, tăcere opresivă, ci dialog și liberă confruntare de idei din care să se nască acele consensuri atît de necesare pentru o operă de asanare morală și construcție națională. Aș fi dorit să scriu despre realitatea, desigur complexă, a unei competiții civilizate pentru eliminarea a numeroase semne de întrebare — unele grave, altele emanînd din detalii încă rămase în ceață, sub imperiul grabei de a merge înainte —, a unei competiții oneste în căutarea celor mai adecvate decizii de care depinde soarta țării ; a unei competiții, profitabile tuturor, între stradă, care are încă un cuvînt de spus, și o putere structurată, acum, pe baze parlamentare și funcționînd prin compromisuri cristalizate în dezbatere multipartită și cu un guvern care are atît de puțin timp pentru atît de multe probleme de rezolvat.

Și, poate, aș fi scris, mai ales, despre imaginea României în ochii unei lumi care încearcă s-o înțeleagă, s-o reprimească după o izolare la care fusese supusă ca firească reacție la izolarea la care fusese condamnată de defunctul regim dictatorial. Și, poate, ar fi trebuit să mă întreb de ce entuziasmul popular al străinătății pare, cu trecerea timpului, să fi pălit întrucîtva în cancelariile aceleiași străinătăți, atît de atente, unele, să spună că nu vor să impună nimic României, dar atît de hotărîte, altele, să rămînă in expectativă în funcție de atitudinea românilor față de un portret-robot de democrație oferit pe gratis ca patent brevetat. Și, poate, ar fi trebuit să mă mai întreb de ce, cînd cercul fostei izolări a țării în lume n-a fost rupt decît prin solidaritatea spontană, care ne-a adus ajutoare de primă urgență, decît prin declarații de caldă apreciere și generoase intenții pentru acțiuni plasate într-un viitor incert, de ce acest început încă firav e amenințat, acum, să sucombe într-o nouă izolare la apelul chiar al unora din țară care par să descopere virtuțile intransigenței, ale exclusivismului, în numele propriilor idei și propriilor temeri neverificate. Întrebările ar fi multe și, desigur, multe ar fi de spus și de scris, de gîndit, de regîndit. Dar, iată că, încă o săptămînă a trecut, și n-a fost să fie așa ! Căci, pentru unii, cîțiva, democrația se reduce la jocul cu focul, cînd pasiunile nu s-au stins și țara arde de nerăbdare să vadă lucrurile așezate pe făgașul normal.

În duminica aceasta, în Piața Victoriei a Bucureștiului, victoria revoluției a fost supusă celui mai grav atentat. Exploatînd atmosfera de revendicare pașnică a unor variate nemulțumiri populare, un grup vădit pus să joace cartea violenței a pătruns în clădirea guvernului. Desigur, nu pentru a pipăi sub tălpi covoarele cu care, evident, nu prea arătau că sînt obișnuiți. Intenția era clară : de a semăna confuzie și panică. Cine sînt ei ? Am început să aflăm. Un fapt e, însă, cert : prin acțiunile lor, ei au dezvăluit intențiile acelora al căror instrument au fost. Important e aceștia cine sînt. Sperăm să aflăm cît de curînd. Toate forțele politice legale din țară și-au declarat, oficial, oprobiul față de asemenea manevră și există toate premisele instituționale de a se face lumină. O dată pentru totdeauna.

Și mai trebuie spus ceva. Dacă în acele momente de tensiune Piața Victoriei n-a fost o agora a democrației, ea nici nu a pactizat cu cei care au mizat pe o eventuală dictatură a străzii. Dimpotrivă. La fel ca în întreaga țară, mai puternic decît orice a răsunat apelul de conștiință, care a intrat definitiv în istorie odată cu Revoluția : **FĂRĂ VIOLENȚĂ !**

Ceea ce s-a întîmplat, în această duminică la București, are, însă, greutatea unui avertisment : terorismul se poate practica nu numai cu degetul pe trăgaci. Are valoarea, totodată, a unui simbol reconfortant : drumul României a ajuns la acel punct de unde nu mai poate exista întoarcere și nici o formă de terorism — violent, turbulent sau insidios — nu are nici o șansă de reușită. În România, dacă există o lege a Revoluției, aceasta este legea democrației, aceeași și egală pentru toți. Respectarea ei este o condiție fundamentală a stabilității, liniștii, unității și integrității României.

Radu Pascal

„Cerul deschis" și noile proiecte de securitate europeană

„Una din cele mai extraordinare conferințe Est-Vest din perioada postbelică" — menționa agenția „Reuter". Și nu numai ea. Diferite alte agenții, ziare și chiar reprezentanți ai cancelariilor diplomatice și-au exprimat o satisfacție nedisimulată.

De fapt, motivele unei atare aprecieri transcend obiectul propriu-zis al reuniunii asupra „cerului deschis", de la Ottawa, inițiată, la 12 februarie, cu participarea miniștrilor de externe ai celor 23 de state membre ale alianțelor politico-militare existente în Europa. Referindu-se la aceasta, „Reuter" însăși adăuga : întîlnirea „a instituit un cadru pe baza căruia va putea fi edificată o nouă Europă". Salutînd rezultatele primei ei faze, diferiți comentatori menționau, în primul rînd, cele două acorduri realizate aici : unul — asupra reducerilor de trupe sovietice și americane preconizate să fie efectuate în Europa ; al doilea — referitor la negocierile pe care R.F.G., R.D.G. și cele patru mari puteri învingătoare în cel de-al doilea război mondial le vor avea în complexa problemă a reunificării Germaniei.

Se cade să spunem că acordul privind reuniunea „cerului deschis" (desfășurată, în intervalul 12—14 februarie, la nivel de miniștri de externe ai statelor participante la NATO și la Tratatul de la Varșovia și continuînd, pînă spre sfîrșitul lunii, la nivel de experți) a inclus, de la bun început, intenția unui schimb de opinii aprofundat asupra actualelor negocieri de dezarmare convențională în Europa, de la Viena, și, implicit, a impulsionării lor accentuate. Este limpede, însă, că rezultatele au întrecut așteptările, lăsînd să se întrevadă evoluții rapide în toate sferele actualelor preocupări general-europene sau cu implicații la nivelul întregului continent. Iar resorturile unui asemenea pas sînt evidente : schimbările profunde aduse în Europa centrală și răsăriteană de revoluția lui 1989, cu implicațiile lor cele mai directe pe planul reunificării Germaniei; spiritul de compromis manifestat de o parte și de alta a continentului, mai ales în dorința, frecvent exprimată, a depășirii definitive a „războiului rece" și a realizării unor noi structuri de securitate la nivel continental, fie că este vorba de „casa comună europeană", de „federația" propusă de François Mitterrand sau de o nouă concepție, lărgită, asupra procesului Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa, inițiat prin semnarea Actului final din 1975 ; dorința aproape generală de a se ajunge, în acest fel, încă în 1990, la un prim acord de reducere substanțială a forțelor și armamentelor convenționale în Europa, la concretizarea propunerii liderului sovietic, Mihail Gorbaciov, privind convocarea unui „Helsinki II", deci a unei reuniuni general-europene la nivel înalt care să ia în discuție tocmai posibilitatea adaptării comune la imensele mutații produse pe continent.

Concret, la Ottawa, preocupările comune de securitate, de sporire a încrederii și de tatonare a modalităților transpunerii în practică a unor noi concepte de stabilitate s-au făcut simțite nu numai prin atenția acordată, în premieră, unui „cer deschis", unei mai mari transparențe la nivel aerian pentru situația militară a Estului și Vestului, ci și prin pasul hotărît în direcția finalizării unei prime etape de reducere a forțelor convenționale în Europa. După ce, anterior, părea să respingă propunerea președintelui George Bush cu privire la limitarea trupelor americane și sovietice din Europa centrală la un nivel de 195 000 de militari, cu posibilitatea menținerii, de către partea americană, a încă 30 000 de militari în țări ca Marea Britanie, Spania, Grecia, Turcia sau Italia, Moscova a venit, acum, cu o acceptare totală și necondiționată. Fapt de natură să plaseze actualele negocieri de la Viena asupra reducerii forțelor convenționale din Europa (C.F.E.) sub auspiciile unor progrese rapide, substanțiale, singura problemă majoră ce ar mai trebui rezolvată aici fiind aceea a stabilirii plafoanelor pentru avioanele de luptă. Și, de asemenea, să grăbească perspectiva retragerii trupelor sovietice din Cehoslovacia și Ungaria, conform, de altfel, dorinței clar exprimate a celor două țări, ca și a unor negocieri viitoare cu alte state ale Tratatului de la Varșovia. Discutarea „dilemei germane" în formula „4 + 2" (puterile învingătoare și cele două state germane) va contribui, pe de altă parte, la conturarea unor perspective clare de securitate la nivelul continentului și va delimita sfera problemelor ce ar urma să stea pe agenda reuniunii „Helsinki II", din 1990, pe care Franța s-a oferit să o găzduiască la Paris și care s-ar înscrie ca o primă etapă spre cealaltă reuniune general-europeană, la nivel înalt, de la Helsinki, programată pentru 1992. După cum relevă comentatorii, principala chestiune ce ar urma să fie examinată, în acest cadru, se referă la întrebarea dacă o Germanie unită va trebui să fie membră a NATO, cum insistă Occidentul, neutră, cum preferă Moscova, sau legată printr-un tip special de „asociere" cu Alianța nord-atlantică, potrivit precizărilor mai noi ale unor oficialități americane.

Cît privește obiectul propriu-zis al reuniunii de la Ottawa, acesta nu este mai puțin semnificativ. Sintetizat prin formula „cerului deschis", el implică, în fapt, dacă nu testarea unui nou instrument de control și verificare a armamentelor, cel puțin crearea unei ambianțe de destindere și încredere mutală care să favorizeze preconizatele acorduri în acest domeniu ; în baza tratatului ce ar urma să fie semnat, fiecare țară membră a celor două alianțe militare din Europa ar fi autorizată să survoleze teritoriul unei țări aparținînd celeilalte alianțe, utilizînd avioane de observație neînarmate sau alte aparate. Zborurile astfel efectuate ar permite, evident, o mai mare transparență a activităților militare ale fiecărei părți. Ideea ca atare a fost enunțată încă de generalul Dwight Eisenhower, în 1955, dar președintele Bush, reluînd-o, i-a conferit o consistență sporită la 12 mai 1989. Mai puțin atrăgătoare la început, ea și-a croit drum, în cîteva luni, fiind acceptată ca definind un domeniu privilegiat de cooperare. Presupune, ca atare, cum s-a subliniat la Ottawa, mai întîi o sporire a încrederii pe plan militar, prin politica „cerului" sau a „cerurilor" deschise, a unei înțelegeri la nivel global, iar, în al doilea rînd, facilitarea zborurilor de recunoaștere ale avioanelor asupra obiectivelor militare ale alianțelor politico-militare din Europa. De ce ale avioanelor, într-o epocă în care spațiul extraatmosferic este împînzit de sateliți militari ? Pentru că, spre deosebire de sateliți, avioanele pot să-și modifice înălțimea de zbor, se pot apropia mai mult de obiective și pot opera chiar în condiții meteorologice nefavorabile ; ele pot observa fabrici sau depozite convenționale, nucleare sau chimice, pot localiza efectivele și mișcările de trupe, concentrarea lor, și pot contribui, astfel, la verificarea aplicării acordurilor de dezarmare. De menționat că o atare înțelegere, care ar deschide supravegherii o mare parte a globului, se aplică, în concepția inițiatorilor ei, doar statelor din alianțele militare opuse, iar nu țărilor care fac parte din aceeași alianță.

Firește, avînd în vedere diversitatea problemelor abordate, miniștrii de externe ai celor 23 de state participante, între care cel al României, nu au putut decît să dea „lumină verde" procesului ce ar urma să delimiteze, în final, un ansamblu de angajamente, reguli și metode de supraveghere de mare importanță. Inițiate acum, negocierile vor continua, la nivel de experți, pînă la 28 februarie, urmînd ca, dacă va fi necesar, o a doua reuniune să înceapă la Budapesta, la 23 aprilie, tot la nivel de experți. În sfîrșit, miniștrii de externe s-ar reîntîlni, în capitala ungară, la 12 mai, pentru finalizarea unui eventual acord, la exact un an de la prima propunere avansată de președintele american.

Un asemenea calendar de lucru nu trebuie să surprindă. El corespunde, neîndoios, ritmului extraordinar al schimbărilor din Europa, mai ales din ultimul an, și vine să întărească poziția celor încrezători într-o nouă structură europeană de securitate, clădită prin depășirea profundei divizări și a anomaliilor postbelice. Global vorbind, este lesne de înțeles că elementul-cheie al noului proces rămîne soluționarea problemei germane. Deși nu a fost desființat, zidul Berlinului nu mai desparte. Majoritatea observatorilor recunosc, acum, caracterul inexorabil al reunificării Germaniei. Lîngă Poarta Brandenburg, înțeleasă ca simbol, ca și în alte părți ale Europei, presiunea străzii s-a dovedit mai puternică decît reținerile existente. Anacronismele nu au fost desființate prin decizii politice, de sus, ci prin forța descătușată a noului. Sîntem la o răscruce a istoriei europene și mondiale. Iar evoluțiile din ultimul timp corespund mutațiilor produse, în-

I. Madoșa

(continuare în pag. 6)

PARIS

„Poziție constructivă, de încredere față de România"

Corespondență de la Andrei Bârsan

O vizită de care se leagă multe speranțe, o vizită încărcată de un suflu nou și aflată sub semnul revoluției românești din decembrie.

Timp de patru zile, primul ministru al României, dl. Petre Roman, s-a aflat la Paris, într-o vizită de lucru, în cursul căreia a avut convorbiri cu cele mai înalte autorități franceze și a participat la colocviul cu tema „Încotro se îndreaptă Estul ?"

Se poate aprecia că primirea oficială a șefului guvernului României libere — chiar la începutul vizitei sale —, la Palatul Elysée, de către președintele François Mitterrand, s-a dovedit un moment central. La încheierea întrevederii cu președintele francez, domnul Petre Roman a sintetizat unele aspecte majore legate de acest moment de vîrf al vizitei sale, precizînd că „a fost o întîlnire foarte, foarte bună și deosebit de amplă". „Fără îndoială — a adăugat premierul român —, poziția exprimată de domnul Mitterrand față de noua Românie, angajată pe drumul generos, dar dificil al democrației, este o poziție constructivă, de încredere și sprijin deplin".

Sîmbătă, premierul Roman s-a întîlnit la hotelul „De Crillon" cu reprezentanți ai agenției franceze de presă (AFP), dovadă evidentă a interesului față de realitatea din România liberă. Într-un interviu acordat doamnei Claudine Canetti, șefa serviciului diplomatic de la agenția „France Presse", domnul Petre Roman a insistat, între altele, asupra voinței României de a-și redobîndi vocația europeană, de a reintra în circuitul valorilor general-europene. „Am realizat — a declarat șeful guvernului român — o structură politică de consens care, după părerea mea, este stabilă, întrucît la ea participă toate formațiunile politice care au apărut pe scena română după Revoluție. Această formă a puterii politice foarte largi este o bază bună pentru ca populația să poată înțelege ce este democrația". Domnul Roman a insistat asupra pluripartitismului total, a șanselor egale pentru fiecare partid de a se exprima liber, ceea ce oferă o bază solidă pentru deschiderea largă a României spre exterior, pentru o colaborare internațională lucidă, realistă. „Dorim — a adăugat premierul român — ca președintele Mitterrand să fie oaspetele nostru cît mai curînd. I-am comunicat acest lucru și sperăm ca el să poată veni la București pentru ca dialogul româno-francez să continue".

Duminică, la o întrevedere de la hotelul „De Crillon" cu președintele Adunării Naționale a Franței, domnul Laurent Fabius, acesta a precizat : „Cred că rolul Franței este de a sprijini, acum, procesul democratic din România și, în calitate de președinte al Adunării Naționale, mă străduiesc să acționez în acest spirit atît în țara mea, cît și pe plan vest-european și internațional. Personal, acord tot creditul eforturilor de clarificare, deloc ușoare, ce se inițiază în România și hotărîrii autorităților de a răspunde aspirațiilor poporului".

Cea de a treia zi a vizitei premierului Petre Roman în Franța a început la Hôtel de Ville (sediul Primăriei), unde șeful guvernului român s-a întîlnit cu domnul Jacques Chirac, primarul Parisului, președintele Partidului Gaullist „Adunarea pentru Republică", aflat în opoziție.

Luni la amiază, la Palatul Matignon, a avut loc întîlnirea între primii miniștri ai Franței și României, Michel Rocard și Petre Roman, întrevedere care a suscitat un mare interes și a fost urmărită cu atenție de numeroși observatori politici și ziariști, ce a constituit o continuare a dialogului româno-francez la nivel înalt. Întîlnirea a fost caracterizată prin spirit de înțelegere și a prilejuit o reafirmare a sprijinului francez față de procesul de democratizare din România, confruntat cu diverse dificultăți. În cadrul întrevederii, partea română și-a exprimat din nou interesul față de utilitatea asistenței franceze în vederea soluționării problemelor economice și de altă natură, cu care se confruntă România.

Agenda zilei, deosebit de densă, a inclus și o importantă întîlnire cu conducă-

---

În exclusivitate pentru „Lumea azi"

„Europa - răsturnări dramatice și înnoiri radicale"

Roland Dumas

ministrul afacerilor externe al Republicii Franceze

■ Se poate afirma, oare, stimate domnule ministru, că 1989 a fost — sub aspect politic — un an de excepție, care va marca decisiv „vechiul continent" ?

□ Categoric, răspunsul este afirmativ. 1989 a adus răsturnări dramatice și înnoiri radicale, între ele numărîndu-se, la loc de frunte, schimbările din R.D.G. și revoluția victorioasă, din decembrie, a României. În 1989 am asistat, deci, la o serie de evenimente care au acționat ca un seism de foarte înaltă magnitudine asupra echilibrului existent.

■ Iar 1990, anul de debut al ultimei decade a mileniului... ?

□ 1990 ar trebui să fie anul de începere a constituirii unui nou chip, ce va fi, indiscutabil, diferit de cel cu care ne obișnuisem pînă acum.

■ V-ați așteptat ca 1989 să fie un an atît de extraordinar sub aspectul deschiderilor politice în Europa ?

□ Simțeam întrucîtva că ordinea politică existentă pe continent se va „sparge". Analiza politică conducea la o asemenea concluzie. Era însă dificil de prevăzut cu precizie cînd urma să se petreacă efectiv acest lucru și cît de mare va fi dimensiunea seismului. El a fost nebănuit de rapid și, din acest punct de vedere, a depășit estimările. Consider că acum în Europa se va instaura o nouă ordine. Aceasta ridică mari probleme fiecăreia din țările implicate, aflate în estul continentului. În inima Europei centrale se pune, spre exemplu, problema reunificării Germaniei. Am afirmat întotdeauna că dreptul germanilor de a se reuni este un drept intangibil. Dar se creează o situație nouă, care trebuie apreciată și în funcție de problemele pe care le ridică, inclusiv pentru vecinii R.D.G. și R.F.G.

■ Sînteți pentru o Germanie neutră ?

□ Nu ne pronunțăm pentru neutralitatea Germaniei, dar înțelegem că includerea în NATO a unui stat german reunificat ar putea genera probleme de cealaltă parte. În consecință, consider necesar un efort de imaginație și creativitate politică pentru a se lua în considerație preocupările tuturor. Cred că recentul demers vizînd reuniunile „celor șase" (cele patru puteri aliate victorioase în ultimul război mondial și cele două state germane actuale) este susceptibil să-i facă pe germani să înțeleagă necesitatea de a reflecta temeinic la preocupările celorlalte state europene, inclusiv ale vecinilor din est, față de reunificare.

■ Între „vecinii din est" ați include, probabil, Uniunea Sovietică, Polonia, Cehoslovacia...

□ Exact.

■ Dar România ?

□ Desigur, și România. Consider că toate aceste state trebuie să contribuie la soluționarea problemei. În orice caz, ea nu este singura, dar putem spera cu toții în rezolvări pozitive, concertate, pe continentul nostru. Aceasta și fiindcă actualul context este — din fericire — unul de dezarmare și acțiuni pașnice.

■ Cu ani în urmă, se vorbea chiar la Paris de „construcția europeană", dar se avea, practic, în vedere doar

tori ai unor mari întreprinderi industriale franceze, între care „Citroen", „Renault", „Total", „Gaz de France", „Edf", „Elf", „Electricité de France", „Internațional" și „Club Mediterrane". Interlocutorii și-au exprimat interesul în ceea ce privește reactivarea colaborării economice cu România, în condiții reciproc avantajoase, în vederea modernizării și relansării industriei românești în circuitul internațional de înaltă competitivitate.

Un eveniment semnificativ al zilei l-a prilejuit vizita delegației guvernamentale române la sediul U.N.E.S.C.O. din capitala Franței, unde domnul Petre Roman s-a întîlnit cu directorul general al organizației, domnul Frederico Mayor. Premierul român a evidențiat efortul țării noastre de a se reintegra în circuitul valorilor culturale internaționale, în special europene. Am fost martorii unui răspuns ferm, călduros din partea conducerii U.N.E.S.C.O. în ce privește dorința de a continua și intensifica ajutorul cultural, sub diverse forme, pentru România.

Ultimul moment din programul zilei s-a derulat la Ambasada României din Rue Saint Dominique, unde domnul Petre Roman a răspuns, în cadrul unei substanțiale conferințe de presă, la întrebările unor ziariști francezi și străini. O dovadă certă în ce privește interesul suscitat de vizita premierului Roman la Paris, dorința opiniei publice de a fi cît mai bine informată despre situația din țara noastră, o constituie numărul deosebit de ridicat de ziariști — peste 100 — participanți la conferința de presă.

La 20 februarie, ultima zi a vizitei, în amfiteatrul mare al Universității Sorbona, au început lucrările unui interesant colocviu pe tema „Où va l'Est ?" („Încotro se îndreaptă Estul ?"), la care — alături de cunoscute personalități europene, în special ale vieții politice — a participat și premierul Petre Roman, prezent la una din cele patru „mese rotunde" ce compun acest „colocviu-eveniment", cum îl denumesc ziariștii francezi. Putem afirma cu certitudine — pe baza opiniei generale consemnate la Sorbona — că intervenția primului ministru român a fost una dintre cele mai așteptate.

Europa occidentală. Cum vedeți acum acest proces ?

☐ Desigur, s-a produs o mare schimbare, astfel încît „construcția europeană" are toate șansele să privească, în sfîrșit, ansamblul continentului : Vestul și Estul deopotrivă. Este însă o activitate de durată, care necesită eforturile tuturor, pe fundalul unei perfecționări continue a relațiilor, a modernizării structurilor, a amplificării colaborării inter-europene pe absolut toate planurile. Sînt necesare idei constructive, subordonate unui obiectiv comun. Președintele Mitterrand, spre exemplu, a lansat, după cum se știe, ideea unei mari confederații europene, ce ar putea constitui capitelul sub care și-ar avea locul popoarele Europei.

☒ Edificarea, în următorii 2—3 ani, a „pieței unice vest-europene" nu va obstrucționa acest proces, nu va ridica noi probleme vizavi de Europa răsăriteană, restructurată și înnoită ?

☐ Desigur, sînt elemente ce trebuie avute în vedere. Iată însă că apar și perspective promițătoare în acest sens. De exemplu, există șansa ca, într-o etapă relativ mai apropiată, din C.E.E. să facă parte Germania reunificată, deci și actuala R.D.G. Evident că acest lucru ridică unele dificultăți, legate de transformarea și ajustarea actualelor structuri est-germane la parametrii comunitari, dar oferă și un prim experiment privind „tehnica" integrării general-europene.

De la trimisul „Rompres",
Andrei Bârsan

„Trebuie eliminat orice blocaj al raporturilor internaționale ale României"

Convorbire cu doamna Mira Moscovici

secretara Partidului Social-Democrat Român

Revista noastră continuă prezentarea partidelor ce și-au reluat activitatea politică ori s-au constituit după Revoluția de la 22 Decembrie 1989. În acest număr — o convorbire cu doamna Mira Moscovici, secretara partidului, în cadrul căreia accentul a fost pus — firește, prin specificul săptămînalului nostru — pe politica externă. Primele întrebări au vizat, însă, evoluția istorică și coloratura politică a P.S.D.R.

— Este P.S.D.R. un partid istoric ?

— Mă feresc să folosesc cuvîntul istoric, ci, mai degrabă, tradițional. Am văzut că și tineretul s-a speriat, cînd am venit cu noțiunea de istorie. Totuși, trebuie istorie. Dacă nu cunoaștem istoria reală a partidului și a țării, arătăm cum am arătat pînă acum. P.S.D.R. este un partid de aproape o sută de ani. Are o activitate recunoscută din anul 1893. Prin tradiție, activitatea sa este legată de istorie. Mișcarea socialistă, social-democrată, din România a fost împletită, întotdeauna, cu mișcarea sindicală. În conducerea actuală a partidului, toți provenim din fostul partid social-democrat, partea denumită social-democrată independentă, grupată în jurul lui Titel Petrescu, secretar general, și Adrian Dimitriu, astăzi președintele nostru de onoare, și din vechiul partid social-democrat, desființat în 1948 prin așa-zisa fuziune cu partidul comunist, care, de fapt, a fost o „înghițire" forțată. Majoritatea dintre noi sîntem a doua sau chiar a treia generație de social-democrați. Îi spunem partid tradițional, ca și altor două partide — Partidul Național Liberal și Partidul Național Țărănesc —, care sînt formațiuni politice recunoscute ca partide democratice cu activități îndelungate, cu care colaborăm pentru că ne-am cunoscut în perioada grea ce a existat ; ne recunoaștem, în continuare, ca partide democratice. Desigur, sîntem deschiși la organizațiile noi care s-au creat, cu care vom colabora pe măsură ce se vor dovedi, ca și noi, partide democratice.

— Care este baza socială a partidului ?

— Ne adresăm, în mod tradițional, tuturor celor care muncesc — fără nici o deosebire, fie că-i vorba de muncă fizică ori intelectuală —, tuturor celor care își aduc contribuția, într-un fel sau altul, la dezvoltarea țării.

— Dar ideologia ?

— Din nou cea tradițională a social-democrației din România, de care nu ne dezicem, căci nu avem motiv să ne dezicem, natural adaptată la condițiile fantastice ale progresului tehnic existent, pornind de la o politică socială și de dreptate socială a individului.

— Cred că după această scurtă „prezentare" a partidului, putem trece la domeniul politicii externe. A reușit P.S.D.R. să stabilească sau să restabilească raporturi cu alte partide din străinătate ?

— Partidul nostru — și din nou sînt obligată să recurg la tradiție —, tradițional a avut legături cu partidele socialiste și social-democrate din Europa, cu Internaționala Socialistă. Odată cu reluarea activității, în mod organizat, la 24 decembrie, ne-am adresat partidelor din cadrul Internaționalei Socialiste și Internaționalei Socialiste ca atare, anunțînd acest lucru. Ele știau că noi ne continuam activitatea. Am căutat, întotdeauna, să menținem această legătură. De două ori, cînd, personal, am fost în Franța, am luat legătură cu Partidul Socialist și cu sindicatele acestuia. Dovadă că ni s-a recunoscut această activitate sînt și cele 20 de refuzuri ale vechiului regim de a-mi acorda viza pentru o nouă călătorie în străinătate.

— Care sînt opțiunile fundamentale ale P.S.D.R., în plan extern ?

— Reluarea de către România a tradiționalelor relații bune cu toate statele europene și, în primul rînd, cu toate țările vecine. În condițiile existente astăzi în jurul nostru, cînd majoritatea țărilor foste satelite s-au eliberat odată cu noi și au aceleași probleme ca și noi, trebuie să căutăm să le rezolvăm împreună. Considerăm că noi, ca stat, nu avem nici un litigiu cu o altă țară și trebuie, împreună cu vecinii, să reintrăm în Europa.

— Care credeți că sînt cauzele ce au dus la izolarea României pe plan internațional, mai ales în ultimii 10 ani ?

— Multă vreme, străinătatea nu a cunoscut situația exactă a poporului român. Nu se poate face, astăzi, abstracție de drepturile omului într-o țară europeană, și România este o țară europeană. Făcîndu-se cunoscută situația reală a drepturilor omului — putem spune genocidul care, în ultimii ani, a fost comis în România —, țările civilizate au evitat de a mai avea contacte cu guvernul. Era o măsură normală, pentru a nu încuraja un sistem antiuman. Pe plan economic, România era socotită ca un partener capricios, care nu-și respecta termenele și condițiile contractelor și s-a ajuns la izolarea noastră, izolare într-un fel voită, pentru că fostul regim nu avea nici un interes să aibă relații de la stat la stat, ci numai la nivel prezidențial. Îi era frică de molipsire. Molipsirea s-a produs, pentru că un stat european nu poate fi izolat.

— Care considerați că ar trebui să fie acțiunile imediate ale actualului guvern în domeniul politicii externe ?

— Să continue de a gira relațiile externe existente, acționînd pentru îmbunătățirea lor acolo unde au fost litigii, pentru a se elimina orice blocaj al raporturilor noastre în plan internațional. Desigur, în activitatea sa externă, guvernul trebuie să aibă în vedere și contextul nostru geopolitic, pentru că în cadrul lui acționăm.

Convorbire consemnată de
Aurel Zamfirescu

„Iubirea singură va salva lumea"

Convorbire cu dl. Ioan Alexandru

vicepreședinte al Partidului Național Țărănesc Creștin și Democrat

■ V-ați întors, recent, de la Bruxelles, unde ați condus o delegație a PNȚ-CD la reuniunea biroului politic al Internaționalei Democrat-Creștine (IDC). Ce semnificație acordați faptului că partidul dv a fost cooptat, cu această ocazie, ca membru al IDC ? Ce probleme au fost discutate la reuniune?

□ Internaționala Democrat-Creștină adună la sînul ei partide creștin-democrate din întreaga lume. Este cea mai mare Internațională la ora de față de pe pămînt, întrucît creștinismul a devenit pe plan mondial spiritualitatea cea mai generoasă, onestă, harnică, îngăduitoare, întemeiată pe iubire și dreptate, întemeietorul căreia s-a dovedit a fi Dumnezeu înviind din morți acum aproape două milenii.

Poporul român s-a format în Duhul credinței creștine și ori de cîte ori istoria a fost vitregă cu noi am știut unde să ne întoarcem. După devastarea popoarelor migratoare ne-am întors la credință, după luptele cu turcii ne-am întors la Hristos, leagănul, mama și viața noastră, după întunericul unei ideologii atee revenim la creștinismul și al nostru ca al lumii întregi.

Am trăit la Bruxelles clipe înălțătoare unice în viață, intrînd în marea familie creștină a lumii din care socot că nu vom ieși niciodată ca popor de acuma înainte, cum de fapt nici n-am ieșit cu adevărat, în ciuda dezastrelor ce s-au abătut peste noi.

Omenirea nu are alternativă — spunea un vorbitor : ori iubirea creștină, ori continuarea urii, a deznădejdilor și minciunii, într-o formă sau alta.

■ Creat la 22 decembrie 1989, prin fuzionarea Partidului Național Țărănesc cu Partidul Creștin Național Țărănesc, partidul dv. îmbină, dacă înțeleg bine, opțiunile tradiționale cunoscute cu o nouă accentuare a valorilor creștine. Ce semnificații acordați acestei precizări ideologice ? A jucat ea vreun rol în confirmarea apartenenței la mișcarea democrat-creștină internațională ?

□ România are astăzi nevoie de unitate mai mult ca oricînd. Dar, după decenii de separări, lupte de clasă, dezbinări și împărțiri, de stratificări forțate, sîntem convinși că numai iubirea creștină ne mai poate salva ca națiune. Credem asta cu toată tăria, este convingerea noastră nu de azi, de ieri, și nu numai a noastră, ci a întregului nostru trecut.

Bine că avem unde reveni, știm că Biserica lui Hristos este casa părintească deschisă tuturor, a celor bolnavi sufletește, a celor vii și adormiți.

În noaptea de 22 Decembrie, venind de pe străzile pline de sînge, am întemeiat un partid creștin și-o revistă creștină, „Renașterea". Am fuzionat după aceea cu Partidul Național Țărănesc al lui Iuliu Maniu, descoperind identitatea de program dintre noi, accentuînd ceea ce Iuliu Maniu a mărturisit o viață prin lucrarea sa : morala creștină, credința în Hristos.

Fiind ardelean, nu puteam rămîne în afara acestui partid care a știut să dea răspuns creștin-democrat celor mai multe întrebări ale istoriei venite peste România.

Partidul Național Țărănesc Creștin Democrat face apel la cele două energii vitale ale națiunii noastre : credința creștină și hărnicia, noblețea țăranului român. Amîndouă aceste puteri au fost lovite în anii dictaturii comuniste și amîndouă trebuie să renască. De vom avea o țărănime sănătoasă, stăpînă pe pămîntul strămoșesc, o viață spirituală creștină cu adevărat, toate se vor reface, vom avea și pîinea de pe masa pruncilor noștri și pîinea spirituală a jertfei lui Hristos.

Muncitorii României sînt tot fii de țărani. Intelectualii, la fel. Suntem un popor de țărani ca și japonezii. Vom putea face o Românie modernă, întemeiați pe cinstea muncii noastre, a inimii, străpunsă de compasiunea iubirii creștine, care ne va înfrăți mereu între noi și cu toate semințiile pămîntului.

■ Conform Proclamației de la Alba Iulia, din decembrie 1918, programul-platformă al partidului dv. înscrie deplina egalitate a tuturor naționalităților conlocuitoare din România și a tuturor credințelor religioase. Vă pronunțați pentru autonomia lor în domeniul învățămîntului și al culturii, dar nu și în cel politic. Cu referire specială la Transilvania, considerați că actualele evoluții corespund viziunii dv ? Cum vedeți pe mai departe păstrarea consensului național manifestat, inclusiv pe acest plan, în timpul Revoluției din decembrie ?

□ Iarăși iubita noastră Transilvanie, inima, leagănul de plăsmuire al poporului român... Trebuie spus că în România trăiesc, pe lîngă români, minorități naționale cărora nu li s-au dat, în vremea dictaturii, drepturile ce nici nu le poate oferi nimănui o ideologie comunistă ce-și propunea să creeze omul nou, un fel de monstru care n-a existat și nu va exista niciodată, așa cum nu s-a descoperit pînă astăzi nici un singur exemplar din clipa aceea cînd maimuța s-a făcut om.

Pregătim cu toții Europa unită ; spiritualizarea frontierelor, deschiderea unora față de alții. A apus, credem, pentru totdeauna o politică de închidere, de apologie a unui naționalism șovin, ori de unde ar veni el.

În legătură cu punțile viabile între națiunea română și minoritățile din țara noastră, vreau să spun că există una singură, de care depind toate celelalte, și aceasta este credința creștină, iubirea lui Hristos. Am afirmat acest gînd telespectatorilor din Ungaria, cu cîțiva ani în urmă, și o repet acum prin revista „Lumea azi" și nouă.

Iubirea creștină a inimilor noastre de o parte și alta, ea va da răspunsul cel bun problemelor ce trebuiesc lămurite între noi. Trebuie să convorbim îndelung unii cu alții, să ne cunoaștem sufletul, să ne iubim cu adevărat.

România și-a reașezat chipul de națiune suverană între celelalte neamuri din Europa, în urma jertfelor uriașe ale tineretului din decembrie. Oricine trebuie să țină seama de faptul că numai printr-un dialog sincer, prin dobîndirea de drepturi care să nu vatăme pe cele ale neamului, se poate intra în făgașul firesc din care dictatura comunistă ne-a sustras.

Dacă savanții se luptă astăzi pentru salvarea unor specii rare de plante pe cale de dispariție, cum să nu ne luptăm cu toții să salvăm și cea mai mică etnie vroită de Dumnezeu în chipul ei unic să viețuie pe pămînt ? Doresc din toată inima să contribui cu modestele mele puteri ca specificul maghiarilor, sașilor, sîrbilor, evreilor, ucrainienilor, al țiganilor, al turcilor, al tuturora să reînflorească în România.

Limba în care se roagă ungurii lui Dumnezeu este sfîntă ca și cea a nemților și a celorlalți, și limba noastră este limbă sfîntă.

Această sfințenie a etniilor de obîrșie divină trebuie respectată cu orice preț.

Vin din Belgia, unde trăiesc grupuri etnice diferite unul lîngă altul, în absolută armonie. Sînt creștini, își cunosc reciproc limbile, sînt frați, vorbindu-și graiul fără să-și piardă înfățișarea. Trebuie să deprindem viața de zi cu zi împreună. Ura este diabolică. Iubirea singură va salva lumea. Viitorul aparține iubirii creștine, spunea Tagore, pentru că iubirea creștină se referă și la dușmani. Să-i iubești și pe cei ce te lovesc și prigonesc. Numai așa răul poate ieși din istorie. Cel ce iubește este puternic și al celor ce iubesc sînt cerul și pămîntul.

■ Dacă doriți să transmiteți ceva cititorilor noștri.

□ Să ne iubim unii pe alții. Evanghelistul Ioan spunea : „Fiilor, iubiți-vă unii pe alții !"

Reporter

„Cerul deschis"

(urmare din pag. 3)

cercă să sincronizeze negocierile de dezarmare, de securitate, cu schimbările politice. Prezenți la Palatul Hofburg din Viena, luna trecută, miniștrii de externe ai Franței, R.F.Germania și Italia s-au arătat, în mod clar, preocupați de dinamizarea negocierilor desfășurate aici, de necesitatea ca ele să țină pasul cu evoluțiile politice de pe continent.

Mai mult. Diferitele aspecte ale securității europene se vădesc, o dată mai mult, a fi strîns interdependente. Depășirea divizărilor de pînă acum va duce la noi garanții — mai durabile și neantagonice — pentru noua ordine europeană ? Va permite menținerea stabilității printr-o structură contractuală la nivel continental ? Dacă va fi așa, după toate aparențele, faptul nu va face decît să confirme aprecierile vizionare ale unor politologi din a doua jumătate a secolului al XIX-lea sau din primele decenii ale secolului XX, cum ar fi Johan Kaspar Bluntschli sau Richard Coudenhoe — Kalergi, prea repede căzuți în uitare. Dar, totuși, cu unele deosebiri esențiale : experiența cumulată a celor două războaie mondiale izbucnite din Europa și prezența masivă a factorului nuclear, încă departe de a-și fi găsit o soluționare corespunzătoare. Să mai așteptăm.

AFRICA DE SUD

Înainte și după eliberarea lui Mandela

27 ani, 6 luni și 6 zile. Atît s-a aflat în închisoare Nelson Mandela, liderul istoric al A.N.C., cel mai celebru deținut politic din lume, care a fost eliberat la 11 februarie a.c., ora 14,15 GMT. Ultimele detalii au fost consemnate întrucît se apreciază că este un eveniment istoric, ce se integrează într-un lung proces de transformări înregistrat în Africa de Sud și despre care s-a vorbit rareori sau deloc.

Așadar, ceea ce se prevăzuse pe plan politic, în Africa de Sud, pentru începutul lui 1990, s-a consemnat. Este adevărat, poate nu așa de repede cum se așteptau unii observatori ai vieții politice sud-africane. Eliberarea lui Nelson Mandela — căci despre acest eveniment este vorba — era așteptată de mai mult timp, ea fiind considerată ca punctul culminant al unui proces declanșat în urmă cu cinci ani, care s-a accelerat în cursul ultimelor optsprezece luni. N-a fost, de aceea, o surpriză că, atunci cînd, sîmbătă 10 februarie a.c., președintele Africii de Sud, Frederik W. de Klerk (care a preluat această funcție la 20 septembrie anul trecut), a anunțat că Mandela va părăsi, pentru totdeauna, închisoarea Victor Verster din Paarl (situată la 50 km est de Capetown), a făcut și precizarea de rigoare : eliberarea lui a fost pregătită „de predecesorul meu (Pieter W. Botha) în urmă cu cîțiva ani". Se reamintea astfel, indirect, că, în momentul cînd a devenit șef al statului (14 septembrie 1984), Pieter W. Botha a ținut un discurs a cărui tează i-a suprins aproape integral pe obișnuiții scenei politice sud-africane. „Ne adaptăm sau pierim !" i-a somat el pe componenții guvernului său, pe liderii Partidului Național (aflat la putere, fără întrerupere din 1949), pe deputații albi și chiar pe membrii comunității albe.

Nuanța ultimă își are rostul ei, dacă reamintim că, pe plan intern, de la mijlocul anilor '70, mai precis după marile manifestații din 1976, de la Soweto (principalul oraș-dormitor, «township» al negrilor), urmate, după un timp, de instituirea stării de urgență pe întreg teritoriul țării, viața politică a Africii de Sud era asemănătoare unui cazan aflat sub presiune. Insistența negrilor în lupta lor antiapartheid n-a rămas fără ecou în rîndurile metișilor și indienilor și, cu timpul, chiar în cele ale populației albe. În atare condiții era firesc ca și, pe plan internațional, atitudinea comunității mondiale să se sensibilizeze, cerîndu-se autorităților de la Pretoria să dea dovadă de realism, luciditate, cu avertismentul că, în condiții contrare, se vor amplifica sancțiunile economice și politice. Unul dintre marile șocuri l-a constituit, desigur, reacția Administrației Reagan, care, îndată după instalarea ei, în ianuarie 1980, n-a ocolit Pretoria din preocupările sale, adoptînd, cu timpul, unele sancțiuni și înăsprindu-și presiunile politico-diplomatice. Doar Anglia, prin glasul premierului Margaret Thatcher, a pledat constant pentru neaplicarea unei politici a sancțiunilor anti-sud-africane.

Sigur, în Africa de Sud destinderea preconizată de șeful statului, Pieter W. Botha, a debutat foarte greu, întrucît nu se puteau ignora radicalismul claselor conducătoare și „tăbieturile", impregnate de apartheid, ale populației (minoritare) albe. Cu timpul, aceasta și-a împărțit atitudinile între : partizanii (încă puțini) ai dialogului necondiționat cu negrii și, în primul rînd, cu Congresul Național African (ANC, principala mișcare a negrilor interzisă în aprilie 1960), aceștia formînd partidele opoziției albe ; promotorii unor tentative de dialog cu ANC. Amintim : întîlnirile unor oameni de afaceri sau politicieni albi cu lideri negri la Dakar, la Lusaka, unde primii au fost conduși de Gavin Relly, succesul foarte cunoscutului bogătaș Harry Oppenhaimer la conducerea celebrului „Anglo-American-Corporation" ; la Londra, în septembrie 1989, cînd universitarii albi l-au avut printre ei pe Wimpo de Klerk, însuși fratele președintelui, care a conferit cu Thalo Mbeki, succesorul probabil al lui Oliver Tambo (spitalizat în Suedia, în urma unei congestii cerebrale), în fruntea ANC ; în fine, există adversarii categorici ai unei deschideri spre ANC și negrii, aceștia fiind grupați în Partidul Conservator, de extrema dreaptă, desprins, tocmai din cauza acestei poziții, din Partidul Național și condus de Andries Treurnicht.

Revenind la pașii spre destindere a lui Pieter W. Botha, este de menționat că primul dintre ei a fost făcut în ianuarie 1985, cînd șeful statului, vorbind în Parlament, a propus eliberarea lui Nelson Mandela (deținutul politic cel mai vechi din lume, care încurca, pentru guvern, toate planurile), dacă acesta condamna public „recurgerea de către ANC la violență" (luptă armată pentru cîștigarea drepturilor). Firește, Mandela a respins o asemenea tranzacție, chiar dacă, în scurtă vreme, ea a revenit în actualitate, îmbrăcînd o „haină" internațională : Pretoria se oferea să-l elibereze pe Nelson Mandela dacă Moscova făcea același lucru cu academicianul Andrei Zaharov, aflat, pe atunci, în exil în orașul Gorki. Stratagema nefiind acceptată și devenind inoperantă, dat fiind că, după venirea lui M. Gorbaciov la conducerea P.C.U.S., cel mai celebru disident din lume (A. Zaharov) s-a întors la Moscova, reluîndu-și locul în Academie, în noiembrie 1987, președintele Pieter W. Botha a recurs la tactica „învăluirii" politice : l-a eliberat pe Govan Mbeki, unul dintre cei șapte camarazi de luptă ai lui Mandela, condamnați, toți, la închisoare pe viață „pentru terorism". („Terorism" era termenul prin care autoritățile defineau activitatea politică și militară dusă de liderii ANC sau de membrii comunității negre și pentru care erau condamnați).

Or, prin eliberarea lui Mbeki, guvernul testa atît reacțiile extremei drepte albe, cît și pe cele ale tinerilor radicali negri, partizani, în exclusivitate, ai luptei armate de eliberare. Cum, după primele apariții ale lui Mbeki, în „township"-uri a izbucnit o agitație neobișnuită, bătrînul lider a fost imediat consemnat la reședință, iar perspectivele unei apropiate eliberări a lui Mandela s-au estompat. Aceasta, deși, în august 1988, Nelson este victima unui atac de tuberculoză în închisoarea de maximă securitate Pollsmoor, situată într-un cartier din Capetown, unde fusese transferat în 1982. Temîndu-se de un eventual deces al lui, în detenție, autoritățile îl transferă, în octombrie 1988, într-o clinică particulară din Capetown, apoi, în decembrie, într-o luxoasă vilă a administrației penitenciarului din Paarl. În fapt, regimul de detenție este doar o amintire tristă, aici, locuința este spațioasă, cu piscină, el are drept nelimitat la vizite, așa încît, cu timpul, Mandela devine un prizonier sui-generis.

Cursul schimbărilor nu se oprește aici : în iulie anul trecut se anunță o nouă „bombă" politică : Nelson Mandela a fost primit la palatul prezidențial din Tuynhuys — acolo unde nu călcase niciodată un negru — de însuși Pieter W. Botha. După întrevederea în care Mandela a „exprimat limpede atașamentul său la o soluție pașnică" a situației din țară (singura exigență pentru eliberarea lui), ieșirea lui din închisoare este „o certitudine" — avea să declare mai tîrziu noul președinte de Klerk.

14 octombrie 1989. În fața catedralei anglicane Sfînta Maria din Johannesburg este depus, în mijlocul străzii, un cosciug pe care se aflau scrise literele RIP (Odihnească-se în pace, în engleză — n.n.) și L.R.A. („Labour Relations Act" este principala lege care perpetuează apartheidul în domeniul muncii, iar negrii, indienii, metișii și chiar cîțiva albi au decis s-o înmormînteze în mod simbolic). Manifestații similare au loc în toate colțurile țării, în același timp, ele fiind autorizate (fapt inedit) și, deci, aproape normale. Astfel, în cîteva zile, ANC trece de la clandestinitate la un fel de auto-legitimitate, acționînd deschis și dincolo de Soweto sau alte „township"-uri. De altfel, o zi mai tîrziu, F. W. de Klerk străbătea încă o etapă, majoră, din amintitul proces, eliberînd opt deținuți politici negri, între care Walter Sisulu și alți patru fuseseră condamnați odată cu Mandela. Cum, în „township"-uri, calmul se păstrează, apare clar că, pentru autorități, a venit și momentul eliberării liderului istoric al ANC. Concomitent, presa pro-guvernamentală de limbă afrikaans se lansează într-o campanie fără precedent de pregătire psihologică a afrikaanerilor (trei sferturi din cei cinci milioane de albi) cu ideea. Ca atare, Mandela nu va mai fi „teroristul" sau „comunistul" notoriu și e tratat frecvent „ca un om de stat ce negociază de la egal la egal cu președintele de Klerk".

După o lună și jumătate, șeful statului sud-african legalizează ANC, Partidul Comunist și o altă organizație a negrilor și anunță iminenta eliberare necondiționată a lui Mandela. La 11 februarie, știrea devine realitate, încheind un capitol din istoria sud-africană și deschizînd un altul în legătură cu care e greu să se facă previziuni. Oricum, s-a spus că evoluțiile ultime din Africa de Sud se aseamănă, în rapiditate și neprevăzut, cu cele est-europene, așa încît nu se exclud, în continuare, răsturnări spectaculoase. În context, să reținem și una dintre ideile exprimate : Africa de Sud are, azi, un președinte constituțional — Frederik W. de Klerk — și unul al maselor — Nelson Mandela — care, cel puțin la început, trebuie să găsească o formulă de normală „coabitare".

Dumitru Constantin

MANAGUA

„Premieră" electorală

Duminică, în Nicaragua vor avea loc alegeri generale anticipate, concepute a reprezenta o „premieră" : prin deschiderile politice create în ultimul timp, sandiniștii se vor confrunta pentru prima dată la urne cu o opoziție constituită, care și-a desfășurat fără restricții campania electorală.

Daniel Ortega și Violeta Chamorro — cei doi candidați la postul de președinte

Alegerile de duminica viitoare trebuiau să aibă loc, potrivit calendarului electoral stabilit de Constituția nicaraguană, abia în noiembrie viitor. Dar, la cumpăna dintre anii 1988—1989, procesul de pace din America Centrală se blocase — planificata reuniune la nivel înalt a statelor din zonă era amînată de la o dată la alta — și impasul trebuia depășit. Una din premisele importante în acest scop era ca Nicaragua să facă pași mai decișI spre o liberalizare a vieții sale interne. În consecință, la reuniunea desfășurată în cele din urmă la 14—15 februarie 1989, la San Salvador, guvernul de la Managua s-a angajat să organizeze mai devreme alegerile generale, să elaboreze o nouă lege electorală și să amnistieze membrii fostei gărzi somoziste și rebelii antisandiniști („contras") ; în contrapartidă, celelalte patru state participante (Costa Rica, Guatemala, Salvador și Honduras) s-au declarat dispuse să sprijine demobilizarea (trimiterea la vatră) a forțelor „contras" și repatrierea voluntară sau reașezarea lor în terțe țări. În Nicaragua se deschidea, astfel, perspectiva unui curs spre democratizare, în concordanță cu angajamentele asumate prin semnarea acordului regional de pace din 1987 ; în baza aceluiași document, grupurile antisandiniste — în calitatea lor de forțe armate neregulate, care acționau pentru destabilizarea guvernului de la Managua și o făceau de pe teritoriul altui stat, respectiv Honduras — primeau ceea ce s-a numit o primă „lovitură de grație".

În competiția alegerilor, tot mai aprinsă pe măsură ce data se apropie, 21 de partide își dispută șansele la urne, principalii adversari fiind Frontul Sandinist și blocul electoral, alcătuit din 14 formațiuni politice, Uniunea Națională a Opoziției. Președintele Daniel Ortega și vicepreședintele Sergio Ramirez candidează pentru aceleași funcții în numele sandiniștilor, în timp ce U.N.O. este reprezentată de directoarea ziarului de opoziție „La Prensa", Violeta Chamorro, și de liderul Partidului Liberal Independent, Virgilio Godoy.

Ce se așteaptă de la actuala confruntare electorală ? După ani de controverse și frămîntări, alegerile sînt menite să aducă o clarificare a raportului de forțe pe plan intern, în condițiile în care sandiniștii și opoziția sînt, în momentul de față, două componente ale realității politice nicaraguane de care nu se poate face abstracție. Rezultatele scrutinului vor stabili, în fapt, cota de audiență a sandinismului, la capătul unui deceniu de prezență la conducerea țării, și, respectiv, capacitatea opoziției de a se fi constituit într-o forță aptă să învingă la urne. Desfășurarea unor alegeri libere va fi de natură să legitimeze, în raport de victoria unora sau a altora, orientarea politico-economică a țării în următorii ani.

Revoluția sandinistă își trage, cum se știe, numele de la Augusto Cesar Sandino, erou național al luptei împotriva ocupației americane a Nicaraguei din anii 1927—1933, asasinat, în 1934, din ordinul generalului Anastasio Somoza, comandantul Gărzii Naționale abia create. Frontul Sandinist de Eliberare Națională (FSLN) s-a format în 1962, cu scopul de a răsturna, printr-o mișcare populară, dictatura clanului Somoza. Ieșind victorioasă la 19 iulie 1979, revoluția sandinistă a întrunit un sprijin larg, în țară și peste hotare. Au fost restabilite drepturile și garanțiile cetățenești, ca și libertatea presei, suspendate de fostul regim. Guvernul de reconstrucție națională a introdus reforma agrară, a naționalizat 40 la sută din industrie, a lansat o susținută campanie de alfabetizare și a mobilizat populația la apărarea revoluției. În 1981, însă, situația politică a început să se deterioreze : opoziția protestează împotriva amînării alegerilor și a hegemoniei politice în creștere a FSLN ; foști membri ai gărzii naționale somoziste acționează din Honduras, organizînd atacuri la graniță și marcînd, în fapt, debutul constituirii unor forțe contrarevoluționare. Acestea vor fi, apoi, decisiv stimulate de schimbarea produsă în relațiile cu Washingtonul : în 1980, fostul președinte Jimmy Carter sprijinise noul guvern ; un an mai tîrziu, Ronald Reagan suspendă ajutorul american pe timp nedefinit, acuzînd sandiniștii că sprijină gherila din Salvador. În timp, se înmulțesc grupurile contrarevoluționare („contras"), finanțate de SUA, ca și atacurile lor armate, iar guvernul sandinist își sporește bugetul și efectivele militare, inclusiv prin achiziționări de armament sovietic și cubanez. Cînd luptele și încordarea politică iau amploare, amenințînd să se extindă într-o regiune pe care Washingtonul o consideră de importanță strategică pentru interesele sale, „Grupul de la Contadora" (format în 1983 din Mexic, Columbia, Venezuela și Panama) lansează inițiativa sa de pace. Propulsează dialogul și soluțiile negociate, în intenția de a stopa glasul armelor, de a evita „internaționalizarea" conflictului și transformarea regiunii în teren al confruntărilor Est-Vest. Inițiativa este preluată, apoi, de înșeși statele centro-americane, care semnează, în 1987, acordul regional de pace.

Destinderea treptată înregistrată ulterior în relațiile sovieto-americane va avea reflexe pozitive în ce privește perspectiva unei reglementări a crizei din America Centrală, inclusiv referitor la Nicaragua. Moscova nu a ascuns niciodată, cu atît mai puțin în ultimii ani, că nu dorește o confruntare globală cu SUA din cauza Nicaraguei, pe care o va sprijini în continuare, dar pînă la o limită care să nu pericliteze relațiile sale de ansamblu cu SUA. În acest sens, politica sovietică a dat de înțeles că nu are intenția să încalce sau să afecteze în vreun fel interesele SUA pe planul securității — ceea ce ar fi constituit un pretext pentru o intervenție americană directă împotriva Nicaraguei — și a furnizat sandiniștilor armament considerat defensiv, în scopul întăririi capacității de apărare a acestora. Este contextul în care, la rîndul său, guvernul de la Managua a pus, mai ales în ultimii ani, accentul pe nealiniere și independență, adaptîndu-se cu pragmatism la condițiile geopolitice obiective. Căci — a devenit evident — consolidarea revoluției sandiniste depindea și depinde de ajungerea la un acord rațional cu SUA, pe baza neutralității Nicaraguei și a dreptului ei de a urma o cale proprie în politica internă și în edificarea orînduirii sale. E adevărat, între timp s-a schimbat și la Washington optica : după eșecul opțiunii militare a lui Ronald Reagan, Administrația Bush a trecut de la o politică de „confruntare" față de Nicaragua, la o acțiune diplomatică multilaterală ; se adaugă menținerea embargoului economic, instituit în 1985, și forțele „contras", a căror demobilizare a fost amînată. Viața internă nicaraguană ar putea, totuși, să fie mai puțin marcată, în viitor, de impactul, atît de frecvent și considerabil pînă acum, al factorilor externi.

Alegerile generale de duminica viitoare ar putea constitui pentru nicaraguani un drum deschis spre pace, reconciliere națională și democratizare internă — o șansă ce n-ar trebui pierdută. Anii de conflict prelungit au vlăguit economic țara, oricum subdezvoltată, au lăsat în urmă zeci de mii de victime, au produs dezbinări grave în interiorul societății. Ideea că redresarea economică — atît de necesară — nu poate fi realizată fără unitate națională, indiferent de cine va cîștiga alegerile, circulă insistent, constituind o realitate evidentă. Un scrutin onest, care să nu facă loc acuzațiilor de fraudă, ar avea, în ce privește momentul electoral, o contribuție pozitivă la calmarea divergențelor politice și, în general, a confruntărilor interne, cu efecte implicite și pe plan regional. Pe aceste considerente, în cadrul sprijinului ce s-au angajat să-l acorde procesului de pace în America Centrală (care a înregistrat, în ultimul timp, unele progrese inclusiv prin măsurile de liberalizare internă adoptate de guvernul sandinist), Națiunile Unite și Organizația Statelor Americane au trimis, la invitația Nicaraguei, misiuni de observatori pentru supravegherea pregătirii și desfășurării alegerilor. În aceeași calitate au sosit la Managua reprezentanți din țări vest-europene, personalități politice independente, un grup bipartid de congresmeni americani. Prezența lor urmează să ofere o garanție a corectitudinii rezultatelor, necesară destinderii politice interne, dar și regionale.

Anca Voican

HANOI

„Imposibila întoarcere"

La sfîrșitul lunii ianuarie, locuitorii Hanoiului păşeau pragul Anului Calului, — Anul Nou (Têt) — din calendarul lunar vietnamez (şi chinez), într-o atmosferă de carnaval, cu artificii şi petarde, cu muzică disco iar, uneori, cu rugăciuni şi momente de reculegere. Ca în fiecare an, cele trei milioane de hanoieni şi-au dat întîlnire în jurul „Micului Lac" aflat în inima capitalei, lîngă Templul Ngoc Son, iluminat multicolor. Centrul capitalei, cafenelele şi restaurantele de noapte au rămas deschise, în mod excepţional, pînă dimineaţa. Spectacol de neimaginat pînă acum şase luni la Hanoi : la „Disco model '90", unicul bar de noapte, un program televizat de muzică rock interpretată de cîntăreţi britanici şi americani...

Desigur că, dincolo de ineditul serii de Anul Nou, la Hanoi schimbările politice, economice şi sociale nu avansează cu atîta rapiditate. Totuşi, pot fi consemnate unele mutaţii semnificative : încă de la începutul lunii decembrie, cotidianul P.C. din Vietnam evoca, într-un articol, necesitatea reînnoirii „graduale" a sistemului politic în Vietnam. Cîteva zile mai tîrziu, Nguyen Van Linh, secretarul general al P.C.V., făcea apel la „întărirea şi reînnoirea partidului", cerînd „mai multă democraţie" în cadrul său, în vreme ce Vo Chi Cong, preşedintele Consiliului de Stat, cea mai înaltă instanţă a ţării, considera ca „necesar de a permite Adunării Naţionale să reprezinte poporul şi de a decide asupra problemelor importante" din societatea vietnameză.

În plus, evenimentele din Europa de est şi din U.R.S.S. nu au rămas fără ecou în rîndul conducătorilor de la Hanoi, care, în intenţia de a preveni orice nemulţumire, şi-au făcut autocritica şi au precizat că ţara şi partidul au ales calea reformelor neinfluenţaţi din afară, iar politica de „renovare" a fost conturată încă din 1986.

Îngrijorarea a devenit, însă, evidentă în decursul ultimelor săptămîni. Conducerea partidului, deja marcată de controversele generate de cei recunoscuţi ca reformatori favorabili unei democratizări şi conservatori, încearcă — potrivit opiniei comentatorilor — să evite impresia că acţionează precipitat sau că ia hotărîri care ar putea fi asimilate cu o reacţie directă la evenimentele din Europa de est.

Situaţia existentă în „partidele frăţeşti" est-europene nu a generat nici o reuniune extraordinară a P.C.V., dar, potrivit unor surse vietnameze, a constituit obiectul unor puternice fricţiuni în Biroul politic între reformatorii, conduşi de Nguyen Van Linh, principalul artizan al reformei economice, şi conservatori, conduşi de fostul lider, Le Due Tho, şi fratele său, Mai Chi Tho, ministru de interne.

Declaraţiile cele mai recente par a conferi avantaj reformatorilor, care continuă să se pronunţe pentru calea „renovării", singura considerată viabilă, lansată în cursul celui de-al şaselea congres al P.C.V., iar orice „întoarcere înapoi" este „interpretată ca „imposibilă".

De fapt, cuvîntul „renovare" a devenit leit-motivul ceremoniilor de la începutul lunii februarie, ce au marcat a 60-a aniversare a creării P.C. din Vietnam. Cu această ocazie, după patru luni de absenţă, secretarul general al partidului, Nguyen Van Linh, a reapărut în public şi a ţinut un important discurs privind poziţia P.C.V. în societatea vietnameză şi în plan extern. Van Linh a precizat că nu există o altă alternativă de urmat pentru partid decît calea „reînnoirii". „Trebuie să reînnoim paralel domeniile politic şi economic, punînd accent pe reînnoirea economică". „Renovarea politică trebuie coordonată în mod activ, a spus el, însă sigur, pentru a se evita crearea oricărei instabilităţi politice". Dar Nguyen Van Linh, ales secretar general în 1986, nu a lăsat să subziste nici o îndoială în ce priveşte o eventuală lărgire a eşichierului politic vietnamez: „PCV este singurul în măsură să realizeze o revoluţie naţională". De asemenea, secretarul general a recunoscut public divergenţele „existente în sînul partidului, între reformatori şi conservatori".

Referindu-se la transformările intervenite recent în unele „ţări socialiste frăţeşti", Van Linh a făcut aprecierea că „birocraţia" a cauzat o „pierdere a prestigiului partidului şi pierderi pentru revoluţie". Fără a se pronunţa în vreun fel asupra acestor transformări, el a exprimat speranţa că popoarele respective vor reuşi să-şi soluţioneze noile contradicţii.

Faţă de mutaţiile survenite pe scena politică a ţărilor est-europene, autorităţile vietnameze şi-au precizat, printr-o reacţie favorabilă, poziţia oficială, pentru prima dată, la 1 februarie, afirmînd „că toate naţiunile şi toate partidele au dreptul să-şi hotărască, ele însele, destinul.

Un element cu totul nou, cu reflexe asupra evenimentelor din peisajul politic vietnamez, îl constituie primul apel pentru instaurarea în ţară a unei democraţii pluraliste, pentru „alegeri libere" şi separarea partidului de stat, apel adresat conducătorilor de la Hanoi de către 35 de personalităţi vietnameze aparţinînd asociaţiilor „Vietnamezii patrioţi" din străinătate. În apel se denunţă politica ce a dus la „izolarea" ţării şi „cufundarea sa în sărăcie".

Mihaela Maxim

BEIRUT

„Acord definitiv?"

Cele trei săptămîni de lupte între trupele generalului Aoun şi Forţele libaneze, conduse de Samir Geagea, au scos din nou în evidenţă unul din adevărurile ce se află, de fapt, la temelia dramei libaneze. Nici o grupare militară din această ţară nu este capabilă şi nici nu este lăsată de factorii externi interesaţi să devină suficient de puternică pentru a înclina definitiv balanţa războiului în favoarea sa. Alianţele între miliţii sau diferite organizaţii militare se încheie, de cele mai multe ori, din nevoia de a contracara o forţă, care poate ameninţa existenţa celorlalte. Odată anihilat acest pericol, acordurile devin caduce, fostele aliate ajung rivale. luptele pentru supravieţuire sau supremaţie alternînd şi perpetuînd conflictul.

Deşi confruntarea dintre trupele generalului Aoun şi cele ale lui Samir Geagea a fost, în unele momente ale acestei perioade, feroce, cele două părţi au declarat, într-o primă etapă, că vor înceta luptele şi se vor alia, dacă o a treia forţă — brigăzile armatei libaneze de confesiune musulmană, sprijinite de trupele sirieng — va interveni în „ţara creştină" — o zonă ce cuprinde 1000 kmp din teritoriul libanez. Ulterior, întrucît Forţele libaneze au trebuit să se retragă din două puncte strategice — Dbaiye şi Ain Remmaneh — sub puternica presiune a adversarului, Samir Geagea a cerut ajutor preşedintelui libanez Elias Hraui. Acesta a condiţionat intervenţia armatei de sub comanda sa, sprijinită de militari sirieni, de recunoaşterea acordului de la Taif, care prevede staţionarea forţelor armate siriene pe teritoriul libanez pe o durată de încă doi ani. În timp ce Michel Aoun a respins acordul considerîndu-l ca „o predare în faţa forţelor siriene", Samir Geagea a preferat o atitudine echivocă, ceea ce a dus la declanşarea recentelor confruntări intercreştine.

Ministrul de externe sirian, Faruk Al-Sharaa, a declarat, zilele trecute, la Damasc, că ţara sa este oricînd dispusă să ajute „armata legală libaneză" să înfrîngă rezistenţa generalului Aoun. Pe de altă parte, Franţa şi Vaticanul şi-au exprimat clar opoziţia faţă de această eventualitate, iar Statele Unite au făcut doar aluzie la o posibilă intervenţie. De asemenea, Arabia Saudită, membră a Comitetului tripartit pentru Liban, consideră că intervenţia în luptele din „ţara creştină" ar pune în pericol securitatea, şi aşa precară, a populaţiei musulmane din Liban.

Situaţia dramatică din „ţara creştină" a făcut ca 10 la sută din cei aproximativ 700 000 de libanezi, care trăiesc în această zonă, să ia calea exodului spre ţinuturi din nordul sau estul Libanului, aflate sub controlul forţelor armate siriene, ce se află desfăşurate pe două treimi din teritoriul libanez în urma acordului din 1976.

La încheierea ediţiei noastre, Chaker Abu Suleiman, membru al comisiei de negocieri intercreştine, declara la postul de radio libanez, preluat de agenţiile de presă, că în „ţara creştină" a fost încheiat un „acord definitiv" asupra unui proiect de reglementare a crizei. Rămîne de văzut dacă acest acord va fi pus în aplicare şi, mai ales, dacă va fi respectat.

Ştefan Cârjă

TOKIO

Victorie, dar...

Pe o vreme frumoasă, duminică, japonezii s-au prezentat la urne în procent de 73 la sută pentru alegerea deputaților în cele 512 locuri ale Camerei Reprezentanților — inferioară — a Dietei (parlamentul nipon), unde Partidul Liberal-Democrat (P.L.D. — de guvernămînt) deținea o majoritate absolută, de 295 mandate.

Camera Reprezentanților este cea mai importantă în parlament, prin caracterul său decizional — numește pe primul ministru și aprobă bugetul. Conservatorii au cîștigat numai 275 de locuri, rezultat destul de confortabil, dacă luăm în calcul înfrîngerea de astă-vară, din Camera Consilierilor — superioară —, unde P.L.D. a pierdut, pentru prima dată, majoritatea. Este, acesta, și motivul pentru care, victoria, deși anticipată, a surprins, prin amploarea sa, pe numeroși observatori. Rezultatul favorabil P.L.D. este, totuși, explicabil. În primul rînd, alegătorii niponi, din care o mare parte e constituită din cercurile de afaceri și bancare, apreciază că Japonia a atins actuala dezvoltare economică impetuoasă în perioada cînd țara a fost condusă de guvernul conservator, la putere de 35 de ani. Apoi, observatorii consideră că avertismentul din iulie, de la alegerile senatoriale, a fost suficient : atunci, electoratul a protestat împotriva implicării unor membri ai P.L.D. în scandalul financiar „Recruit". În al treilea rînd, victoria partidului de guvernămînt a fost favorizată de lipsa unei coeziuni în rîndul opoziției.

După conservatori, Partidul Socialist Japonez (P.S.J.) este considerat drept marele învingător al scrutinului, cu 136 de locuri, față de 85 deținute pînă în prezent. Victoria este cu atît mai semnificativă, cu cît socialiștii s-au prezentat numai cu 149 de candidați (comparativ cu P.L.D. — 325 candidați). Totuși, liderii P.S.J., îndeosebi Takako Doi, nu și-au ascuns dezamăgirea după anunțarea rezultatelor, explicabile prin inexistența unei platforme comune a socialiștilor cu celelalte partide ale opoziției. Configurația politică, conturată la încheierea scrutinului, reflectă, de altfel, și această „detașare" a P.S.J. de micile partide de centru (Komeito, Socialist-Democratic și Social Democratic Unit) care au pierdut mare parte din mandate. Partidul comunist, izolat pe scena politică niponă, își datorează înfrîngerea (16 locuri cîștigate, față de 26 anterior) și impactului pe care l-au avut mutațiile înregistrate în rîndul partidelor comuniste din țările socialiste est-europene în 1989.

Remarcăm, la punctul terminus al recentului scrutin, revenirea în prim-planul activității politice a unor „baroni" ai partidului conservator, marginalizați anul trecut prin implicarea lor în afacerea „Recruit" : este vorba de fostul premier, Yasuhiro Nakasone, personalitate marcantă a vieții politice nipone, dar și pe plan extern, de fostul ministru de externe, Shintaro Abe, dar și de fostul prim-ministru Noboru Takeshita. „Oamenii politici implicați în scandalul Recruit au fost purificați prin alegeri", comenta premierul Toshiki Kaifu realegerea acestor personalități.

Menționăm că doamna Makiko Hamada — soția unui conservator japonez care a „sfidat" candidații bărbați, participînd la alegeri în mod independent — nu a fost aleasă ; în schimb, soțul său, Takujiro Hamada, a fost reales deputat al P.L.D., în a treia circumscripție a prefecturii Saitama, situată la nord de Tokio. „Datorită gestului ei, — declara domnul Hamada — am reușit să-mi explic convingerile politice".

Cercurile de afaceri, puternice sprijinitoare ale conservatorilor, și-au exprimat mulțumirea față de victoria P.L.D. : „Japonia pare să se îndrepte către stabilitate politică", afirma Eishiro Saito, președintele federației patronale „Keidanren". Dar optimismul nu este împărtășit la toate nivelele societății nipone : Takashi Inoguchi, profesor de științe politice la Universitatea din Tokio, avea unele rețineri, opinînd că „situația politică va rămîne, totuși, destul de confuză, datorită faptului că socialiștii dețin majoritatea în Camera superioară a Dietei".

În prima sa conferință de presă de după scrutin, premierul Toshiki Kaifu și-a confirmat intenția de a-și încheia mandatul de președinte al P.L.D., ce-i conferă și funcția de prim-ministru (datorită majorității P.L.D. în parlament), care expiră la sfîrșitul lunii octombrie 1991. El s-a arătat dispus să înceapă un dialog cu liderii opoziției. În planul politicii externe, domnul Kaifu a anunțat că se va întîlni, cît de curînd posibil, cu președintele american, George Bush, în tentativa de a găsi o soluție la obstacolele structurale existente în schimburile comerciale dintre Tokio și Washington.

Mihaela Brumă

ATENA

O nouă răbufnire a crizei

În mod normal, guvernul de „uniune națională" al premierului Xenofon Zolotas, constituit în urma alegerilor de la 5 noiembrie 1989, ar fi trebuit să-și continue activitatea pînă la viitorul scrutin legislativ, programat pentru 8 aprilie. Totuși, la începutul săptămînii trecute, a fost anunțată restructurarea lui profundă, ca urmare a deciziei celor trei partide și grupări componente — Noua Democrație, Mișcarea Socialistă Panelenă (PASOK) și Alianța forțelor de stînga — de a-și retrage toți reprezentanții „politici" din el, înlocuindu-i cu tehnicieni. Motivul unei asemenea acțiuni, oarecum neașteptate, îl constituie, după aprecierea observatorilor, divergențele de fond dintre principalele formațiuni politice elene în legătură cu cele mai importante probleme ale momentului : căile de rezolvare a crizei economice, lupta împotriva poluării, promovarea cadrelor superioare în armată, desemnarea unui nou președinte al țării, în locul lui Christos Sartzetakis, al cărui mandat expiră la sfîrșitul lunii martie.

Ca urmare a deciziei celor trei partide anunțată la 12 februarie, premierul Senofon Zolotas, reconfirmat în funcție, a constituit, o zi mai tîrziu, un cabinet cu 17 membri noi față de cel precedent. De fapt, componenții acestuia nu sînt alții decît cei care, în intervalul 12 octombrie — 23 noiembrie 1989, sub conducerea președintelui Curții Supreme, Yanniș Grivas, au asigurat pregătirea și desfășurarea alegerilor legislative de la 5 noiembrie, precum și conducerea țării pe timpul consultărilor ce au urmat. Diplomatul G. Papoulias a revenit, astfel, în fruntea Ministerului de externe, înlocuindu-l pe A. Samaras, Y. Deliyanis a preluat conducerea Ministerului apărării, Y. Kontoyorgis — pe cea a Ministerului economiei, în timp ce Nikos Themelis a fost învestit încă o dată ca ministru la președințe. Dintre foștii membri cu apartenență politică, doar Theodoros Katrivanos a rămas, în continuare, ca urmare a acordului general, la conducerea Ministerului de interne, pentru finalizarea unei moțiuni asupra administrației locale, pe care toate partidele au promis să o susțină. Ca și cel precedent, noul cabinet e sprijinit de partidele menționate, dar sarcina lui constă, în principal, în pregătirea viitoarelor alegeri, din aprilie, constituind al treilea scrutin legislativ în decurs de mai puțin de un an.

Caracterul de „revelator" al prelungitei crize politice din Grecia, specific restructurării de săptămîna trecută, este cum nu se poate mai evident. Într-adevăr, la consultările lor de pînă acum, cele trei partide reprezentate în parlament (și în guvern) ar fi urmat să convină asupra unui candidat la președința țării, avînd în vedere apropiata expirare a mandatului lui Sartzetakis. Se părea că fostul șef al statului, Constantin Karamanlis, foarte respectat pe plan intern și internațional, va întruni consensul necesar și va fi ales de parlamentului. Cu toate acestea, presupusa lui candidatură nu s-a concretizat. Mai mult. Respingînd eventualitatea revenirii la conducerea țării, pe care a părăsit-o în 1985, Karamanlis a denunțat o profundă „criză instituțională, politică și economică" internă, care, în unele cazuri, dobîndește „alura unei decadențe naționale". Intervenția sa a precipitat, fără îndoială, schimbările din sînul guvernului și a dus, implicit, la spulberarea aparenței de unitate de pînă acum. Ca o primă reacție, Noua Democrație (cu 148 de locuri în parlamentul unicameral elen, format din 300 de membri, și sprijinitoare a can-

„Avem aceeaşi experienţă istorică a unui sistem neacceptat de societate"

Bronislaw Geremek

preşedintele Comisiei pentru afaceri externe, preşedintele Grupului parlamentar cetăţenesc (Solidaritatea) din Polonia

Aflat la Varşovia la începutul lunii februarie, trimisul special „Rompres", Mihai Chebeleu, a luat, în exclusivitate pentru „LUMEA azi", un interviu d-lui BRONISLAW GEREMEK, care a avut amabilitatea să răspundă următoarelor două întrebări :

1. Cum apreciaţi evenimentele din România, din decembrie anul trecut ?

2. Cum vedeţi dezvoltarea raporturilor româno-polone în noua conjunctură politică din ţara noastră ?

1 Întrebarea legată de modul în care apreciez evenimentele din România îmi permite să exprim profunda solidaritate a tuturor polonezilor cu poporul român care luptă pentru restabilirea drepturilor sale, pentru dobîndirea libertăţii şi pentru respectarea drepturilor omului.

Sîntem conştienţi că situaţia din România era dramatică şi că oamenii vechiului sistem dictatorial n-au ezitat să folosească forţa. Caracterul sîngeros al evenimentelor din România a fost preţul dureros al faptului că oamenii vechiului sistem nu au manifestat voinţa de a dialoga, au refuzat orice dialog. Sper, privind din perspectiva cîtorva luni, că evenimentele din decembrie vor da roade şi, trecînd peste preţul plătit de poporul român, vor duce la o evoluţie paşnică spre pluralismul politic, spre respectarea drepturilor omului, spre constituirea de instituţii democratice în România.

Încercăm, totodată, un anumit sentiment de răspundere comună pentru soarta României, în sensul că sîntem ţări cu trecutul istoric comun al ultimelor decenii, avem aceeaşi experienţă istorică a unui sistem neacceptat de societate şi ne aflăm în faţa unor probleme asemănătoare — reconstrucţia economică, reaşezarea economiei pe temeiuri normale şi acceptarea unui model care ar fi un model de economie de piaţă cu caracter social, adică a unei economii de piaţă care ar cuprinde, în funcţionarea sa, şi noţiunea de echitate socială.

În afară de aceasta, am speranţa că perspectiva pe care o are România în momentul de faţă este aceea a unor zile grele, dificile, dar care evoluează într-o direcţie bună. Şi cred că aceasta este dorinţa pe care o nutresc polonezii, în prezent, faţă de România.

2 Cred că între România, care se democratizează, şi Polonia, care a păşit pe calea democraţiei, pot să existe, pentru prima oară, relaţii normale şi de prietenie adevărată, deoarece prietenia a fost, adesea, privită şi adusă la ridicol, prin ritualuri, protocoale şi retorică propagandistică. Acest lucru este, într-adevăr, posibil şi mă gîndesc, de pildă, la colegii noştri care au dus medicamente şi alimente în România, căci ei au fost primii care au încercat sentimentul de mulţumire şi satisfacţie că pot să ajute cu ceva, şi aceasta s-a văzut din felul în care au fost primiţi. Ştiu că primele vizite din decembrie au dat roade. Iar colegii mei în ale scrisului, care au participat la aceste vizite, ca şi colegii mei de la „Solidaritatea", Wladyslaw Frasyniuk, din Wroclaw, sau Jerzy Zurawiecki, deputat în Seim, care au fost în România, nu pot să uite ceea ce au văzut şi se vor strădui să participe, în continuare, la aceste acţiuni. Văd multe posibilităţi, aş menţiona doar schimbul de informaţii privind procesul de democratizare. România intră în faza electorală ; vom căuta să urmărim cu atenţie şi să cîntărim lucrurile. În Polonia vom avea alegeri pe deplin democratice pentru autoconducerea locală. Sperăm că vor fi urmărite de români ; de asemenea, sperăm că vor fi acceptate invitaţiile pe care le-am adresat ziariştilor români.

În domeniul culturii, am avut, şi în anii trecuţi, relaţii nu numai la nivel oficial, dar şi la nivelul grupurilor independente, iar acum le vom extinde. Cred că, în prezent, problema de cea mai mare importanţă este ca relaţiile noastre economice să fie aşezate pe temeiuri normale, în cadrul modelului schimbat al CAER, al unui model care să servească atît interesele româneşti, cît şi interesele poloneze. În sfîrşit, am speranţa că se vor stabili relaţii politice exemplare cînd românii îşi vor aşeza ţara pe temeiuri democratice, cînd guvernele şi parlamentele, ca şi întreaga societate, vor fi pe deplin chezaşe ale noilor relaţii.

---

didaturii fostului şef al statului) a anunţat că se va abţine de la vot în toate cele trei tururi ale scrutinului prezidenţial indirect, programate pentru 19 februarie, 25 februarie şi 3 martie. La rîndul lor, socialiştii şi Alianţa forţelor de stînga, dominată de P.C. din Grecia, s-au văzut nevoite de a-şi preciza propriile opţiuni. Oricum, datorită numărului de deputaţi al conservatorilor şi abţinerii lor, alegerea noului preşedinte a devenit, practic, imposibilă în actuala etapă. Ca multe altele, această misiune va reveni viitorului parlament, ce va fi constituit după 8 aprilie. Deţinătoare a majorităţii simple şi în actualul for legislativ, Noua Democraţie speră, cu acea ocazie, să obţină o dorită majoritate absolută şi, deci, nu numai să formeze un guvern omogen, monocolor, dar să şi aibă un cuvînt hotărîtor în desemnarea noului şef al statului. Aceasta, desigur, este varianta cea mai probabilă, deşi nu absolut sigură. Surprizele nu sînt excluse nici în aprilie, cum nu au lipsit în noiembrie, iar aspectele multiple al crizei interne îşi aşteaptă o soluţionare. Deocamdată, neînţelegerile care au impus restructurarea guvernamentală de săptămîna trecută constituie încă un indiciu al numeroaselor probleme ce stau în faţa forţelor politice elene.

I. M.

Demisia lui Ariel Sharon

Ministrul israelian al comerţului şi industriei, dl. Ariel Sharon, şi-a prezentat, oficial, duminica trecută, scrisoarea de demisie în Consiliul de Miniştri. Decizia a fost luată la recenta şedinţă a C.C. al blocului Likud (dreapta naţionalistă israeliană). Această grupare politică formează, împreună cu Partidul Muncii, guvernul de coaliţie. În cadrul blocului Likud, dl. Sharon este considerat liderul „tendinţei dure", care se opune planului premierului Yitzhak Shamir privind organizarea de alegeri în teritoriile ocupate în urma războiului din 1967. După recenta reuniune a C.C. al Likud, dl. Yitzhak Shamir şi-a consolidat poziţia de lider al partidului, rămînînd, în continuare, şef al guvernului. „Sînt pe deplin satisfăcut" — a declarat dl. Shamir. „Am obţinut mandatul pe care l-am cerut partidului meu. Am acum mîinile libere pentru a purta negocieri de pace cum doresc. Dîndu-şi demisia, Sharon m-a eliberat de o dilemă", a adăugat Shamir, care nu şi-a exprimat intenţia de a-l convinge pe dl. Sharon să revină la hotărîrea de a părăsi postul de ministru al comerţului şi industriei.

Potrivit observatorilor scenei politice israeliene, reuniunea Likudului nu a închis uşa dialogului palestiniano-israelian. Deşi a respins, din nou, participarea O.E.P. la tratativele cu Israelul, premierul Shamir nu a exclus, explicit, o participare a palestinienilor expulzaţi de Israel la negocierile israeliano-palestiniene preliminare, în vederea alegerilor din Cisiordania şi Gaza. Ceea ce nu s-a spus este interpretat de comentatorii politici din Israel ca o aprobare.

În ce priveşte Partidul Muncii, ministrul apărării, Yitzhak Rabin, şi-a reafirmat opoziţia faţă de o destrămare a guvernului de uniune naţională între Partidul Muncii şi Likud. „Demisia lui Ariel Sharon din funcţia de ministru al comerţului şi industriei nu obligă, desigur, Partidul Muncii să iasă din cabinet", a declarat el. Mai critic, Shimon Peres, preşedintele Partidului Muncii, a apreciat că membrii partidului său vor putea continua să conlucreze cu Likud numai dacă procesul de pace va continua.

A patra sau a cincea putere?

Presa, Radio, Televiziunea

Imaginați-vă (fie și pentru o clipă) că *toate* posturile de televiziune își încetează emisiunile, că *toate* posturile de radio își încetează transmisiile, că *toate* ziarele și revistele de pe pămînt își încetează deodată apariția. Pentru o oră, pentru o zi, pentru o săptămînă, pentru o lună. Fără nici o comparație cu un dezastru atomic sau chimic, s-ar crea o situație de spaimă și panică, o stagnare la scară mondială fără precedent în întreaga istorie a ființei umane. Lumea ar crede, pur și simplu, că a venit apocalipsul, că viața s-a oprit.

Imaginați-vă (fie și pentru o clipă) revoluția română din 22 decembrie 1989 fără prezența atotcuprinzătoare, atotliniștitoare și mobilizatoare a Radioteleviziunii Române Libere, Televiziune și Radiodifuziune devenite centre ale sistemului nervos central al unei națiuni în marș revoluționar. Oricine știe că, ani mulți, harta undelor transmisiilor TV era împărțită de telespectatorii români între emisiunile emise de studiourile din Sofia, Chișinău, Belgrad, Moscova, Novi Sad, Budapesta și chiar ale Euroviziunii, pentru a scăpa de urgia celor două ore telecomandate personal de cei doi tirani. Iată că, din 22 decembrie 1989, orele prînzului, TV Română devenită Liberă și-a recăpătat — spre bucuria, nelipsită de critică — a telespectatorilor din țară și din numeroase țări de pe glob, dreptul de a fi urmărită în fiecare cămin românesc, restabilindu-și o supremație națională și o demnitate binemeritate.

Imaginați-vă (fie și pentru o clipă) starea de spirit a populației României fără presa română liberă, apărută de la Revoluție în tiraje de neimaginat (zeci de milioane de exemplare săptămînal), într-o diversitate și dispută de opinii care atestă revenirea, după 25 ani, la buna tradiție de gazetărie românească dinainte de 1938. Zilnic, din 22 decembrie 1989, văd cozi imense în fața chioșcurilor de ziare pentru a cumpăra o presă cu zeci și zeci de cotidiene, cu zeci și zecî de săptămînale și periodice noi sau înnoite. Și să mai notăm că, de șase săptămîni încoace, fiecare familie nu citește doar unul, ci minimum 2—3 cotidiene și 2—3 periodice.

Invitația mea la imaginația cititorului nu este gratuită. Sugerarea unei lumi a anului 1990 lipsită de informație și de transmiterea ei echivalează cu o întoarcere în timp cu multe secole înainte de apariția galaxiei lui Gutenberg și, evident, a revoluției comunicațiilor radio, a electronicii și transmisiilor via Cosmos. Implicarea permanentă a radio-televiziunii și a presei în viața națională și internațională, chiar în viața fiecărei comunități umane și a fiecărei familii, face ca astăzi, mai mult decît oricînd în ultimele două sute de ani — revoluțiile americană și franceză de la 1776 și 1789 fiind deschizătoare de drum și în acest domeniu — mass media să fie ceea ce cu un termen clasic s-a numit *a patra putere în stat* *.

Desigur, o istorie a presei duce pînă în antichitate (*Acta Diurna* la Roma), dar, în accepția modernă, ea începe la cîtva timp după inventarea tiparului de către Gutenberg și merge pînă la transmisia electronică a imprimării ziarelor de mare tiraj din Europa, Statele Unite și Japonia, în zilele noastre, cînd apar peste 10 000 de cotidiene și peste 100 000 de periodice cu tiraj general de sute de milioane de exemplare săptămînal în 161 de țări și care totalizează, de asemenea, numai în U.R.S.S., S.U.A. și China, cîte 90 000 000 de aparate T.V. (color și alb-negru) și un număr dublu de aparate și tranzistoare radio în fiecare din aceste trei țări (The World Almanac and Book of facts 1990). Cifra de afaceri anuală a grupurilor de presă, radio și TV din principalele state din emisfera occidentală depășește 150 000 000 000 dolari. În U.R.S.S., China, țările Europei de răsărit, mijloacele de comunicare în masă au, de asemenea, o pondere în viața economică și un rol din ce în ce mai mare în viața publică.

Neignorînd întreaga complexitate a rolului și locului economic, politic, cultural, psihologic, internațional al mijloacelor de comunicare în masă, presă, radio, televiziune în ziua de azi și, bineînțeles, apartenența lor — în primul rînd, cea financiară ** —, lăsînd deoparte analiza coloraturii lor ideologice sau politice, să trecem succint în revistă istoricul acelor funcții publice, sociale, inspirînd nominativul de cea de a patra putere în stat.

Sînt aproximativ două secole de cînd — se spune — Edmund Burke (1730—1797, om politic și filosof englez), înainte de a se adopta Libel Act la 1791, se adresa către o lojă a Camerei Comunelor, unde se găseau ziariștii parlamentari, cu cuvintele : „Dumneavoastră sînteți a patra putere în stat". Spusele sale vroiau să încununeze victoria gazetarilor după patru decenii de acțiuni puternice ale presei engleze, care nu avea, pînă atunci, dreptul să reflecte lupta și dezbaterile din parlament. Ne gîndim că au mai trecut aproape 200 de ani și doar de puțin timp televiziunea britanică transmite în direct dezbaterile din Camera Lorzilor și din Camera Comunelor. Se pot aprecia, astfel, în continuare, cuvintele lui Burke ***. Aproape în aceeași perioadă, la 1785, John Walter, editorul lui „The Times", cerea ca ziarul său să fie independent față de grupurile sociale și de partidele politice și „să se adreseze tuturor". Moștenitorul său, John Walter II, își exprima la 1803 ambiția de a face din ziar „o forță care să rivalizeze cu guvernul". Tot el deține întîietatea de a fi introdus la 1814, cînd Napoleon abdica pentru prima dată, mașina cu aburi în tehnologia tipografică, realizînd un salt spectaculos în dezvoltarea gazetăriei. Din aceeași perioadă este citată și una dintre maximele favorite ale eternului inamic al Engliterei, Bonaparte : „Patru ziare ostile sînt mai înfricoșătoare decît o mie de baionete".

Revoluțiile burgheze (engleză în sec. XVII, americană și, mai ales, franceză, în sec. XVIII), înlăturînd absolutismul, au deschis calea democrației, creînd și cadrul natural în care s-a născut puterea cuvîntului tipărit, concomitent cu dezvoltarea rapidă a industriei tiparului. Afirmarea presei ca o forță în societatea democratică a însemnat o contrapondere a puterii. Articolul XI al Declarației drepturilor omului și cetățeanului, adoptată la 26 august 1789, text clasic — alături de Constituția americană și de unele legi din Anglia —, din care se inspiră pînă astăzi legislația drepturilor presei în toată lumea, prevede : „Libera comunicare a gîndirii și opiniilor este unul din drepturile cele mai prețioase ale omului, fiecare cetățean poate, deci, să vorbească, să scrie, să tipărească în mod liber, purtînd răspunderea dacă abuzează de această libertate în cazurile de-

STOP CADRU

După etapa canadiană, președintele Cehoslovaciei, Vaclav Havel, a efectuat, la 17 februarie, o vizită de o zi în Islanda, unde a conferit cu președintele acestei țări, Vigdis Finnbogadottir

terminate de lege". Iată ceea ce explică pe deplin uriașa expansiune a presei franceze în epoca dintre 14 iulie 1789 și cea de a doua revoluție din 10 august 1792, care a instaurat Republica — de la aproape 60 de ziare și reviste în 1788, s-a ajuns la circa 500, multe dintre ele avînd tiraje enorme pentru acea vreme, de peste 10 000 exemplare, fiind, deci, citite de 100 000—300 000 oameni. Personalitățile revoluției franceze, dedicîndu-se cauzei libertății, egalității, fraternității, concepeau presa ca „o manufactură a revoluției", *„o putere veritabilă"*, (Camille Desmoulins). Tot de atunci datează și „delictul de presă" prin care s-ar aduce prejudicii individului sau instituțiilor prin fals, calomnie sau defăimare.

Este ceea ce, la noi, peste un veac, avea să proclame unul dintre părinții fondatori ai presei române, C.A. Rosetti, al cărui nume este de nedespărțit de ziarul *Românul*. La aniversarea din 27 septembrie 1881, cînd gazeta sa împlinea un sfert de secol de lupte „pentru afirmarea idealurilor dezvoltării libere și democratice a poporului nostru, C.A. Rosetti spunea : „Presa trebuie să fie a patra putere a unui stat civilizat și liber. Presa, pentru a fi a patra putere a unui stat, trebuie ca redactorii ei, cînd iau condeiul, să fie sacerdoți. Ziariștii sînt preoții care servesc la altarul a două zeități : naționalitatea și libertatea".

Uitîndu-ne acum, în 1990, la secolul nostru, manifestarea cea mai evidentă a „celei de a patra puteri" apare a fi afacerea Watergate, soldată cu demisia celui de-al 35-a președinte al S.U.A., Richard Nixon, la 9 august 1974. Ziarul *Washington Post* a fost vîrful de lance al campaniei de presă ale cărei repetate dezvăluiri au dus la deznodămîntul punerii lui Nixon sub acuzare (de altfel, Nixon a fost titularul Casei Albe care deține și recordul indicelui minim în relațiile cu „a patra putere", după cum Ronald Reagan și-a adjudecat renumele celei mai mari popularități în mass-media americană).

Revoluția electronică din ultimii ani sporește, în proporții simțitoare, capacitatea de influențare a opiniei publice prin presa scrisă, vorbită, văzută. Nu numai că volumul de informații devine mereu mai amplu, nu numai că mijloacele de transmitere a informației suprimă distanțele și instalează simultaneitatea de timp sau quasi-instantaneul, dar însăși substanța evenimentelor conferă un nou conținut mass-mediei.

Să ne gîndim doar la istoria ultimilor 5 (cinci) ani din răsăritul Europei, la relațiile dintre superputeri, la evoluția Pieței comune, și demonstrația este făcută.

Niciodată ca în circumstanțele deceniului abia început al secolului nostru, totodată și ultima porțiune de timp ce o mai avem de străbătut pînă în al treilea mileniu, *dreptul de a ști*, al oamenilor, al comunităților, al națiunilor, nu a fost atît de imperios reclamat de evoluția evenimentelor, fiind, de asemenea, încărcat de cele mai profunde și ardente semnificații și responsabilități. Sînt exact vremurile cînd „informația a devenit istorie împușcată în aripă", după expresia unui publicist american. Același autor spunea, acum trei decenii, că „emisarii celei de a patra puteri caută să adune, în tolbele lor, numai crema evenimentelor zilei care urmează".

De fapt, astăzi mass-media este lansată cu toată viteza și puterea în ceea ce Winston Churchill denumea, la începutul celui de-al doilea război mondial, drept „bătăliile pentru dominația minții". Grație revoluției electronice și noilor tehnologii, presa tipărită, radioul și televiziunea au căpătat, în prezent, dimensiuni planetare, iar concurența dintre ele devine, adesea, complementaritate, întrucît nici una dintre armele celei de a patra puteri nu este deloc în situația de a fi scoasă din scenă, cu toate că asistăm la fluxuri și refluxuri, uneori notabile sau dramatice, dar niciodată devastatoare (în S.U.A., 1988 a fost, de pildă, un an de relativ declin atît pentru tirajele presei, cît și pentru rețelele de Televiziune). Dreptul de a ști este văzut astfel de C. H. Sulzberger, președintele conducerii lui *New York Times*, cel mai important cotidian american de pe Coasta de est : „Cheia nu este libertatea editorului de a tipări, ci, mai degrabă, dreptul cetățenilor de a ști".

Max Lerner adoptă, în același ziar, poziție în favoarea dreptului de a ști, dar și a regulilor morale și juridice ce trebuie respectate. „În mod limpede, există limite ale unui asemenea drept. Noi nu avem dreptul de a cunoaște documente ultra-secrete, de a ne băga în viața particulară a oficialităților. Astfel, dreptul de a ști este circumscris de opinia publică, de gusturi, de codul onoarei, de dreptul la viața personală. Mai important decît dreptul de a ști este dreptul de a publica, care devine un drept esențial cînd este amenințat de eforturile cenzurii de a împiedica publicarea adevărului". Dreptul de a ști este o extindere filosofică, mai degrabă decît o justificare, a libertății presei.

Pentru a ne rezuma doar la un singur exemplu recent de abuz din domeniul libertății de a publica și a dreptului de a ști, vom aminti cazul memoriilor lui Hitler „descoperite" acum cîțiva ani de marea revistă germană *Der Stern* și preluate, fără discernămînt, de *Sunday Times*, caiete care s-au dovedit, la analiza istorică, un fals grosolan. Cum au fost, numai în ultimul deceniu, multe alte situații de intoxicare a presei din diferite țări, situații în care, evident, prestigiul celei de a patra puteri a fost păgubit. Cum a fost, de asemenea, în ultimele două secole, cazul multor campanii de presă, care au deservit interese individuale și naționale. Să amintim, totodată, deformarea și denaturarea rolului presei în viața publică a regimurilor totalitare, cînd presa este adusă la starea de jalnică și plictisitoare rotativă a sistemelor monopartid, caricatură decrepită sau agresivă a acestora, așa cum a cunoscut-o și cititorul român timp de decenii.

Să mai reținem cîteva opinii despre rosturile și, mai ales, despre exercitarea acestora de cea de a patra putere modelatoare de opinie și reflector de opinie, mijloc de expresie și industrie, divertisment și factor de stabilitate (sau de tulburare) a vieții naționale. Eu cred că „un bun ziar — scria Arthur Miller — înseamnă națiunea stînd de vorbă cu ea însăși". Scriitorul francez Jean Anouilh aducea acest omagiu presei : „Ați observat că viața, adevărata viață, onestă și minunată, cu crime, catastrofe și fabuloase urmăriri, se întîmplă aproape exclusiv în ziare". Iar un mare ziarist și analist francez — l-am numit pe Jean François Revel, fost, mult timp, directorul săptămînalului *L'Express* — scria de curînd : „Ziaristul își asumă, în viața publică, un dublu rol : el este, în același timp, actor și informator. Dacă el crede sincer în cauzele al căror avocat este, el nu trebuie să vadă nici un conflict între rolul său de actor, influența pe care el caută să o exercite și rolul său de informator. Există, totdeauna, scrupule în a critica presa, deoarece, în general, libertatea presei este un bun atît de rar și de fragil, încît se creează o solidaritate spontană, în cadrul profesiei, cu orice ziarist criticat, chiar atunci cînd cauza sa nu este excelentă". Și iată de la ce premisă pornește Revel : „Fără îndoială, asemenea democrației înseși, libertatea informației este, în practică, răspîndită într-o manieră extrem de inegală pe planeta noastră. Sînt puține țările care ele au traversat secolul împreună, fără nici o întrerupere, respectiv fără vreo suprimare pentru mai multe generații. Dar, oricît de lacunar și sincopat a fost rolul jucat de informație în rîndul oamenilor care decid treburile lumii contemporane, ca și în reacțiile celorlalți față de acestea, el este, acum, incontestabil mai important, mai constant și mai general ca în epocile anterioare. Cei care acționează au mijloace mai bune de a ști pe ce să-și bazeze acțiunea lor, iar cei care o resimt sînt mult mai bine informați asupra a ceea ce fac cei ce acționează".

Pentru noi, în acest început de drum, se cuvine mai ales să nu uităm că, în decembrie 1989, Radio-Televiziunea Română Liberă (indiferent de orice critici sau reproșuri i s-ar putea formula, de o parte sau alta a evantaiului politic românesc, pentru finele lunii ianuarie 1990) și-a făcut reintrarea pe poarta cea mare în circuitul mondial al mijloacelor de comunicare în masă (din care fusese, în fapt, retrasă și exclusă de delirul de grandoare al celor doi tirani, care-și rezervau, pînă la 22 decembrie 1989 și sinistrul drept de a fi singurii spectatori ai celor două ore de emisiuni ce și le auto-alocau aproape în exclusivitate) cu o prioritate preluată de numeroase stații din întreaga lume : prima transmisie *în direct* a unei revoluții. Era revoluția tineretului înfrățit cu armata, a întregului popor român, sfințită cu jertfele celor care au luat cu asalt și au doborît cel mai odios sistem totalitar din Europa postbelică.

La numai cîteva ore, rotativele din București și din întreaga țară porneau, și ele, readucînd tradiția presei românești — după mai bine de o jumătate de secol — *în pagină*, reinaugurînd, în România liberă și democrată, drumul spre afirmarea celei de a patra puteri, golgotă a efortului, răspunderilor și dificultăților, dar pe care merită a păși cu conștiința iluminată de încrederea în prezentul și viitorul demn al țării.

Cristian Popișteanu

* Există, aici, și o controversă — toate statele moderne s-au constituit și se manifestă prin cele 3 puteri : legislativă, executivă și judecătorească ; într-o serie de state cu religia predominantă catolică, mozaică, islamică sau ortodoxă se afirmă chiar că sînt cinci puteri în stat : cea legislativă, cea executivă, cea judecătorească și cea religioasă. Într-o asemenea ipoteză, devenită certitudine în state ca Italia sau Spania, Israel sau Iran, mass-media se anunță, deci, a fi o a cincea putere în stat.

** Numele magnaților mass-media, Hearst, Murdoch, Maxwell, Hersant, Berlusconi, Benedeti, Springer, grupul francez Hachette sînt doar printre cele mai cunoscute din galeria atotputernicilor lumii presei occidentale.

*** William Safire în Dicționarul său politic, ediția 1980, afirmă : „Atunci cînd cercetătorul sîrguincios a eșuat în a găsi această afirmație în tot ceea ce a declarat sau a scris Burke, detectivii de citate i-au atribuit-o lui Carlyle (filozof istoric englez 1795—1881) cu referire la Lord Macaulay, care a spus în 1823 : „Loja în care stau reporterii a devenit a patra putere a statului". Tot în 1823, cînd Lord Brougham a folosit aceeași expresie relativ la presă într-o dezbatere în Camera Comunelor, el a fost considerat „un original".

SPRE O ECONOMIE DE PIAŢĂ (3)

Sănătate — nu doar cosmetică

Revoluţia înfăptuită la 22 decembrie a declanşat nu doar o schimbare în plan politic în România, ci şi începutul unui proces de durată spre o democraţie socială şi economică. Fără a le realiza pe acestea, va fi foarte greu să dăm consistenţă şi durată pluralismului politic. Democraţia în economie nu se poate instaura, însă, peste noapte şi la ea nu ajungem decît pe calea competenţei, a discernămîntului între ceea ce este bine pentru sine şi ceea ce trebuie să fie bine pentru societate, căci instinctele de moment, ego-ul pe care îl întîlnim prea frecvent (dar a cărui motivaţie psiho-socială este încă de înţeles) costă în economie pe mult mai mulţi decît jocul politic al succesiunilor. Ca economist, n-am crezut niciodată că la economia de piaţă există alternativă, iar formule de genul capitalism, socialism de piaţă, economie socialistă planificată au o prea evidentă tentă de ideologizare pentru a merita atenţie. Economia este de piaţă pentru că mărfurile se vînd şi se cumpără, au preţ, şi acesta — ca mărime reală — se stabileşte prin raportul cerere-ofertă existent la un moment dat pe piaţă, şi numai ţinînd cont de acest raport se ajunge la echilibrul economic care să îl satisfacă şi pe cel social.

În economia de comandă, pe care am cunoscut-o, din experienţă, toate acestea erau pretinse să fie reglate printr-un sistem de „planificare“ rigid centralizată, în care bazele cît de cît obiective ale balanţei *input-output* fuseseră înlăturate din practică, deoarece orice corelaţie între resurse şi nevoi nu se potrivea cu „indicaţiile“. Aşa s-a ajuns la crearea unei industrii care să producă, primordial, pentru alte industrii, şi chiar la „planificarea“ comportamentului pieţei externe.

Cum vom ajunge, însă, la o economie sănătoasă ? Va trebui, fără îndoială, să privim bine unde ne aflăm cu adevărat, să vedem cum procedează alţii şi, mai ales ,să evaluăm la justa valoare efectul economic al măsurilor de reorganizare pe care le propunem. Dar, înainte de toate, trebuie să ne eliberăm de complexul temerii de a păşi hotărît înainte. Paşii mici şi corecturile pe ici pe colo sînt o cosmetică şi nu vor putea să conducă spre o bunăstare socială şi individuală dorită. Afirmînd bunăstarea ca obiectiv, se cuvine să creăm agenţilor economici cadrul de a-l realiza şi pîrghiile macro-economice de stimulare a acestora. După părerea mea, nu poate fi o greşeală mai mare decît de a cădea în confuzia că economia de piaţă este sinonimă haosului. Reglarea vieţii economice prin pîrghii economice este locul de pornire, faţă de care nu trebuie să avem prejudecăţi. Din păcate pentru cei mai mulţi dintre noi, o anume ideologie şi o presă unilateral orientată au lăsat să se înţeleagă că economia de piaţă aduce doar exploatare, şomaj şi inflaţie, deficite bugetare, instabilitate. Totuşi, cititorul român nu poate să nu fi remarcat, chiar şi prin abundenţa de asemenea informaţii care erau cu grijă alese „din lumea capitalului“, că lipseau grevele. Adică, pe plan social nu se făceau simţite „tarele“ economiei de piaţă.

Cum se explică oare că, trăind în deficit bugetar, cu o inflaţie riguros declarată lună de lună, totuşi economiile de piaţă înregistrau, an de an, creşteri *reale* ale produsului naţional brut, majorări de investiţii şi un nivel al bunăstării sociale capabil să satisfacă omul din punct de vedere material şi spiritual ? De ce oare crahul bursier din octombrie 1987 nu a dus la efecte precum cele din 1929 ?

Într-adevăr, asumîndu-şi un deficit bugetar care a ajuns pînă la 4—5 la sută din produsul naţional brut, economiile de piaţă au preluat costul unui amplu proces de restructurare industrial-tehnologică şi de reorientare profesională, la adăpostul căruia întreprinderile şi sistemul bancar au conlucrat la aşezarea, pe baze de consumuri energetice industriale reduse, de tehnologie de vîrf, a proceselor economice, cu efecte benefice în planul competitivităţii. Modernizarea s-a realizat cu mai puţine programe şi cu mai multă iniţiativă, printr-o atentă evaluare a costurilor prezente faţă de riscurile viitoare ale amînării. În acest proces, întreprinderi au fuzionat, şi-au restructurat capitalul, dar au devenit mai rentabile şi mai pregătite faţă de concurenţa viitoare. Cînd resursele interne s-au dovedit insuficiente, întreprinderile au lansat împrumuturi internaţionale, au emis acţiuni deschise achiziţionării de către agenţii economici interni şi externi şi au investit fondurile atrase pe bază de calcul economic propriu-zis, fără orientări politice preconcepute.

Numeroase, dacă nu toate, întreprinderile româneşti resimt acut nevoia împrospătării tehnologice, a unei organizări cu adevărat ştiinţifice a producţiei şi poate în multe cazuri a producţiei de altceva, a ceva care să se poată vinde. Judecăm, însă, încă în termenii trecutului şi facem apel la fonduri pentru import. Această mentalitate se cuvine să fie înfrîntă, creînd şi cadrul legal care să facă posibilă o altă abordare a soluţiilor, dar dîndu-i şi

Daciada Daciilor

Ce simţăminte înălţătoare trebuie să fi încercat participînd la o competiţie sub genericul (desigur generos !) al Daciadei ! Şi cît de profundă trebuie să fie mîndria patriotică dacă participantul este chiar o „Dacie“ ! Competiţia începe în chiar sfera producţiei materiale, trece apoi pe la IDMS — punct nodal, chintesenţa comerţului socialist. După care ajungi pe mîna unui om al muncii, în vederea atingerii ţelului suprem — ridicarea nivelului său de trai material şi spiritual. Şi cu toate că, în cadrul concurenţei de tip socialist, te înfrunţi, în esenţă, numai cu suratele tale „Dacii“, competiţia este grea. Cu dificultăţi şi poticneli — ţinînd nu numai de pregătirea fizică proprie, dar şi de starea parcursului raliului (a se citi gropile îndeosebi din oraşe) — intri pe poarta unui „service“ pentru împrospătarea forţelor la revizie, desigur, după ce stai la cozi interminabile. Aici, pentru o bună parte din suratele tale(poate chiar pentru tine !) se încheie, din păcate, competiţia : căci, nu e vorba de a se efectua simple reglaje, ci de a schimba pivoţi, planetare, cuzineţi, seturi motor, cutii de viteze, motoare cu totul. Acestea, însă, nu există.

Săraca mea „Dacie“, cumpărată luna trecută, n-a reuşit să ajungă nici măcar la revizia I. Şi nu a apucat să fie înmatriculată. După nici 25 km parcurşi, bătăi ca de ciocan au început să se audă din motor. Ajunsă, cu chiu cu vai, la un „service“, s-a mutat — pe timp nedefinit — acolo. O pereche de cuzineţi (ah, cuzineţii ăştia !) au ros cu nesaţ din arborele motor şi l-au ovalizat, deşi ulei în baie era. Nu există, însă nimic din ceea ce trebuie schimbat : arbore motor, cuzineţi, garnituri etc. Nu pot, pur şi simplu, să mă folosesc de această participantă la Daciada Daciilor.

Mă inundă mîndria patriotică ! Sigur, totul este nu să cîştigi, ci doar să participi la o competiţie. Aşa este sportiv ! Dar, în cazul acesta, costă cam mult. Mult prea mult ! După ce mi s-au imobilizat la CEC 70 000 lei timp de 4 ani, am mai dat încă 21 000 lei la cumpărare şi alte cîteva pe taxe, impozite şi ADAS-uri. Într-un cuvînt, aproape 100 000 lei pentru numai 25 km. Acum, „Dacia“ mea zace ! Împreună cu ea, alte cîteva zeci sau sute numai la „service“-ul la care am nimerit. Cîte or fi pe întreaga ţară ?

Cum se cheamă asta, tovarăşi de la întreprinderea „Dacia“ ! Eu zic că este, pur şi simplu, sabotaj.

Poate, înainte de toate, sabotaj al omului. Cu ce drept furaţi, tovarăşi, circa 35 de luni de muncă ale unui salariat mediu ? Cu dreptul decurgînd din faptul că, pînă acum, nimeni nu a putut să sufle o vorbă, prin mijloacele de informare în masă, despre acest sabotaj ? Tot aşa de „bune“ erau şi Daciile urmărite pe bandă pentru comenzi speciale ? Dacă nu există piese de schimb, cum de se găsesc, totuşi, prin talciouri, pe la intermediari nelegali, ce se îmbogăţesc pe seama omului de rînd ?

Şi dacă, tovarăşi (căci, domni nu vă pot spune !) de la întreprinderea „Dacia“, nu sînteţi sensibili la sabotajul omului, poate că aveţi pretenţia că ceea ce faceţi este spre binele economiei naţionale ! Sînt curios cu cît sînt suplimentate costurile de producţie datorită faptului că, din cauza calităţii necorespunzătoare a autoturismelor ieşite pe poarta uzinei, la mii dintre acestea este nevoie de înlocuiri masive în cursul perioadei de garanţie. Se ţine oare vreo evidenţă a materialelor irosite în fabricarea de piese rebut ; şi dacă nu le fabricaţi dv, de ce le primiţi ? A făcut oare cineva vreo so-

STOP CADRU

Negociatorii Crispin Tickell și Lucio Garcia del Solar au reluat, săptămîna trecută, la Madrid, convorbirile începute în luna octombrie, pentru îmbunătățirea relațiilor dintre Marea Britanie și Argentina, întrerupte în urma conflictului militar din 1982. După convorbirile din 14—15 februarie, cele două țări au hotărît restabilirea relațiilor diplomatice. Ministrul de externe britanic declara că acordul este foarte bun și că el nu va submina suveranitatea britanică asupra insulelor Falkland (Malvine)

coteală a timpului pierdut prin producerea de piese rebut și de autoturisme de nefolosit, ca și datorită cozilor interminabile la „service"-uri în perioada de garanție și după aceasta ? Poate gîndesc greșit, întrucît ar fi probabil ca, într-adevăr, să existe un interes în ieșirea pe poarta uzinei a unor autoturisme-rebut. Un interes, care, desigur, nu este nici al economiei naționale și nici al omului de rînd. Cu asemenea autoturisme vă prezentați și la export ? Căci, desigur, nu oficial pînă acum, dar toată lumea vorbește despre zecile de comenzi refuzate, de-a lungul anilor, de parteneri străini !

Probabil, nu toate lucrurile se pot remedia curînd. Dar cîteva măsuri sînt obligatorii. Și trebuie început cu eliminarea acestui inutil, vlăguitor și rău intenționat intermediar pe care îl constituie IDMS-ul, care încasează onorarii grase pentru mijlocirea vînzării, neoferind în schimb nimic, și care nu face decît să se străduiască a masca deficiențele autoturismelor pentru a trece tot în contul întreprinderii producătoare costurile ulterioarelor remedieri în garanție. Nu este oare mult mai nimerit ca întreprinderea producătoare însăși să desfacă autoturismele în magazine proprii specializate, să asigure „service"-ul în garanție tot în unități proprii și să se dezlege de cumpărător doar după ce autoturismul a ieșit din garanție ? Cred că un asemenea sistem — prin însăși centralizarea contabilizării nemijlocite a tuturor costurilor la nivelul chiar al întreprinderii producătoare — ar stimula, în mod direct, interesul ca, pe poarta acesteia, să iasă doar autoturisme de calitate.

Poate că, în acest mod, s-ar face un prim pas spre a pune „Dacia" sub semnul competitivității și a o scoate de sub grotescul generic al competiției-mascaradă „Daciada".

Ilie Șerbănescu

elementele de stimulare pentru investitorii străini, în forme de interes reciproc, de la societăți mixte pînă la investiții de portofoliu.

O economie sănătoasă presupune principii sănătoase. Ne temem de deficit bugetar, de pericolul unui dezechilibru între oferta de mărfuri pe piață și masa monetară în circulație, fără a vedea (sau nu voim aceasta ?) posibilitatea lansării unor împrumuturi publice. Unele întreprinderi n-au fonduri și solicită credite de la stat, pe cînd altele varsă beneficii lună de lună. Chiar nu putem crea o piață a capitalului în România ? Adică o bursă care să orienteze deplasarea fondurilor disponibile spre activitățile performante ?

Adeseori am sesizat o anume îngrijorare în legătură cu termenul privatizare. Cred că este o falsă problemă. În țări printre cele mai dezvoltate din Occident coexistă sectorul public cu cel cooperatist și cu proprietatea privată de ani și ani de zile, a căror garantare este asigurată prin lege și lucrătorii în oricare din formele de proprietate sînt protejați de aceeași legislație socială și, în multe cazuri, chiar de aceeași confederație sindicală.

Nu văd un pericol social în a trata pe aceeași bază de drepturi și obligații toate formele de proprietate, inclusiv pe cele cu capital străin. Este atributul statului român, al parlamentului și guvernului să elaboreze principiile și legile mecanismului economic de piață în conformitate cu interesele sociale și naționale, prin care să prevadă atît stimulentele, cît și sancțiunile.

Pentru a ajunge la o economie sănătoasă avem nevoie și de un sistem bancar sănătos, de o extindere substanțială a acestuia și, concomitent, de o separare a funcțiilor băncii naționale, ca bancă centrală, de cele ale băncilor comerciale, ca instituții financiare la dispoziția economiei și nu pentru controlul ei excesiv. În reconstrucția sistemului bancar ar fi de dorit să recuperăm și anacronica rămînere în urmă a României în privința regimului băncilor străine, care pot contribui la finanțarea unor activități economice importante și care presupun resurse atrase.

Principii sănătoase nu pot fi și principii de durată, fără o reformă a prețurilor în economie, menită în primul rînd să asigure stimularea producției, a investițiilor, să reducă pînă la eliminare subvențiile. Mecanismul prețurilor este esențial în reglarea cererii și ofertei, înțelegînd, prin aceasta, că nu rezolvăm cererea prin creșterea prețurilor puținătății ofertei, ci că se poate stimula reorientarea unor producții către sectoarele deficitare ale ofertei, pentru a răspunde unei cereri naturale în creștere.

Nevoia de a avea o economie sănătoasă se raportează nemijlocit și la comerțul exterior. Pentru o economie cu potențialul și piața României, comerțul exterior este o necesitate, prin el asigurîndu-ne importuri însemnate, prin el rentabilizînd importante producții de serie. Înlăturarea elementelor de conducere dirijistă a acestei activități, în favoarea celor întemeiate pe factori economici și pe o politică comercială consecventă, sînt obiective care condiționează rentabilitatea acestuia. Din noianul de chestiuni care vor trebui să-și găsească soluții în acest sens, cea care mi se pare punctul de plecare este înțelegerea, de către toate întreprinderile, că trebuie să se pună capăt la a produce oricum pentru a se vinde cît mai bine și a cumpăra, în schimb, ce este mai bun din exterior la cele mai mici prețuri interne. Pentru întreprinderile furnizoare pentru export și beneficiare de importuri, prețurile de comerț exterior trebuie să devină o pîrghie de cointeresare directă în stimularea preocupărilor pentru calitate, competitivitate și respectarea termenelor contractuale.

Un ultim aspect pe care doresc să-l subliniez privește faptul că economia nu se poate conduce, într-un fel, pe durata unui mandat și, în alt fel, la schimbarea titularilor puterii. Nuanțe pot exista, prioritățile pot fi altfel ierarhizate, dar fondul nu se poate schimba de la unele alegeri la altele. Iată de ce, cred că, în definirea setului principial al economiei viitoare, este bine ca dialogul între toate forțele politice și sociale să fie angajat cît mai curînd, pentru că economia privește 11 milioane de producători și 23 milioane de consumatori.

dr. Eugen Dijmărescu

Întîlnire. *Venit la Varșovia de la Gdansk, unde locuiește și lucrează, Lech Walesa, liderul „Solidarității" (în dreapta), a discutat cu premierul Tadeusz Mazowiecki și alți membri ai guvernului aspecte ale situației economice și politice din Polonia*

1000+1

Monumente

Monumentul lui Klement Gottwald, membru fondator al P.C. din Cehoslovacia, fost președinte al Cehoslovaciei, a fost demontat din piața centrală a orașului Vyskov-Dedice. La muzeul memorial „K. Gottwald", din localitate, au rămas deschise pentru public numai o cameră și bucătăria, celelalte încăperi fiind destinate Galeriei de artă. În sfîrșit, guvernul mongol a acceptat să fie dărîmată statuia lui Stalin din Ulan-Bator, una din ultimele din lume.

Opinie

Personalitatea numărul doi a OEP, Abu Iyad (Salah Khalaf), și-a exprimat opinia că demisia lui Ariel Sharon din guvernul israelian ar putea favoriza pacea în Orientul Mijlociu, în cazul în care aceasta ar reprezenta un prim pas spre o sciziune a blocului Likud (coaliția dreptei israeliene). În declarațiile făcute postului de radio „France International", Abu Iyad a relevat că imigrația evreilor sovietici în Israel constituie o „lovitură pentru eforturile de pace", deoarece „ea întărește tabăra extremiștilor din Israel", care refuză orice retragere israeliană din teritoriile ocupate.

Posibilitate

Oficialități americane susțin că au primit informații potrivit cărora soldați vietnamezi ar putea fi implicați în luptele din Cambodgia, în pofida anunțării de către Hanoi a retragerii totale a trupelor sale în luna septembrie 1989.

Acuzație

Președintele Partidului Socialismului Democratic din RDG, Gregor Gysi, a acuzat — într-un interviu acordat ziarului danez „Berlingske Tidende" — partidele din Bonn că își desfășoară campania electorală pe teritoriul RDG. El a subliniat că, în contextul actualelor disensiuni politice și al platformelor prezentate, nu trebuie să se uite că Bonn-ul se află deja în campanie electorală. „Aceasta duce la pericolul de a se oferi soluții rapide, care sînt total nerealiste, provoacă temeri și un sentiment de frustrare", a relevat Gysi.

Victimele KGB

Într-un raport dat publicității de poliția sovietică secretă, KGB, se afirmă că, în perioada 1930—1953, de teroare stalinistă, au fost împușcați 750 000 cetățeni considerați drept inamici ai statului sovietic. Cifrele nu includ milioanele de persoane care au murit în lagărele de muncă și în închisori sau din cauza foametei declanșate de Stalin în perioada colectivizării agriculturii. Este pentru prima dată cînd KGB prezintă cifra victimelor epocii staliniste. Potrivit multor surse occidentale, în perioada regimului de teroare al lui Stalin au murit peste 10 milioane oameni. În cadrul reformelor întreprinse de Mihail Gorbaciov, o serie de comisii din cadrul guvernului și ale KGB au primit sarcina să cerceteze adevărul despre teroarea din timpul lui Stalin și să-i reabiliteze pe cei condamnați. Actualul șef al KGB, Vladimir A. Kriucikov, s-a angajat să nu mai permită niciodată KGB să fie implicat în teroarea pe care predecesorii săi au organizat-o împotriva cetățenilor sovietici. Agenția „TASS" a citat declarațiile membrilor unui comitet din cadrul KGB potrivit cărora, în urma cercetării arhivelor, s-a constatat că, începînd din 1930 pînă în 1953, cînd a murit Stalin, au fost condamnate 3 778 234 persoane, acuzate de acțiuni contrarevoluționare sau crime împotriva statului. El afirmă, totodată, că au fost împușcate 786 098 persoane dintre acestea, și anume mulți conducători de stat și partid, oameni de știință, conducători militari și personalități culturale. Numeroase personalități de frunte, cum a fost liderul bolșevic Nikolai Buharin, împușcat în perioada de apogeu a terorii din 1938, au fost reabilitate. În ultimii doi ani, situația a peste 850 000 persoane a fost reconsiderată de către KGB și procuratura sovietică. Cu excepția a circa 12 000 cazuri, toate persoanele au fost reabilitate. KGB a declarat că va continua să caute mormintele comune unde au fost îngropate victimele lui Stalin, pentru a așeza în locurile respective plăci memoriale. Numeroase asemenea morminte au fost descoperite în diferite regiuni ale țării. Dar KGB a acuzat multe dintre oficiile sale locale că nu sprijină procesul de descoperire a adevărului privind victimele nevinovate ale terorii din regiunile respective.

Revendicare

Organizația separatistă armată bască „ETA" a provocat explozia avionului tip „Boeing" al companiei „Avianca", produsă în timpul zborului, la 27 noiembrie 1989, la sud de Bogota și soldată cu 111 morți — a afirmat directorul Departamentului Securității columbiene (DAS), generalul Miguel Maza Marquez. În aceeași zi, un necunoscut a revendicat atentatul în numele „Extradables", un grup care se opune extrădării în Statele Unite a traficanților columbieni de droguri.

Ziar

De la 13 februarie a.c., ziarul „Rabotnicesco Delo" a apărut fără lozinca „Proletari din toate țările, uniți-vă !", precum și fără reprezentările celor două ordine „Gheorghi Dimitrov", cu care cotidianul fusese decorat în 1952 și 1974. În articolul de fond, noul redactor șef al publicației, S. Prodev, scrie că înnoirea nu înseamnă îngrădirea principiilor, iar ideea socialistă rămîne „steaua ziarului". „Din ziar al unui mare partid, el trebuie să se transforme într-un ziar al națiunii", arată Prodev. De notat, în sfîrșit, că ziarul apare deja ca organ al P.C.B. și nu ca organ al CC al PCB, ca în ultimii 53 de ani.

Prețuri

Ca urmare a introducerii, în acest an, a economiei de piață, în Polonia prețurile au crescut, în ianuarie, în medie, cu 78,6 la sută, acest spor depășind considerabil creșterea de 45 la sută scontată de guvern — s-a anunțat la Varșovia, din sursă oficială. Comunicatul Oficiului Central Polonez de Statistică menționează, între altele, următoarele creșteri procentuale : alimente — 79, băuturi alcoolice — 41, produse industriale — 72, servicii — 149. Se arată, totodată, că sporurile au fost mult mai substanțiale în sectorul public (în medie 85,6 la sută) decît în cel privat (59 la sută). În opinia oficialităților guvernamentale, etapa critică a fost totuși depășită, fiind de așteptat, acum, o perioadă de stabilizare.

Reconstituire. *Modelul de automobil Nissan NX a fost reconstituit ca în fotografia de mai sus și a fost expus, trezind interesul trecătorilor, pe o stradă din Tokio.*

Răspuns la un mesaj

Ambasadorul URSS la Praga i-a transmis președintelui Cehoslovaciei, Vaclav Havel, un mesaj din partea președintelui Mihail Gorbaciov. În legătură cu aceasta, Vaclav Havel a făcut unele precizări, relatate de agenția „CTK" : „După ce am citit mesajul domnului Gorbaciov (cu privire la retragerea trupelor sovietice, n.r.) — a declarat ziariștilor președintele Cehoslovaciei — am înțeles că există unele aspecte ce privesc partea sovietică, față de care trebuie să avem o atitudine serioasă". V. Havel a relevat că, în scrisoare, se atrage atenția asupra cîtorva probleme de care înainte el nu avea idee. Este vorba nu numai despre cei 70 000 de militari sovietici și familiile lor, ci, în primul rînd, despre uriașa cantitate de muniții care s-a acumulat aici timp de 20 de ani și nu pot fi evacuate peste noapte. Retragerea trupelor este legată și de importante probleme politice interne ale Uniunii Sovietice — a spus președintele cehoslovac. El a subliniat, însă, că aceste argumente nu schimbă cu nimic hotărîrea Cehoslovaciei de a purta convorbiri cu privire la retragerea trupelor sovietice în cel mai scurt timp. Cu cît trupele vor fi retrase mai curînd, cu atît situația politică va fi mai stabilă și în Cehoslovacia, și în țările vecine — a subliniat V. Havel. La rîndul său, L. Dobrovsky, purtător de cuvînt al Ministerul de externe al Cehoslovaciei, a declarat presei că „nu trebuie să ne îndoim de voința politică manifestată de guvernul și organele politice sovietice în legătură cu negocierile bilaterale privind retragerea trupelor sovietice de pe teritoriul Cehoslovaciei". Arătînd că acest mesaj (al lui Gorbaciov — n. red.) nu este dramatic, L. Dobrovsky a apreciat că el va ajuta nu numai președintele cehoslovac, ci și delegațiile de experți să înțeleagă mai bine motivele pentru care partea sovietică dorește să prelungească termenul retragerii definitive a trupelor sale din Cehoslovacia. Trebuie găsită o soluție de compromis între cererea Cehoslovaciei ca trupele sovietice să fie retrase pînă la finele anului 1990 și propunerea URSS, care pornește de la un termen mai mare de 12 luni — a declarat purtătorul de cuvînt al Ministerului de externe al Cehoslovaciei.

Premier

Sam Nujoma, liderul Organizației Poporului din Africa de Sud-Vest (SWAPO), președinte desemnat al Namibiei, l-a numit pe Hage Beingob șef al guvernului, cînd teritoriul își va proclama independența, la 21 martie a.c. Hage Beingob are 48 de ani.

Ordin

Cosmonautul Serghei Krikaliov, aflat în Cosmos la bordul stației orbitale sovietice, a dezvăluit postului de radio Moscova că a primit acasă o somație prin care i se cerea să se prezinte la Comisariatul militar de care aparține. Deși informații privindu-l pe Krikaliov și pe colegii săi de la bordul stației orbitale sovietice erau difuzate aproape zilnic de posturile de radio și televiziune din URSS, pe funcționari acest lucru nu i-a interesat sau, pentru ei, nu era vorba de una și aceeași persoană. Totuși, cel puțin în acest caz, ei au fost total dezamăgiți : cosmonautul Krikaliov nu a vrut, sau n-a primit permisiunea (e tot una), să-și întrerupă zborul în Cosmos, chiar și după primirea unui nou ordin ultimativ de a se prezenta, personal, la comisariat într-o zi anumită.

Statuie. *Multă vreme s-a crezut că statuia reprodusă alăturat ar fi opera unui necunoscut. De curînd, în urma unor minuțioase investigații, s-a arătat că este vorba de o operă a lui Giambologna (sculptor și arhitect flamand ; 1529—1608) autentic și datează din 1584. Ca urmare, prețul a crescut vertiginos : 700 000 lire (circa 1 900 000 dolari) s-au obținut la vînzarea ei*

• • • de MATTY

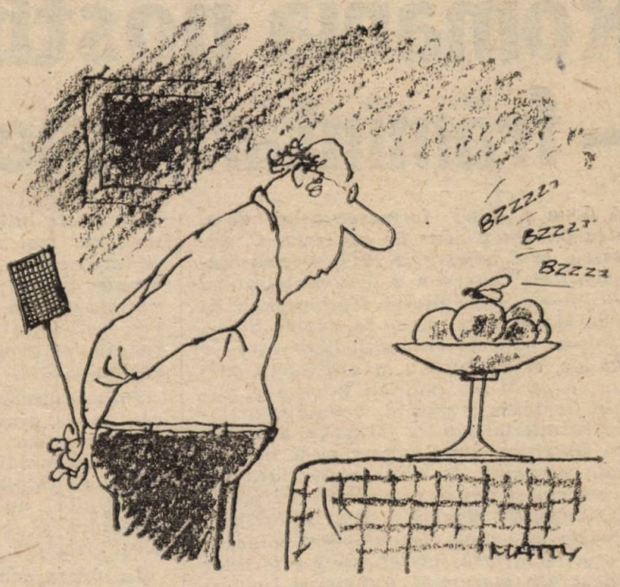

— Oare cum o execut fără să supăr opinia publică mondială ?

Inițiere

Din Berna a parvenit știrea că guvernul elvețian a anunțat că va iniția negocieri cu URSS privind un acord de indemnizare pentru fostele proprietăți din patrimoniul elvețian naționalizate de Uniunea Sovietică, pe teritoriile ce au intrat în componența URSS după cel de-al doilea război mondial. (Este vorba — s-a precizat, — de Prusia orientală, republicile baltice și Basarabia).

Satelit

Primul satelit comercial de telecomunicații pentru Asia, „Asiasat-1", de construcție americană, a fost adus la baza de lansare de la Chengdu, din China, la bordul unui avion „Boeing 747". Potrivit acordului încheiat între cele două țări, satelitul urmează să fie lansat cu o rachetă chinezească în luna aprilie a.c. Zona de operații a satelitului este cuprinsă între coastele Japoniei și Marea Mediterană.

Prea repede ? Prea încet ?

Werner Schultz, membru al „Noului Forum" din R.D.G., care a participat la conferința foștilor disidenți est-europeni de la Bergen (Norvegia), a avertizat că procesul de reunificare a celor două Germanii evoluează prea repede. „Sîntem îngrijorați de faptul că reunificarea pare să se realizeze înainte ca noi să ne fi putut stabili propria noastră democrație", a declarat Shultz agenției de știri norvegiene „NTB". În cadrul unei mese rotunde, Schultz și alți participanți au arătat că est-europenii trebuie să-și schimbe modul de gîndire pentru a realiza tranziția de la dictatură la democrație. „Populația a fost victima unei «spălări a creierului» timp de mai multe generații. Nu mai știm nici dacă Pămîntul se învîrtește în jurul Soarelui, sau invers", a declarat Trivimi Velliste, lider al unei mișcări populare estone. El a declarat agenției „NTB" că va fi nevoie de timp pentru ca întreaga populație să raționeze ca cetățeni activi și responsabili. „Calea către democrație reală este mai lungă și mai dificilă decît părea cu un an în urmă", a declarat Zbigniew Romaszewski, membru al Solidarității. „Nu este suficient să adopți democrația și drepturile omului. În prezent, parlamentul nostru funcționează tot atît de prost ca și monopolul comunist", a arătat el, referindu-se la problemele ridicate de descentralizarea puterii politice și economice.

Conferința a fost organizată de Fundația „Rafto" pentru Drepturile Omului din Norvegia, Colegiul de afaceri din Bergen și persoane individuale, care au făcut o colectă de mașini de scris, procesoare de texte și mașini de copiat pentru a sprijini fluxul liber de informații în România.

Rubrică realizată de Dumitru Constantin

pe urmele istoriei

România postbelică — frămîntări, speranţe, decepţii 3

A doua zi după formarea celui de-al doilea guvern condus de generalul C. Sănătescu, la 4 noiembrie 1944, vicemareşalul aerului Stevenson a luat masa, avînd permisiunea mareşalului Malinovski, cu regele Mihai şi cu mama sa, regina Elena. În cursul convorbirii particulare care a avut loc, el a abordat, la solicitarea gazdelor, aspecte ale politicii interne şi externe. România, a spus el, trebuie să acţioneze neîntîrziat pentru formarea unui guvern puternic, iar Coroana să-şi impună voinţa suverană. În urma acestor afirmaţii, „regina şi regele s-au liniştit în foarte mare măsură". Regina a ţinut să afirme : „Aceasta este ceea ce-i spuneam totdeauna regelui să facă, dar el este foarte tînăr şi, deoarece mareşalul Antonescu l-a ţinut mai bine de trei ani aproape ca într-o închisoare, el nu are experienţa politicii, necesară să-l ajute într-o perioadă ca aceasta. Din ceea ce dv. aţi afirmat este clar ce trebuie făcut şi o nouă lumină cade asupra situaţiei de intrigă inventivă şi incertitudine în care am fost noi". Regina a remarcat totodată: „ceea ce ţi se poate întîmpla ţie [regelui Mihai — n.n.] cel mai rău este să fii pus la zid şi împuşcat şi, dacă aceasta se va întîmpla, îţi vei fi făcut, cel puţin, datoria faţă de ţară, şi nimeni în lume nu poate face mai mult". Aşa cum aprecia Stevenson, regina avea „o idee clară şi curajoasă asupra rolului regelui în România".

Prin prevederile articolului 18 al Convenţiei de armistiţiu şi ale anexei acestuia, sovieticii şi-au asigurat rolul executiv, predominant în conducerea Comisiei Aliate de Control. Marea Britanie şi Statele Unite nu au obiectat, în momentul elaborării şi semnării convenţiei, faţă de acest principiu.

În ultima decadă a lunii februarie 1945, perioadă în care partidul comunist şi partenerii săi, grupaţi în Frontul Naţional Democrat, lansaseră ofensiva generală pentru instaurarea unui guvern al F.N.D., S.U.A. şi Anglia au încercat să frîneze accesul acestora la putere sub protecţia Înaltului Comandament Aliat (sovietic). Demersurile lor au devenit mai frecvente, cunoscînd o vigoare crescîndă, dar şi o ineficacitate evidentă.

La cîteva zile numai de la publicarea Comunicatului Conferinţei reprezentanţilor celor trei mari puteri de la Ialta (4—13 februarie 1945), Departamentul de stat al S.U.A. a transmis, la Bucureşti, instrucţiuni în ce priveşte precizarea poziţiei guvernului american faţă de evenimentele din România. Invocînd responsabilitatea comună a guvernelor S.U.A., Marii Britanii şi Uniunii Sovietice în a da popoarelor „din fostele state satelit ale Axei" posibilitatea să-şi aleagă forma de guvernămînt în care vor trăi, stipulată în Declaraţia privind Europa eliberată, Departamentul de stat preciza : „Noi considerăm că, dacă comuniştii români vor face, într-adevăr, o încercare de a lua puterea, problemă care ar trebui să preocupe cele trei guverne aliate, şi dacă securitatea personală a regelui şi a mamei sale este ameninţată, responsabilitatea pentru garantarea securităţii lor, prin acordarea oricărei protecţii sau a mijloacelor de plecare din ţară, trebuie să revină Comisiei Aliate de

în oglindă

Homeomerii

Într-o explicaţie mai mult mecanicistă a lumii, grecul antic Anaxagora a oferit o cosmogonie care m-a subjugat multă vreme, nu doar întrucît recurgea la un cuvînt ce răsuna extrem de ademenitor. Înainte de naşterea lumii existau, într-un amestec primitiv şi indistinct, „seminţele" universale, imposibil de deosebit datorită micimii lor, dar fără de care nimic din ce s-a născut ulterior nu s-ar fi putut naşte. Însă chiar şi aceste seminţe ale Haosului primordial erau divizate în mulţime de părticele, asemenea unele cu altele, numite homeomerii. *Ordonarea dezordinii, adică separarea elementelor ce se deosebeau, şi asocierea celor ce se asemănau, ca, apoi, ele să formeze întreaga lume pe care o ştim, s-a făcut graţie unui principiu ce a scos Haosul din inerţia iniţială, punîndu-l în mişcare. Atît.*

De cîteva săptămîni, cuvîntul homeomerii *îmi revine insistent pe buze. Fără să exagerez, am adeseori sentimentul acut că întreaga ţară se aseamănă acelui Haos primordial în care plutesc, amestecîndu-se, înghesuindu-se, ciocnindu-se, într-o mişcare dezordonată, 23 de milioane de homeomerii, fiecare în sine fiind, întocmai ca în cosmogonia lui Anaxagora, o parte a calităţii, însă incapabilă să se pună în valoare fără principiul ordonator. Naşterea lumii dorite din acest amestec cvasihaotic nu este posibilă decît prin democraţie. Dar principiul ordonator va trebui, în mod obligatoriu, odată intervenind, să se şi înstăpînească, pentru a împiedica fie recăderea în haos, fie dezechilibrul instanţelor create de homeomerii — proces extrem de dificil. Pe de altă parte, principiul ordonator care e democraţia pare să aibă, el însuşi, nevoie de un impuls, ori de un sprijin, ori de amîndouă laolaltă. Deosebirea fundamentală constă în aceea că, în actuala cosmogonie, homeomeriile sînt inteligente, ştiu ce vor sau se presupune că ştiu, şi sînt capabile să se ordoneze potrivit asemănărilor şi deosebirilor.*

Că se recunoaşte ori nu, deruta domină în clipele de acum. Fiecare vorbeşte cui vrea să-l asculte, ca şi cum ţara s-ar fi transformat într-un imens Hyde Park. Clişeele lingvistice şi de tot felul încă ne bombardează. Indivizi nepricepuţi, nedoriţi ori chiar certaţi cu legea se erijează în apărători ai acesteia sau în ghizi ai conduitei morale. Alţi indivizi, de bună credinţă, socotesc că orice gînd ce le răsare în minte trebuie impus celorlalţi cu maximă urgenţă, fără nici o consultare şi prin orice mijloace, inclusiv greva foamei. Interesul personal e dominator şi brusc ne trezim că un oarecare declară grevă cînd acţiunea altuia l-a nemulţumit. Setea de adevăr nu are încă forţa de a înghiţi cu totul minciuna. Lideri de grupări şi partide politice brusc ivite, care nu şi-au cristalizat nici măcar programele şi despre care abia de-au auzit rudele lor, se consideră legitimaţi să vorbească în numele poporului. Vehemenţa sporeşte, mişcările, gesturile, acţiunile devin haotice. Forme primare ori subtile de demagogie se înghesuie în a ne acapara atenţia. Intoleranţa nu cedează teren şi puţini vor să asculte opinia celuilalt..

Pînă la un punct, toate elementele acestea sînt de înţeles. Spulberarea unei ordini nedorite şi instaurarea alteia nu se pot face decît prin înlocuirea unor structuri, instituţii, lideri şi legi cu altele fundamentate pe un nou principiu ordonator. Dar principiul ordonator nu se poate impune şi nici nu poate fi înţeles fără o prealabilă limpezire, care să cearnă vehemenţa şi formele de demagogie, odată cu neghina structurilor anterioare. Strategia de asanare pe care cu toţii o reclamăm, din motive adeseori opuse, ar trebui să devină legea de căpătîi a fiecăruia. Ştim bine că realitatea este alta. „Întreprinzătorii" de tot felul profită din plin de derută şi, peste noapte, se erijează cu abilitate în lideri de conştiinţă. Mulţi vor rămîne în fotoliul în care s-au autopropulsat, cît timp uluirea în faţa actului lor ne-a lăsat fără grai. Însă haosul acesta nu poate rămîne neordonat, cele 23 de milioane de homeomerii se vor aduna în funcţie de calitatea lor în structuri din ce în ce mai stabile. Orice structură presupune o seamă de legi, între care dialogul, acceptarea opiniei contrare, cît timp există argumente. Nu voi fi mai cîştigat dacă voi insista ca aflatul în minoritate să-şi susţină părerea ? Nu este acesta primul pas spre principiul ordonator şi nu este acesta mijlocul prin care să-i dăm şi impulsul, şi sprijinul ?

Stelian Ţurlea

Control. Chiar dacă autoritățile sovietice îndeplinesc, în mod obișnuit, funcțiile administrativă și executivă în Comisia Aliată de Control, este admisibil să presupunem că reprezentanții celor trei guverne ar acționa, acum, în probleme de acest fel cu o competență trilaterală. Guvernul Statelor Unite nu ar fi, de aceea, în situația de a acționa independent în a oferi protecție, dar generalul Schuyler (reprezentantul SUA în Comisia Aliată de Control — n.n.) poate participa, alături de colegii săi, sovietic și britanic, la punerea de acord a oricărui plan pe care l-ar impune unele evenimente viitoare". Guvernul S.U.A. ar prefera, dacă evenimentele iau o întorsătură către violență, „ca măsurile ce vor trebui adoptate să fie puse de acord cu guvernele britanic și sovietic, potrivit stipulațiilor stabilite de declarația tripartită" (de la Ialta — n.n.). Evident, asemenea demersuri nu puneau sub semnul întrebării valabilitatea sferelor de interese stabilite, ci confirmau grija guvernelor englez și american de a nu întreprinde, în ce privește România, nici o acțiune fără acordul Uniunii Sovietice.

Ca urmare a instrucțiunilor Departamentului de stat, C.V.R. Schuyler a adresat, la 28 februarie 1945, generalului V. P. Vinogradov o scrisoare în care aprecia că „toate instrucțiunile și directivele presupunînd probleme de politică în vederea aplicării acestei declarații (de la Italia — n.n.), probleme care ar putea fi ridicate în numele Comisiei Aliate de Control, să fie elaborate după consultări între membrii sovietic, american și britanic ai Comisiei Aliate de Control".

Informînd Comisia Aliată de Control asupra poziției guvernului S.U.A. privind cele mai presante probleme cu care se confrunta România, Schuyler releva : „un guvern de coaliție, care să reprezinte toate grupările politice și sociale, este mijlocul cel mai convenabil pentru a înfăptui, în momentul de față, o administrație reprezentativă în România. Atîta timp cît poporul nu va avea posibilitatea să-și exprime voința în alegeri libere, guvernul american nu ar dori să vadă un guvern în exclusivitate național-țărănist sau în exclusivitate al Frontului Național Democrat și noi am lua notă cu un deosebit regret de folosirea sau desfășurarea de forțe sau de orice șicană politică cu scopul de a aduce vreo grupare la putere".

În acest spirit, în cadrul ședinței comune a principalilor reprezentanți în Comisia Aliată de Control, convocată de generalul Vinogradov, la 28 februarie Schuyler a solicitat a se da imediat o explicație delegației americane privind acțiunile din ultimele cîteva zile ale autorităților sovietice din România. Generalul-colonel Susaikov, noul vicepreședinte al Comisiei Aliate de Control, a refuzat categoric o discuție în legătură cu aceste probleme. În aceste condiții, Schuyler a cerut să i se răspundă, „cît mai curînd posibil", la întrebările :

„1. Aș dori să mi se confirme o știre pe care am primit-o, potrivit căreia domnul Vișinski s-ar fi aflat aici (în București — n.n.) ieri și astăzi și, într-o convorbire sau mai multe cu regele, el a cerut demiterea actualului guvern Rădescu. 2. Domnul Vișinski a formulat, în cadrul acestor convorbiri, vreo propunere în ceea ce privește o variantă pentru un nou guvern ? 3. Dacă s-au făcut propuneri, acestea au fost prezentate în numele Comisiei Aliate de Control sau în numele Uniunii Sovietice ? 4. Ce motive pot eu prezenta guvernului pentru luarea acestor măsuri fără consultarea prealabilă a reprezentanților guvernelor britanic și american ?"

Prezent la ședința comună, Stevenson a sprijinit poziția reprezentantului american, adresînd lui A. I. Vișinski cererea de a amîna orice acțiune pînă cînd el va primi instrucțiuni de la Londra, precum și o scrisoare în care se spunea, între altele : „Chiar acum am primit o știre potrivit căreia dv. ați cerut Majestății sale regele României ca Majestatea sa să dea publicității, pînă la ora 6 p.m., astăzi, un decret prin care să-l demită pe primul ministru general Rădescu, iar pînă la ora 8 p.m. să fie numit un succesor. Vă voi fi recunoscător dacă mă veți informa, cu cea mai mare urgență, dacă această informație este conformă cu realitatea și, în caz că lucrurile stau astfel, dacă cererea a fost formulată în numele guvernului U.R.S.S. Dacă s-a întîmplat așa, am impresia că această cerere exprimă dorința guvernului sovietic de a vedea schimbată actuala ordine constituțională a acestui stat (a României -n.n.). Întrucît o asemenea problemă reprezintă interes pentru guvernul Majestății sale [britanice], s-ar părea că ea poate forma obiectul unei discuții cu guvernul român numai după o consultare prealabilă cu celelalte guverne aliate. Trebuie să vă informez în mod deschis că, dacă nu se va realiza un astfel de acord prealabil, guvernul Majestății sale ar putea dori să se desolidarizeze de această acțiune. De aceea, v-aș cere, în modul cel mai deschis, să amînați insistențele asupra cererii făcute Majestății sale, regele României, astfel ca eu să am timp să mă informez asupra opiniei guvernului meu în această chestiune, opinie pe care, atunci cînd o voi primi, voi comunica-o imediat".

Încercările S.U.A. și Angliei de a stînjeni amestecul Comisiei Aliate de Control și a Înaltului Comandament Aliat (Sovietic) în treburile interne ale României, pe care-l făcuseră posibil prin înțelegerile anterioare, prin coordonarea măsurilor ce urmau a fi întreprinse în România, au întîmpinat refuzul ferm al reprezentanților sovietici, dovedindu-se tardive și ineficace. Generalul Susaikov a refuzat să dea asigurări potrivit cărora Comisia Aliată de Control nu va permite preluarea puterii prin forță, declarînd, în același timp, că „nu va permite nici un fel de dezordine în spatele Armatei Roșii". (Va urma)

Ion Alexandrescu

STOP CADRU

Imagine surprinsă la Dușanbe, capitala Tadjikistanului (Asia centrală sovietică), unde unități militare au intrat în dispozitiv pentru apărarea instituțiilor guvernamentale. După tragicele evenimente din Azerbaidjan, flacăra violenței a căpătat, săptămîna trecută, proporții dramatice la Dușanbe, înregistrîndu-se, potrivit agenției „TASS", pierderea a numeroase vieți omenești. Tulburările au izbucnit la 12 februarie, ca urmare a „zvonurilor privind sosirea masivă a refugiaților armeni în Tadjikistan", afirma un ziarist de la televiziunea locală, citat de agenția „AFP". Mari grupuri de demonstranți, în majoritate tineri, s-au adunat în fața sediului C.C. al partidului comunist, ca și în fața instituțiilor guvernamentale, scandînd sloganuri antiarmenești și antiruși. Au fost prădate magazine, ateliere pentru prestat servicii, au fost incendiate o serie de clădiri și distruse școli, sedii administrative, mijloace de transport, s-au lansat atacuri contra „persoanelor de tip european". Observatorii notau, în legătură cu evenimentele din Dușanbe, că violența naționalistă se manifesta pe un fond de criză economică, între revendicările prezentate de demonstranți figurînd rezolvarea dificultăților cu caracter social, îndeosebi îmbunătățirea condițiilor de trai. „De ani de zile oamenii nu pot primi locuințe corespunzătoare, crește șomajul, îndeosebi în rîndul tineretului. Toate acestea au scos oamenii în stradă". „Avem un singur dușman — sistemul administrativ-birocratic", declara un lider al demonstranților, citat de „TASS". În oraș au fost declarate starea excepțională și restricții de circulație. A avut loc o plenară a C.C. al P.C. din republică, consacrată examinării problemelor politice pe plan local. Avînd în vedere situația complexă din Dușanbe și din republică, plenara a respins demisia primului secretar Kahar Mahkamov și a altor conducători din Tadjikistan. Știrile parvenite la redacție înaintea închiderii ediției vorbeau despre normalizarea treptată a situației în capitala Tadjikistanului. A fost emis un decret al Prezidiului Sovietului Suprem al republicii cu privire la înființarea unei comisii pentru cercetarea împrejurărilor legate de evenimentele din Dușanbe

Dilema germană

Retrospectivă

1949

23 mai. Este proclamată Legea fundamentală, respectiv Constituţia unui stat german occidental, fapt ce marchează data oficială a creării Republicii Federale Germania. Sediul organelor constituţionale ale noului stat va fi stabilit la Bonn, care devine, astfel, capitala R.F.G.

7 octombrie. Este proclamată, în zona de ocupaţie sovietică, Republica Democrată Germană, cu capitala la Berlin (sectorul de est).

Divizarea Germaniei în două state devine fapt împlinit.

1950

6 iulie. Polonia şi R.D.G. semnează Tratatul cu privire la frontiera lor pe linia Oder-Neisse.

1951

30 ianuarie. Camera Populară a R.D.G. adresează Bundestagului R.F.G. propunerea privind crearea Consiliului Constituant pe întreaga Germanie (în vederea reunificării). Propunerea este respinsă.

1952

13 februarie : În note adresate U.R.S.S., S.U.A., Marii Britanii şi Franţei, R.D.G. cere ţărilor respective să întreprindă acţiuni urgente în vederea încheierii unui Tratat de pace cu întreaga Germanie unificată. Cererea este respinsă de S.U.A., Marea Britanie şi Franţa.

10 martie. În note adresate S.U.A., Marii Britanii şi Franţei, U.R.S.S. propune organizarea, cît mai curînd posibil, a unor negocieri privind încheierea unui Tratat de pace cu Germania, pe baza recunoaşterii graniţei Oder-Neisse. Cele trei state occidentale se declară dispuse să negocieze un Tratat de pace cu Germania, avansînd, la rîndul lor, o serie de prevederi pentru începerea convorbirilor cu această temă. După mai multe schimburi de note, poziţiile rămîn ireconciliabile.

26 mai. La Bonn este semnat un „contract de pace" între S.U.A., Marea Britanie şi Franţa, pe de-o parte, şi R.F.G. pe de alta. U.R.S.S. consideră „contractul" drept o încălcare a acordurilor de la Potsdam, din 1945.

19—20 septembrie. O delegaţie a Camerei Populare a R.D.G. prezintă, la Bonn, Bundestagului vest-german un plan de reunificare a Germaniei.

1953

10 iunie. Bundestagul vest-german votează o declaraţie privind scopurile politicii R.F.G. în problema germană. Unul dintre acestea îl constituia încheierea unui Tratat de pace între Germania reunificată şi puterile aliate în ultimul război.

17 iunie. În Berlinul răsăritean are loc o puternică revoltă a populaţiei, reprimată cu ajutorul blindatelor sovietice.

15 iulie. Consiliul de Miniştri al R.D.G. adoptă o declaraţie în care propune organizarea de tratative intergermane în problemele „reunificării paşnice a Germaniei prin alegeri libere" şi „încheierii cît mai grabnice a Tratatului de pace cu Germania".

1954

25 ianuarie — 18 februarie. A avut loc, la Berlin, conferinţa miniştrilor de externe ai U.R.S.S. (V. M. Molotov), S.U.A. (J. F. Dulles), Angliei (A. Eden) şi Franţei (G. Bidault). În cadrul acesteia, ministrul britanic a propus un plan de reunificare a Germaniei în cinci etape. U.R.S.S. a prezentat, de asemenea, un proiect de Tratat de pace cu Germania, avansînd, totodată, ideea neutralizării Germaniei. Nu se ajunge la armonizarea poziţiilor.

1955

5 mai. Încetează regimul de ocupaţie în R.F. Germania, aceasta devenind un stat suveran.

9 mai. R.F.G. devine, oficial, membru al NATO.

14 mai. La fiinţă, în capitala Poloniei, Tratatul de la Varşovia (intrat în vigoare la 5 iunie). La actul de naştere a acestei alianţe participă şi R.D.G. Este ratificat de R.D.G. la 20 mai. (La 28 ianuarie 1956, la lucrările sesiunii Consiliului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varşovia, desfăşurate la Praga, este adoptată propunerea R.D.G. ca, după crearea armatei populare naţionale a R.D.G., contingentele ei armate să fie incluse în forţele armate unite).

20 septembrie. Guvernul sovietic a anunţat că a desfiinţat funcţia de înalt comisar sovietic în R.D.G.

9 decembrie. Guvernul R.F.G. a anunţat că va rupe relaţiile diplomatice cu orice ţară ce va recunoaşte R.D.G. şi că nu va stabili relaţii cu ţările socialiste, cu excepţia U.R.S.S. („Doctrina Hallstein").

1957

1 ianuarie. Regiunea Saar este inclusă oficial în R.F. Germania (după ce, anterior, populaţia Saar-ului s-a pronunţat, printr-un referendum, împotriva proiectului de „europenizare" a acestei regiuni).

12 martie. Se semnează, la Berlin, un acord guvernamental R.D.G.—U.R.S.S., în care se prevede că „staţionarea temporară a trupelor sovietice pe teritoriul R. D. Germane nu încalcă suveranitatea acesteia ; trupele sovietice nu se amestecă în treburile interne ale R.D.G. şi în viaţa social-politică a ţării".

25 martie. Este semnat, la Roma, tratatul privind crearea Comunităţii Economice Europene (CEE). Între semnatari, se află şi R.F.G. Tratatul va intra în vigoare la 1 ianuarie 1958.

27 iulie. Este prezentată, într-o conferinţă de presă, o Declaraţie a guvernului R.D.G. cuprinzînd propuneri în vederea reunificării Germaniei : „formarea unei uniuni statale între R.D.G. şi R.F.G. pe baza unui acord, în virtutea dreptului internaţional". Guvernul vest-german respinge propunerile R.D.G.

1961

13 august : Consiliul de Miniştri al R.D.G. a hotărît introducerea, la graniţele R. D. Germane, inclusiv la graniţele cu sectoarele occidentale ale Marelui Berlin, a controlului care se exercită la graniţele oricărui stat suveran. Începe construirea Zidului ce va despărţi Berlinul răsăritean, capitală a R.D.G., de Berlinul occidental.

1970

14 ianuarie. Cancelarul R.F.G., Willy Brandt, expune în Bundestag bazele politicii externe a guvernului său. El a arătat că principiul nefolosirii forţei trebuie să devină „baza unei îmbunătăţiri a relaţiilor cu toate statele Europei răsăritene" (Ostpolitik). S-a pronunţat pentru tratative între R.F.G. şi R.D.G.

19 martie. La Erfurt, în R.D.G., are loc prima întrevedere între preşedintele Consiliului de Miniştri al R.D.G., Willi Stoph, şi cancelarul R.F.G., Willy Brandt.

21 mai. La Kassel, R.F.G., are loc o a doua întîlnire între Willy Brandt şi Willi Stoph.

1971

3 septembrie. În Berlinul occidental are loc semnarea, de către reprezentanţii U.R.S.S., S.U.A., Marii Britanii şi Franţei, a acordului cvadripartit asupra Berlinului occidental. Este pentru prima oară cînd se elaborează un document oficial al celor patru puteri privind reglementarea problemelor Berlinului occidental. În acesta se stipulează, între altele, poziţia celor trei state occidentale, conform căreia legăturile între Berlinul occidental şi R.F.G. vor fi menţinute şi dezvoltate, ţinîndu-se seama că Berlinul occidental nu este parte constitutivă a R.F.G. Este menţionată, de asemenea, poziţia sovietică potrivit căreia comunicaţiile între sectoarele occidentale ale Berlinului şi regiunile limitrofe cu aceste sectoare, precum şi acele regiuni din R.D.G. care nu sînt vecine cu aceste sectoare, vor fi îmbunătăţite.

1972

21 decembrie. La Berlin este semnat Tratatul cu privire la bazele normalizării relaţiilor dintre R.D.G. şi R.F.G.

(continuare în pag. 22)

„Patru plus doi"

La Ottawa, reprezentanţii celor patru puteri garante şi ai celor două state germane au convenit, la 13 februarie a.c., să amorseze convorbiri privitoare la aspectele reunificării Germaniei. Iată textul oficial al comunicatului, transmis de agenţia „AFP" :

„Miniştrii afacerilor externe ai R.F.G., R.D.G., Franţei, Marii Britanii, Uniunii Sovietice şi S.U.A. au avut convorbiri la Ottawa.

Ei au convenit ca miniştrii afacerilor externe ai R.F. Germania şi R.D. Germane să se întîlnească cu miniştrii afacerilor externe ai Franţei, Marii Britanii, Uniunii Sovietice şi Statelor Unite ale Americii pentru a purta convorbiri asupra diferitelor aspecte externe ale realizării unităţii germane, inclusiv asupra chestiunilor privind securitatea statelor vecine.

Schimburile de vederi preliminare la nivelul funcţionarilor vor începe curînd".

Reacții ale celor patru puteri

U.R.S.S.

MIHAIL GORBACIOV, președintele Sovietului Suprem, secretar general al C.C. al P.C.U.S. Într-o declarație făcută înaintea începerii convorbirilor cu Hans Modrow, la 30 ianuarie, la Moscova, el a menționat :

„Mi se pare că există un anumit consens între germanii din Est și din Vest, ca și între reprezentanții celor patru puteri, potrivit căruia, în principiu, nu va putea fi pusă la îndoială, niciodată și de nimeni, unificarea germanilor". „Cred că este vorba de un moment foarte important al politicii europene și mondiale". „Trebuie să acționăm cu deplină responsabilitate, noi toți, în R.D.G., în R.F.G. și, sînt convins, în toate capitalele europene, dar mai ales în capitalele celor patru puteri". „Sînt de părere că germanii din R.F.G. și R.D.G. au ei înșiși nevoie ca această problemă importantă, care afectează destinul lor și pe cel al altor popoare din Europa, să fie rezolvată de o manieră pe deplin responsabilă. Cred că ea nu trebuie să fie rezolvată în stradă". „Există două state germane, există angajamentele celor patru puteri, există procesul european care, de asemenea, evoluează impetuos. Toate acestea trebuie puse în consonanță. Este interesul nostru comun. În nici un caz nu trebuie ca interesele germanilor să fie minimalizate, deoarece eu sînt pentru un proces realist". „Consider că istoria este deja pe cale de a-și aduce corecturi". Într-o întrevedere cu președintele Partidului Socialismului Democratic din R.D.G. (fostul P.S.U.G.— P.S.D.), Gregor Gysi, liderul sovietic a afirmat că germanii trebuie să caute o soluție „progresivă" la problemele lor.

„Problema unității națiunii germane trebuie reglementată de germani", a declarat Mihail Gorbaciov, potrivit declarației oficiale adoptate la încheierea întîlnirii sale, la Moscova, din 10 februarie, cu cancelarul R.F.G., Helmut Kohl. El a subliniat, însă, că „este acceptabilă doar politica care ține seama de toate realitățile și de toate consecințele posibile : consecințele pe planul politicii interne și externe, în plan economic și, bineînțeles, de reacția psihologică a germanilor și a altor țări, îndeosebi a celor care au luat parte la războiul". În 12 februarie, Mihail Gorbaciov l-a informat, telefonic, pe primul ministru est-german, Hans Modrow, despre dialogul avut cu Helmut Kohl. Transmițînd știrea despre această convorbire telefonică, agenția „ADN" scrie : „Gorbaciov a opinat, în cursul discuțiilor cu Kohl, că nu este acceptabilă ideea rămînerii unei Germanii unite în cadrul structurii NATO".

EDUARD ȘEVARDNADZE, ministrul afacerilor externe. Comentînd, la cererea unor organe sovietice de presă, concepția cu privire la o Germanie unită, ministrul a arătat că „ideea apropierii celor două state germane și edificarea între ele a unor noi relații, a colaborării și raporturilor de parteneri găsesc la conducerea sovietică înțelegerea cuvenită". „Toate popoarele, și, în primul rînd, popoarele Uniunii Sovietice, trebuie să aibă garanția că de pe pămîntul german nu va mai porni niciodată primejdia unui război." „Fără angajamentul germanilor de a renunța necondiționat și de a respecta cu strictețe actualele frontiere din Europa, create în urma celui de-al doilea război mondial, și de a nu ridica pretenții teritoriale față de nici o țară, este greu de crezut că ideea unității germane nu va întîmpina o opoziție din partea multor state". În legătură cu problema germană, „trebuie găsit un mijloc pentru a cunoaște părerea societății într-un mod cît mai democratic și transparent, de pildă printr-un referendum paneuropean, cu participarea S.U.A. și Canadei, sau prin consultări parlamentare ample". „Relațiile dintre R.D.G. și R.F.G. pot deveni, în mod indiscutabil, un catalizator serios al proceselor general-europene, al integrării și consolidării, dar ele pot deveni și un factor distructiv dacă, depășind anumite limite, vor intra în contradicție cu ordinea internațională existentă".

La sosirea sa la Ottawa, pentru a participa la conferința „Cerul deschis", ministrul sovietic a declarat că reunificarea Germaniei și construirea „căminului comun european" trebuie „sincronizate". După opinia lui, este „foarte important ca problema germană să fie tratată în cadrul Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa, a cărei desfășurare trebuie, ea însăși, să ducă la „edificarea unui cămin comun european". U.R.S.S. nu consideră suficientă nici o garanție pentru a accepta ca Germania reunificată să aparțină la NATO, a spus el.

S.U.A.

GEORGE BUSH, președintele Statelor Unite ale Americii. Într-un discurs rostit la San Francisco, a declarat că nu se teme că o Germanie unificată va deveni un pericol și a apreciat drept încurajatoare asigurările conducătorilor vest-germani că o atare națiune va rămîne membră a NATO. Subliniind accelerarea evoluțiilor spre o Germanie unificată, a apreciat că acest proces ar putea fi urmat „de așa manieră, încît să nu reprezinte o amenințare pentru lumea liberă".

La o conferință de presă, ținută ulterior, președintele S.U.A. a spus : „Susținem poziția cancelarului Helmut Kohl, potrivit căreia o Germanie reunificată trebuie să rămînă în cadrul NATO". El a apreciat, totodată, — motivînd această poziție — că Alianța Atlantică constituie unul din elementele cele mai stabilizatoare din Europa.

JAMES BAKER, secretar de stat. Aliații — a spus el — sînt conștienți de faptul că procesul de reunificare se află în curs și se derulează cu repeziciune. Această reunificare trebuie să-și aibă locul într-un cadru european mai larg și trebuie discutată de diversele părți interesate, NATO, cele două Germanii și Uniunea Sovietică. Secretarul de stat a arătat că S.U.A. acceptă, în principiu, propunerile lui Genscher referitoare la reunificarea Germaniei, potrivit cărora țara reunificată ar urma să fie membră a NATO, dar respectiva alianță nu va desfășura trupe pe teritoriul est-german, unde URSS își va putea menține trupele o anumită perioadă.

„Nu sîntem în favoarea unei Germanii neutre, ci pentru apartenența sau asocierea acesteia la NATO".

MAREA BRITANIE

MARGARET THATCHER, primul ministru britanic. În fața Camerei Comunelor, a recunoscut caracterul inevitabil al reunificării Germaniei, adăugînd că va fi necesară o „lungă perioadă de tranziție" și negocieri la scară europeană pentru ca ea să fie dusă corect la bun sfîrșit și să nu facă să se mai nască „neliniști", ei „o mai mare securitate". „Germanii vor vota, probabil, pentru reunificare". „Aceasta este o problemă care nu îi privește doar pe germani, ci va avea consecințe și în alte țări".

Luînd cuvîntul la Conferința tinerilor conservatori, primul ministru britanic a apreciat că reunificarea Germaniei nu se va putea realiza decît după „consultarea" cu cele 35 de țări semnatare ale Acordurilor de la Helsinki, țările membre ale NATO, ale CEE și cele patru puteri care administrează Berlinul de 40 de ani. La un dineu oficial oferit în onoarea primului ministru polonez, aflat la Londra, premierul britanic a subliniat că este „important să se reflecteze cu grijă la repercusiunile unificării germane asupra alianțelor, acordurilor de la Helsinki, Comunității Europene". „Firește, acceptăm dreptul popoarelor din cele două state germane să-și determine în mod liber viitorul", a declarat doamna Margaret Thatcher, apreciind, totodată, că „reunificarea Germaniei va trebui să întărească, și nu să slăbească, stabilitatea și securitatea în Europa". De aceea „este necesar să rămînem prudenți și să cîntărim cu atenție toate aceste probleme, consultînd,

în tot ceea ce privește chestiunea respectivă, pe aliați și pe vecinii Germaniei".

DOUGLAS HURD, ministrul de externe. Guvernul britanic are intenția să susțină autodeterminarea poporului german și unitatea Germaniei cu „toată energia și bunăvoința sa". „Pentru securitatea noastră, a tuturor, este absolut indispensabil ca «Germania» să rămînă membră a NATO", dar „nimeni nu s-a gîndit încă serios la consecințele unificării Germaniei pentru Alianța Atlantică". „Trebuie găsit un mijloc pentru a fi conciliată o apartenență a Germaniei la NATO și temerile persistente ale Uniunii Sovietice, chiar dacă noi gîndim că aceste temeri sînt nerealiste". Potrivit ministrului, germanii au nevoie de timp pentru a găsi o soluție la problemele lor. Unificarea germanilor nu trebuie să aducă temeri sau nervozitate în Europa.

FRANȚA

FRANÇOIS MITTERRAND, președintele Franței. Evocînd „incertitudinile" suscitate de evoluția situației în Europa, a subliniat că trebuie să se evite încercările „de reconstruire a trecutului". „Se ivesc din nou probleme vechi, se pun noi probleme", a spus el, citînd „aspirația legitimă a poporului german de a-și regăsi unitatea". A menționat că germanii trebuie să țină, de asemenea, cont de „contextul european". „Nu se vor putea rezolva toate problemele care se pun decît dacă se acceptă, fără a se uita trecutul, să nu se încerce reconstruirea lui". Întrebat, într-o conferință de presă, în ce cadru geografic s-ar putea realiza reunificarea celor două state germane, a precizat că nu este cazul să fie repusă în discuție problema granitei Oder-Neisse (Aceste declarații au fost făcute înaintea prezentării „planului Modrow").

Într-un interviu publicat, la 14 februarie, de opt cotidiene franceze, președintele Franței a subliniat că Europa trebuie să-și ocupe adevăratul său loc în lume și că accelerarea procesului european trebuie să însoțească unificarea germană. „Unificarea — a subliniat el — este, înainte de toate, o chestiune a germanilor", dar cele patru puteri „au competențe recunoscute, de care nu cred că vor face uz fără a le lua în dezbatere cu germanii". Autodeterminarea germanilor reprezintă un drept fundamental, a arătat șeful statului francez, dar „germanii trebuie să țină seama de angajamentele care ne leagă unii de alții, de securitatea în Europa, de ceea ce va deveni CEE, de echilibrul european". „Unificarea, indiferent de forma pe care o va lua, va antrena modificări în care Franța este direct interesată: conținutul reglementării de pace, fixarea frontierelor, integrarea în Comunitate (CEE), staționarea forțelor armate, situația alianțelor". Respingînd temerile suscitate de crearea unei Germanii unificate, el a menționat: „Reunificați, germanii vor cîntări greu în balanță. Dar Franța va suporta comparația.

ROLAND DUMAS, ministrul relațiilor externe. A apreciat, într-un interviu, că „o Germanie neutră ar constitui nucleul unei Europe instabile". Respingerea de către autoritățile franceze a neutralității Germaniei este motivată de problema garantării securității, dat fiind că „securitatea Franței trebuie asigurată de dincolo de frontiera ei, iar țara noastră este interesată să fie înconjurată de aliați puternici", a arătat el. El a relevat că „Franța nu va discuta nici principiul, nici modalitățile reunificării, care reprezintă problema germanilor. Germania trebuie să se bucure de drepturi depline de suveranitate, dar, în același timp, este necesar să respecte tratatele pe care le-a semnat și obligațiile ce-i revin din tratatele și convențiile internaționale încheiate".

Uniunea economică și monetară

Indiferent de modalitățile politice în care ar urma să se înfăptuiască, de formele instituționale și statutul internațional ale viitoarei entități, o reunificare a Germaniei presupune realizarea unei uniuni economice și monetare între cele două state actualmente existente: R.F.G. și R.D.G.

Problema este deosebit de complexă din multiple motive. Departe de a le epuiza, menționăm doar cîteva. În primul rînd, este vorba de faptul în sine al existenței a două economii pînă acum distincte, cu evoluții, structuri industriale, sisteme de prețuri, fiscalități, sisteme bancar-financiare și monede diferite. În al doilea rînd, trebuie ținut seama că stricte specificități caracterizează organizarea economico-socială; pe de o parte, o puternică economie de piață; pe de altă parte, o economie administrată și de comandă, care, ca altele asemenea, a ignorat, în bună măsură, semnalele pieței, cu toate dezechilibrele și distorsiunile rezultînd din aceasta. În al treilea rînd, este necesar a fi avute în vedere sensibilele decalaje de nivel de dezvoltare, productivitate, salarizare și competitivitate.

Luînd în considerare toate acestea, nimeni nu și-ar putea face iluzii asupra sensului unei uniuni economice și monetare germane: aceasta nu poate fi alta, pe plan practic, decît o absorbție a R.D.G. spre R.F.G., iar, în domeniul monetar, o înlocuire, în final, a mărcii est-germane cu cea vest-germană. Este o chestiune de dimensiune și forță economică, de nivel economic și competitivitate.

Problema care se ridică este, însă, aceea a ritmului de înfăptuire a uniunii economice și monetare. În legătură cu aceasta se manifestă —, în al patrulea, dar nu în ultimul rînd — incidența unui alt factor. Dacă toți cei trei factori menționați anterior se opun unei abordări grăbite, pledînd pentru o înfăptuire treptată a uniunii economice și monetare, care să evite distorsiuni și mari dureri economico-sociale, acest al patrulea factor presează, dimpotrivă, în direcția unei acțiuni urgente, îndeosebi în plan monetar. Este vorba de faptul că, în condițiile deschiderii granițelor intergermane, un exod masiv de azilanți economici (peste 350 000 în ultimele luni ale lui 1989 și circa 55 000 în ianuarie 1990) are loc dinspre economia mai puțin dezvoltată și competitivă spre economia mai performantă. Și exodul (2000 persoane pe zi), care complică problemele prin subminarea economiei R.D.G., nu dă semne că va înceta pînă cînd, în general, ceva cert nu se va fi stabilit în privința reunificării (inclusiv a uniunii economice și monetare) și, în particular, pînă cînd est-germanul nu va fi sigur că deținerile sale monetare,

Retrospectivă

(urmare din pag. 20)

1973

18 septembrie. R.F.G. și R.D.G. sînt admise ca membri ai ONU.

1975

30 iulie — 1 august. Alături de celelalte țări europene, S.U.A. și Canada, cele două state germane participă la reuniunea la nivel înalt a Conferinței general-europene pentru securitatea și cooperare, devenind semnatare ale Actului final de la Helsinki.

1989

10 septembrie. Ungaria decide, oficial, să autorizeze plecarea spre „țara pe care au ales-o" (aceasta era R.F.G.) a celor 6 500 de est-germani, aflați pe teritoriul său cu statut de refugiați.

18 septembrie. Președintele S.U.A., George Bush, declară că nu trebuie să existe temeri față de o eventuală reunificare a Germaniei.

1 octombrie. Autoritățile cehoslovace și est-germane permit la peste 4 000 de refugiați de a părăsi Praga și a pleca în R.F.G. via R.D.G. La aceeași dată, peste 800 de est-germani aflați la Varșovia părăsesc Polonia cu destinația R.F.G., tranzitînd, de asemenea, prin R.D.G.

18 octombrie. Erich Honecker, lider al R.D.G. din 1971, este nevoit să abandoneze funcțiile deținute. Este înlocuit de Egon Krenz în fruntea PSUG și a statului, acesta demisionînd, din funcții, 55 de zile mai tîrziu.

4 noiembrie. R.D.G. autorizează trecerea liberă a cetățenilor săi în Vest — via Cehoslovacia.

9 noiembrie. Autoritățile est-germane acordă libertatea totală de deplasare în Vest, deschizînd Zidul Berlinului și frontiera intergermană.

17 noiembrie. Noul premier est-german, Hans Modrow, propune negocieri, pe noi baze, între R.D.G. și R.F.G., mergînd dincolo de cele stipulate în „Tratatul fundamental" semnat în 1972.

28 noiembrie. Cancelarul vest-german Helmut Kohl propune un plan în 10 puncte privind crearea unor structuri confederale între R.F.G. și R.D.G.

5 decembrie. Autoritățile R.D.G. decid să permită cetățenilor vest-germani să intre liber în R.D.G. fără viză și schimb valutar obligatoriu. Măsura intră în vigoare la 23 decembrie.

19 decembrie. Helmut Kohl și Hans Modrow decid, la prima lor întîlnire, pe care o au la Dresda (R.D.G.), să înceapă negocieri asupra unei „comunități contractuale" între cele două state germane.

22 decembrie. Deschiderea Porții Brandemburg, simbol al divizării între cele două state.

1990

8 ianuarie. Sute de mii de manifestanți se reunesc în 8 mari orașe din R.D.G. pentru a cere reunificarea.

30 ianuarie. Întrevedere Hans Modrow-Mihail Gorbaciov la Moscova. Liderul sovietic afirmă că nimeni nu poate pune, în principiu, sub semnul îndoielii unirea germanilor.

chiar dacă mult mai mici decît ale vest-germanului, vor avea o semnificație reală și în R.F.G.

Iată cum acest factor face ca, într-un fel, căruța (adică uniunea monetară) să fie așezată înaintea calului (uniunea economică), dobîndind o anume prioritate în momentul de față.

Opinii și abordări diverse asupra soluțiilor se confruntă. Planul Modrow nu este explicit în această privință, indicînd, oricum, o abordare treptată, dar fără un calendar anume. Precizări suplimentare, făcute de ministrul de finanțe, arată că R.D.G. s-ar pronunța, pînă la înfăptuirea uniunii monetare, pentru *menținerea* unei paități (unu la unu) în cursul dintre marca est-germană și cea vest-germană. *Menținere* pentru că, potrivit unui acord din 1951, a fost prevăzută o asemenea paritate, a cărei perpetuare, în contextul evoluțiilor economice ulterioare, a constituit, de fapt, un mijloc de susținere financiară a R.D.G. de către R.F.G. (de pildă, un turist vest-geman venit în R.D.G. schimba la paritate moneda proprie, fără a beneficia de prima de curs valutar, ca în celelalte țări est-europene).

Cercurile politice, economice și financiare din R.F.G. sînt împărțite. Guvernul de la Bonn susține începerea urgentă de negocieri în problemă cu Berlinul. Alte cercuri, chiar dacă se exprimă în favoarea realizării treptate a uniunii monetare, nu sînt de acord cu menținerea parității, argumentînd că R.F.G. ar trebui, astfel, să preia o povară economică deosebit de mare, întrucît nu ar fi vorba numai de cheltuielile vest-germanilor în R.D.G., dar mai ales de cele ale est-germanilor în R.F.G. și, în plus, de masivele deținere monetare ale est-germanilor, care

Poarta Brandemburg, simbol al sciziunii, a fost deschisă liberei circulații (22 decembrie 1989)

nu au acoperire în mărfuri pe actuala lor piață internă. Mulți optează, în acest sens, pentru schimburi valutare la un curs realist (ținînd cont, de pildă, că, pe piața ilicită, sînt necesare 7—8 mărci est-germane, pentru a obține o marcă vest-germană), numai într-un asemenea caz putînd fi vorba de o circulație paralelă, pentru o perioadă, a mărcii vest-germane, alături de cea est-germană, în R.D.G.

Alții — printre care opoziția social-democrată — sînt în favoarea unei soluții radicale și relativ imediate : în afara schimbului în mărci vest-germane al unor sume modice pentru deținătorii de mărci est-germane, grosul deținerilor în această ultimă monedă ar fi înghețat, urmînd ca salariile est-germanilor să fie plătite în mărci vest-germane, iar pe piață, în ambele țări, să circule doar moneda R.F.G.

Banca centrală federală vest-germană — în dezacord cu guvernul de la Bonn — a respins realizarea unei uniuni rapide și relativ imediate, evocînd pericolul inflaționist, ce ar decurge tocmai dintr-o supralicitare a cererii, și apreciind că, în prealabil, ar fi necesară introducerea convertibilității monetare a marcii est-germane (respectiv, a unui curs realist al acesteia printr-o severă devalorizare). Președintele Budesbank a considerat „prematură" o uniune economică și monetară, opinînd că realizarea precipitată a acesteia „nu numai că nu ar contribui la soluționarea problemelor economice ale R.D.G., dar ar crea și probleme noi, atît în R.D.G. cît și în R.F.G.".

Problema își așteaptă încă soluțiile, care nu vor putea ignora nici implicațiile internaționale. R.D.G. — care deja constituia, din punct de vedere vamal, a 13-a țară membră a Pieței comune (în virtutea tot a acordului din 1951, potrivit căruia cele două state germane reprezentau același teritoriu vamal și, deci, exporturile est-germane puteau pătrunde, prin R.F.G., în CEE fără taxe vamale) — ar intra, acum, în contextul uniunii monetare, în organizația vest-europeană din practic aproape toate punctele de vedere. Ca urmare, apartenența R.D.G. la CAER n-ar mai avea obiect. Iar schimburile acestei țări cu celelalte membre ale organizației est-europene ar trebui restucturate și așezate pe alte baze, indiferent de modul în care CAER ar proceda la necesara remodelare a structurilor sale.

Ilie Șerbănescu

În numărul viitor vom publica poziții ale vecinilor R.D.G. și R.F.G. față de problema reunificării Germaniei, precum și alte opinii pe această temă.

Pagini realizate de Vasile Crișu

1 februarie. În fața ziariștilor, premierul est-german prezintă un plan în patru puncte intitulat „Pentru o Germanie, patrie unită".

3 februarie. Hans Modrow și Helmut Kohl s-au întîlnit la Davos (Elveția), unde s-a desfășurat un simpozion economic internațional. Convorbirile s-au referit, cu prioritate, la măsuri economice comune pentru stăvilirea fluxului neîntrerupt de emigranți est-germani în R.F.G.

13 februarie. Convorbiri oficiale, la Bonn, între cancelarul vest-german, Helmut Kohl, și premierul est-german, Hans Modrow. Au hotărît să se treacă la pași concreți pentru înfăptuirea unei uniuni monetare germane. În consecință, o comisie de experți va lua în dezbatere edificarea unei uniuni monetare care va consta în înlocuirea mărcii-est cu marca-vest, ca mijloc de plată unic, a anunțat cancelarul Helmut Kohl, la sfîrșitul dialogului cu omologul său est-german.

13 februarie. La Ottawa, în cadrul Conferinței internaționale „Open Sky" („Cerul deschis"), intervine în chestiunea germană o formulă a unei structuri denumite „patru plus doi". Cele patru puteri garante — U.R.S.S., S.U.A., Marea Britanie și Franța — cad de acord să poarte convorbiri „în șase", respectiv cu cele două state germane, privitor la aspectele externe ale unificării Germaniei.

15 februarie. Președintele François Mitterrand și cancelarul Helmut Kohl și-au anunțat acordul privind întrunirea rapidă a unei conferințe europene excepționale la nivel înalt privind reunificarea germană. Anunțul a fost făcut după un dejun de lucru desfășurat la Palatul Elysée.

STOP CADRU

Liderul chinez Deng Xiaoping (al treilea din stînga) a salutat însemnătatea „istorică" a proiectului de Constituție a Hong Kongului, după revenirea acestuia sub suveranitatea Chinei, în 1997. Cu prilejul întîlnirii cu membrii Comisiei mixte a reprezentanților coloniei britanice și ai autorităților de la Beijing, care au încheiat elaborarea proiectului final de Constituție pentru Hong Kong, Deng Xiaoping i-a felicitat pe cei prezenți pentru munca depusă, apreciind că semnificația acordului „este importantă nu numai pentru prezent, ci pentru istorie"

„Tranziția pașnică" spre alegeri în Ungaria

Kálmán Kulcsár

ministrul ungar al justiției,

președintele Frontului Popular Patriotic

Ungaria se află în plină campanie electorală. Este, de altfel, și tema convorbirii avute cu dl Kálmán Kulcsár.

■ O primă întrebare d-le ministru : cum a fost pregătit scrutinul pe plan legislativ ?

Legea electorală a fost adoptată de parlament în octombrie 1989. În esență, este vorba de un sistem mixt, întrucît finalizarea ei a fost precedată de negocierile diferitelor partide politice pentru a se ajunge la o înțelegere cu privire la principiile pe care să se bazeze această lege. Astfel, a luat naștere o lege electorală specifică, asemănătoare, cel mai mult, cu legea din Republica Federală Germania. Pe scurt, alegerile se desfășoară în circumscripții și, în fiecare circumscripție, alegătorul dispune de două voturi. Un vot pentru un candidat propus de un anumit partid și un vot pentru un partid. Partidele prezintă liste în fiecare județ și cetățeanul votează cunoscînd aceste liste. Deoarece în fiecare circumscripție poate cîștiga un singur candidat și, astfel, celelalte voturi s-ar pierde, intervine o combinație specifică : aceste voturi, deci cele care s-ar pierde, sînt totalizate și acordate proporțional candidaților înscriși pe listele naționale ale partidelor. Deci, în parlament se poate ajunge pe trei căi. Pare oarecum complicat, dar, în realitate, nu este chiar așa. S-au ivit, însă, unele probleme după adoptarea legii în parlament. Astfel, trebuia soluționată problema : ce se întîmplă cu organizațiile care nu sînt partide, dar vor să propună candidați — organizațiile naționalităților, Frontul Popular Patriotic, sindicatele, bisericile etc. În Ungaria, de pildă, naționalitățile sînt dispersate și organizația unei naționalități nu are șanse la nivelul circumscripțiilor, întrucît ori nu există un număr suficient de locuitori ai acestei naționalități, ori nu toți alegătorii doresc desemnarea deputatului propus de aceasta. Astfel a luat naștere Coaliția electorală patriotică. Aceasta funcționează ca un partid politic, poate propune candidați și organizațiile sale componente își acordă sprijin reciproc în cadrul circumscripțiilor. De pildă, dacă toți românii din Ungaria, inclusiv sugarii, ar vota pentru organizația naționalității române, tot nu ar fi suficiente voturi pentru obținerea victoriei într-o circumscripție. Alăturîndu-se însă coaliției, candidații de naționalitate română beneficiază de sprijinul organizațiilor componente ale acesteia. Dar reprezentanții naționalităților și bisericilor au apreciat necesitatea unor garanții suplimentare pentru a-și asigura prezența în parlament. În acest scop, al aplicării așa-numitei discriminări pozitive a unei minorități, trebuie amendată, însă, Constituția.

■ Practica — în speță, campania electorală — a adus la suprafață și alte probleme și, printre acestea, figurează cea a formularelor utilizate pentru propunerea candidaților și în jurul cărora s-au declanșat, chiar în zilele cînd mă aflam la Budapesta, vii discuții. Apoi, o altă problemă cu implicații — cea a finanțării partidelor politice. Iată ce ne spunea, în acest sens, d-l ministru al justiției :

Pentru a participa la alegeri, fiecare candidat are nevoie de 750 de susținători, care își exprimă opțiunea prin aceste formulare. A aduna 750 de opțiuni nu este un lucru deosebit de greu. Totuși, s-au răspîndit știri potrivit cărora asemenea formulare sînt vîndute și cumpărate, iar unele partide politice oferă, adesea, bani pentru acestea, în dorința de a obține sprijinul pentru un candidat sau altul. Fenomenul a apărut și este necesară o reglementare pe cale legislativă, prin intermediul parlamentului. Dar sînt și alte aspecte : sînt partide bogate și partide sărace. Partidele bogate nu sînt, în mod necesar, urmașii Partidului Muncitoresc Socialist Ungar. Formațiunile politice pot primi fonduri și din surse externe, și sînt unele care beneficiază de un asemenea sprijin. De exemplu, democrații liberi se bucură de sprijin american, social-democrații sînt ajutați de Internaționala Socialistă și creștin-democrații — de partidele europene de aceeași factură. Altele nu au asemenea relații și trebuie să-și finanțeze dintr-o anumită sursă cheltuielile electorale. Legea are o prevedere în acest sens : parlamentul, în raport cu numărul candidaților oficiali — deci, al celor care dispun de 750 de susținători — distribuie partidelor anumite fonduri pentru a sprijini lupta lor politică.

■ D-le ministru, ați menționat reacția declanșată de unele nereguli legate de acele formulare. Presa de aici înscrie această chestiune într-o dezbatere mai largă asupra a ceea ce numim cultură politică.

Da, vă mai spun ceva despre cultura politică. Există un bun cadru legislativ, o lege electorală bună dar complicată, complicată tocmai pentru a nu permite pierderea unor voturi. Și există, firește, și alte instituții — Curtea constituțională, de pildă — pentru funcționarea cărora este necesară, însă, cultură politică. După cum apreciez eu, există necazuri. Nu e vorba numai de problema formularelor, ci și de desfășurarea, de o manieră foarte pătimașă, a campaniei electorale. În cultura politică ungară, pasiunile au jucat întotdeauna un rol mare. Se pare că există mai puțină disponibilitate pentru compromisuri. Este vorba de un produs istoric — și nu se poate spune că este doar un rezultat al ultimilor 50 de ani, dar acești ani au amplificat fenomenul. Multă lume spune, o spune președintele republicii, o spune primul ministru, atrag atenția parlamentul și partidele politice — nu discreditarea, ponegrirea adversarilor trebuie să fie principala caracteristică a luptei electorale. Susținem, în permanență, că toată lumea, toate partidele și toți candidații trebuie să lupte pentru acceptarea programelor lor, să-și dovedească justețea programelor lor — dar aceasta nu prin discreditarea adversarilor.

■ Zilele trecute, am fost martori la o puternică demonstrație în fața parlamentului, împotriva înrăutățirii condițiilor de viață. Cum apreciați această acțiune și altele similare, din punctul de vedere al campaniei electorale ? Care este impactul lor asupra actualului proces politic din Ungaria, numit aici, în mod curent, „tranziție pașnică" ?

Această „tranziție pașnică" — care, pînă în prezent, a reușit — este fundamentală, dar există temerea că, acum, la finalul ei, pasiunile vor fi mult incitate, și o vor face problematică. Aceste demonstrații sînt condamnate de foarte multă lume și nu au absolut nici un sens. Demonstranții și-au exprimat nemulțumirea în legătură cu creșterea prețurilor, au protestat că politica salariilor este așa cum este, că trebuie strînsă cureaua. Dar prețurile tot nu pot fi scăzute, iar salariile nu pot fi sporite, deoarece toată lumea știe că, în alte condiții, nu puteam ajunge la înțelegere cu Fondul Monetar Internațional, iar, pe de altă parte, s-ar fi zdruncinat acel echilibru pe care cu mare greutate reușim să-l menținem încă. Asemenea demonstrații au la bază doar demagogia socială și faptul că unii conducători ai sindicatelor doresc să-și acumuleze, pe această cale, capital politic. Este ușor să blamezi situația economică, măsurile guvernamentale, deoarece situația economică este într-adevăr grea, iar măsurile guvernamentale sînt într-adevăr dure — nimănui nu le sînt pe plac, nici mie și, firește, acest lucru poate fi exploatat de unii. Dar consider că nu este cinstit. După mine trebuie să se procedeze la o temperare atît din partea partidelor politice, cît și din partea sindicatelor — perioada pînă la alegeri, mai puțin de două luni, nu este prea lungă.

■ Permiteți-mi, d-le ministru, să vă mulțumesc pentru această convorbire, dar vă mai rog să-mi spuneți cîteva cuvinte despre participarea dumneavoastră la alegeri.

După cum, desigur, știți, am fost ales, în toamna trecută, președinte al Frontului Popular Patriotic și desemnat de acest front candidat la președinția țării. Această candidatură este, pentru moment, „în pauză" : ca urmare a referendumului din noiembrie, președintele va fi ales de parlament, ceea ce înseamnă că maniera în care va avea loc această alegere depinde de negocierile ce vor avea loc după scrutinul din martie între partidele politice. Se vorbește de posibilitatea alegerii președintelui prin vot popular. Există, în acest sens, propuneri din partea unor deputați și, dacă aceste propuneri vor fi adoptate de parlament, situația se schimbă. Dar, pînă atunci, candidatura la funcția de președinte este „între paranteze". Pe de altă parte, Frontul Popular Patrotic sprijină Coaliția electorală patriotică — de care s-a amintit aici și care a propus candidați pentru parlament în circumscripții, pe listele județene și cele naționale. Întrucît în această perioadă nu-mi pot asuma desfășurarea unei campanii electorale individuale, particip pe lista națională a coaliției.

Interviu realizat de Adalbert Toth

serial

Arhipelagul Gulag 7

Aleksandr Soljeniţin

Infantilismul legii

Uităm, uităm totul. Nu ştiu dacă aceasta este o calitate a întregii omeniri, dar, incontestabil, este un dar al poporului nostru. Poate că se explică prin bunătatea excesivă, dar în orice caz este păcat că se întîmplă aşa. Ne lasă pradă mincinoşilor.

Astfel, dacă nu este nevoie să ţinem minte, să păstrăm în memorie chiar şi procesele deschise —, nu le mai ţinem minte ! Despre acestea s-a scris în ziare, s-a vorbit, dar nu s-a insistat şi, gata, le-am şters din memorie. Mintea ne-a rămas încărcată numai cu ceea ce se spunea în fiecare zi la radio. Încercaţi să verificaţi. Rugaţi o persoană mai în vîrstă să-şi aducă aminte de cîteva din marile procese deschise. Va menţiona procesele lui Buharin, Trotki. Cu un efort vizibil, îşi va aduce aminte de procesul Partidului muncitorilor, şi atît.

Ce să mai spunem atunci de cele care aveau loc în spatele uşilor închise. Cîte tribunale îşi desfăşurau deja din plin activitatea în 1918 ! Şi atunci, nu existau încă nici legi, nici codul penal, singurul lucru după care se puteau ghida judecătorii erau interesele puterii muncitorilor şi ţăranilor.

În acei ani dinamici, săbiile nu-şi pierdeau timpul nefolosite iar revolverele rar vedeau tocul. Mai tîrziu s-a găsit soluţia ascunderii execuţiilor în întunericul nopţii, în subsolurile clădirilor. Mai tîrziu, oamenii au început să fie împuşcaţi cu un glonte în ceafă. În 1918, cunoscutul lucrător al CK din Riazan, Stelmah, îi executa pe cei condamnaţi în miezul zilei în curtea interioară a închisorii, în văzul celor care-şi aşteptau rîndul la moarte.

Exista chiar şi un termen neoficial : execuţia fără judecată. Şi aceasta, nu pentru că nu ar fi fost tribunale, ci pentru că exista CK (Comisia extraordinară). Acest pui cu ciocul ascuţit a fost încălzit de Trotki, care afirma că intimidarea este un puternic mijloc în politică şi trebuie să fii un ipocrit ca să nu admiţi acest lucru. La rîndul lui, Zinoviev, ce nu-şi bănuia sfîrşitul, declara entuziasmat : „Literele GPU ca şi VCK sînt cele mai populare la scara întregii lumi".

Revenind la execuţia fără judecată, trebuie spus că tribunalele existau şi-şi făceau datoria din plin, dar, în afara acestora, în paralel cu ele, independent de ele, aveau loc execuţiile fără judecată. Care au fost dimensiunile acestor execuţii ? M. Laţis, în cartea sa dedicată activităţii CK (apărută în 1920), ne prezintă datele referitoare numai la anul 1918 şi jumătate din anul 1919, şi numai în ceea ce priveşte douăzeci de gubernii din zona centrală a Rusiei (desigur, cifrele prezentate în carte nu sînt nici pe departe complete, poate şi avînd în vedere „modestia" lucrătorilor CK). Deci, au fost executaţi de CK (fără tribunale) 8389 de persoane. Au fost descoperite 412 organizaţii contrarevoluţionare (o cifră fantastică, avînd în vedere inabilitatea noastră generală de a ne organiza, plus haosul care domnea în acei ani). Au fost arestate, în total, 87 000 de persoane (şi această cifră pare mult mai mică decît cea reală).

Cu ce ar putea fi comparată această activitate. În 1907, un grup de activişti pe tărîmul obştesc au pregătit şi editat o culegere a numelor celor ce au fost condamnaţi la moarte şi executaţi în intervalul 1826—1906. Este adevărat că lista nu include totalitatea numelor celor executaţi, dar, cu toate acestea, ea cuprinde 1397 de nume, din rîndul cărora trebuie excluse 233 de persoane cărora pedeapsa le-a fost comutată şi 270 de persoane care nu au putut fi găsite şi deferite justiţiei, sentinţa fiind pronunţată în absenţa acestora. Mai rămîn 894 de persoane. Această cifră, pentru un interval de 80 de ani, se dovedeşte a fi de 255 de ori mai mică, decît ceea ce au „realizat" lucrătorii CK. (Să nu uităm că, în cifrele prezentate de CK, nu au fost incluse persoanele executate în Caucazul de nord, pe Volga, în alte regiuni).

Ce se întîmpla, însă, cu tribunalele ? În prima lună după victoria Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie au fost create noile tribunale — în primul rînd, tribunalele poporului, alese în mod liber de către muncitori şi ţărani, dar în aşa fel încît cei ce făceau parte din aceste tribunale să „aibă o experienţă politică în organizaţiile proletare ale partidului", fiind, totodată, verificaţi de comitetele executive ale consiliilor raionale, care puteau să-i şi revoce în orice moment (Decretul privind tribunalele N 1 din 24 noiembrie 1917, articolele 12 şi 13). Dacă procedura de verificare era de aşa natură, atunci şi membrii tribunalelor nu au mai fost aleşi de către popor, ci numiţi de comitetele executive ale sovietelor, ceea ce, de fapt, este acelaşi lucru, întrucît, cum bine ştim, sovietele exprimă interesele maselor oamenilor muncii.

În al doilea rînd, sau chiar tot în primul, prin acelaşi decret de la 24 noiembrie au fost instituite şi Tribunalele revoluţionare ale muncitorilor şi ţăranilor, începînd cu nivelul cel mai de jos. Acestea au fost gîndite în calitate de organe ale dictaturii proletariatului, dar aşa s-a întîmplat că ele s-au constituit imediat şi pretutindeni, în timp ce tribunalele poporului, într-o serie întreagă de regiuni, îndeosebi în cele îndepărtate, nu şi-au făcut apariţia timp de multe luni de zile. Astfel, tribunalele revoluţionare şi-au asumat sarcina rezolvării tuturor cazurilor, inclusiv a celor penale.

În esenţă, diferenţa între cele două tipuri de tribunale nici nu era chiar aşa de mare. Mai tîrziu, în 1919, cînd au apărut bazele dreptului penal al RSFSR, tribunalele poporului şi tribunalele revoluţionare erau definite aproape identic. Şi unele şi altele aveau deplina libertate de acţiune. Pedepsele pe care le puteau aplica se extindeau inclusiv pînă la pedeapsa capitală în ambele cazuri. Atît tribunalele poporului, cît şi cele revoluţionare se ghidau doar după conştiinţa revoluţionară. Sentinţele rămîneau definitive şi nu puteau fi contestate în nici o instanţă. Tribunalele poporului şi tribunalele revoluţionare nu erau limitate, în activitatea lor, de nici un fel de restricţii formale.

La 4 mai 1918 a fost semnat decretul privind constituirea Tribunalului revoluţionar-suprem, crezîndu-se atunci că, odată cu crearea acestuia, se va ajunge şi la capătul procesului de formare a tribunalelor. Dar vai, cît de departe era încă acest capăt !

S-a dovedit a fi necesar să se creeze, pentru buna funcţionare a transporturilor pe calea ferată, Tribunalele revoluţionare din domeniul căilor ferate. Apoi, a apărut sistemul unic al Tribunalelor revoluţionare ale trupelor de interne. În 1918, toate aceste sisteme acţionau din plin, fără să lase loc pe teritoriul RSFSR nici unei crime, nici unei acţiuni potrivnice luptei revoluţionare a maselor. Dar ochiul vigilent al tovarăşului Trotki a observat, şi aici, o imperfecţiune. La 14 octombrie 1918, el a semnat ordinul pentru formarea unui nou sistem al Tribunalelor revoluţionare militare.

În întregime ocupat în cadrul Consiliului revoluţionar al Republicii de salvarea acesteia din acţiunile duşmanilor din exterior, acest conducător, cel care a inspirat crearea tribunalelor, a făcut o alegere deosebit de fericită numindu-l în funcţia de preşedinte al Tribunalului Militar Revoluţionar pe tovarăşul Danişevski, care a creat şi dezvoltat întregul sistem al noilor tribunale, realizînd, totodată, şi fundamentarea teoretică sub forma unei broşuri (apărute în 1920 la Moscova). Un exemplar al acestei broşuri ne-a căzut şi nouă în mîini, deşi pe copertă este menţionat „Secret".

Imediat după octombrie, în spiritul lozincilor sale şi în spiritul a ceea ce se instituise în armată după Februarie, s-a presupus că, în Armata Roşie, vor acţiona tribunale alese la nivel de regiment sau divizie. În scurt timp, însă, la acestea s-a renunţat. Oricum, peste tot apăreau tot soiul de tribunale de campanie „troiki", în acelaşi timp acţionau (condamnau la moarte şi executau) organele VCK sau organele serviciului de contraspionaj, predecesorii secţiilor speciale. În acele zile dificile pentru tînăra Republică, tovarăşul Trotki a spus : „Noi sîntem fiii clasei muncitoare şi am încheiat un contract cu moartea, deci şi cu victoria". **(Va urma)**

Traducere şi adaptare
Mircea Podină

Şansele Europei răsăritene 4

Corneliu Bogdan

„Interesele legitime manifestate pentru actualul **status quo** din Est şi Vest continuă încă să fie mai puternice decît forţele înclinate spre schimbări", estima Jonathan Dean acum mai bine de doi ani. Şi adăuga : „În Vest, aceste interese legitime cuprind acea dependenţă înrădăcinată a statelor membre ale NATO faţă de Statele Unite în ce priveşte menţinerea convenţiilor şi a protecţiei nucleare, declarată mai puţin împotriva unui atac făţiş din partea Uniunii Sovietice cît, mai ales, pentru realizarea unui echilibru politic, care să contrabalanseze puterea militară a Uniunii Sovietice. În Răsărit, interesul legitim se manifestă în realizarea faptului că guvernele est-europene şi conducerea sovietică nu pot supravieţui decît în măsura în care forţele militare sovietice le susţin. Chiar şi atunci cînd guvernele care fac parte din NATO şi Tratatul de la Varşovia îşi dau seama că înfruntarea europeană slăbeşte în intensitate, aceasta ar fi ultima chestiune pe care ele ar face-o cunoscută, în mod explicit, opiniei publice din ţările lor, pentru că, altfel, cum ar mai putea ele să apeleze liniştite la politica de sprijin faţă de bugetele de apărare militară, apreciată necesară în continuare ?" [33]

Alţi observatori şi specialişti susţin că „inerţia menţinerii vechilor practici provine din obişnuinţa vechilor temeri" [34]. Toate acestea sînt adevărate, dar cea mai puternică sursă a opoziţiei faţă de schimbări constă, probabil, în perpetuarea impulsului puterilor existente de a se menţine la putere, opoziţie de ordin naţional şi internaţional. Opoziţia la schimbări în cadrul **status quo**-ului politic european se bazează, într-o anumită măsură, pe automulţumirea, foarte răspîndită în rîndul opiniei publice, care se bazează pe bănuiala, probabil corectă, că apogeul confruntării militare dintre supraputeri a trecut, ca, de altfel, şi pe concluzia incorectă că situaţia internaţională va continua să se îmbunătăţească de la sine. Dar imaginea începe să se schimbe. Atît pericolul pasivităţii, cît şi şansa realizării unei acţiuni pozitive devin din ce în mai evidente.

Marile puteri încep să înţeleagă faptul că practica sferelor de influenţă „îşi pierde, de fapt, scopul pentru care puterile dominante şi-au creat sferele de influenţă în primul rînd, adică pentru a menţine **status quo**-ul şi ordinea" [35]. Amploarea şi presiunea problemelor globale, care necesită soluţii globale, bazate pe eforturile comune ale tuturor naţiunilor, ca şi pericolele comune, care ameninţă civilizaţia, impun puterilor imperativul găsirii unor noi căi de gîndire şi acţiune.

Unul din cele mai impresionante fenomene care afectează, în mod direct, situaţia existentă în Europa — dar, mai ales, cea din Europa de est — îl reprezintă schimbările care au loc, în mod curent, în Uniunea Sovietică şi în Europa răsăriteană. În trecut, argumentul principal, susţinut de cei care li se opuneau sau îndemnau la o prudenţă exagerată faţă de luarea unor măsuri importante pe calea eliminării confruntării politice şi militare şi creării unei noi Europe, bazată pe ideea pan-europenismului, a fost acela că, înainte de a contempla măcar o asemenea idee, trebuie aşteptată realizarea unei schimbări politice importante în Uniunea Sovietică şi în Europa de est. Aşa unilateral cum părea, acest argument a fost justificat. Dar, acum, schimbări interne au loc şi îşi găsesc o expresie adecvată, materializată în politica externă a ţărilor respective.

În cuvîntarea sa ţinută în faţa Adunării Naţiunilor Unite, în decembrie 1988, Gorbaciov şi-a exprimat sprijinul pentru adîncirea procesului Helsinki : „Noi intenţionăm să dezvoltăm participarea Uniunii Sovietice la mecanismul de control al drepturilor omului în cadrul Naţiunilor Unite şi **al procesului de pan-europenizare**" [36] (sublinierea noastră). Ministrul de externe, Eduard Şevardnadze, a declarat Adunării Generale a Naţiunilor Unite că „interferenţa evenimentelor într-o lume interdependentă ne forţează, într-o măsură tot mai mare, să acordăm anumite prerogative naţionale organizaţiei internaţionale. De fapt, asta se şi întîmplă deja" [37].

Acestea sînt devieri importante de la poziţia tradiţională a Uniunii Sovietice care, puse în practică, ar avea o influenţă deosebită asupra procesului pan-european. Desigur, nimeni nu ştie precis cît de departe sau adînc va merge procesul schimbărilor din Uniunea Sovietică. Dar nu aceasta este problema esenţială, ca, de altfel, nici cea referitoare la întrebarea dacă este cazul ca Vestul să-l ajute pe Gorbaciov sau nu. Întrebarea la care comunitatea internaţională trebuie să răspundă este dacă se poate prevala de noua situaţie pentru a consolida structurile de pace, cooperare şi libertate în lume iar, în Europa, pentru a progresa cu mai multă vigoare spre depăşirea divizării acestui continent. Cred că răspunsul este afirmativ. Schimbările din Europa răsăriteană sînt îndeajuns de reale şi adînci pentru a ne permite să facem paşi serioşi spre realizarea proiectului pan-european. Şi chiar dacă procesul schimbărilor din Europa de est se va opri şi se vor face încercări pentru a-l deturna, o răsturnare totală a situaţiei nu pare realizabilă şi, mai devreme sau mai tîrziu, acest proces va fi reluat cu o şi mai mare intensitate. Paşii pe care îi facem acum pentru eliminarea diviziunii Europei ne vor ajuta să înfruntăm noi opoziţii şi, în acelaşi timp, să accentuăm importanţa ideii de pan-europenism.

Deşi mulţi conducători populari de ambele părţi ale Europei şi din America de Nord încep să ajungă la această concluzie, guvernele lor se mişcă prea încet sau deloc. Guvernele sînt ca nişte roabe, a spus odată cancelarul vest-german Helmut Schmidt. Ele devin folositoare numai dacă sînt împinse. Numai o mişcare puternică a maselor, care să unească toate forţele politice mai importante ale tuturor naţiunilor ce participă la acest proces, va putea împinge guvernele la acţiune. O condiţie pentru ca această mişcare să apară constă în definirea mai concretă a cadrului conceptual şi în elaborarea unei orientări realiste ale unui program de acţiune capabil să unească toate aceste forţe.

Un concept unificator pentru o Europă armonioasă

În ceea ce priveşte cadrul conceptual pentru reconcilierea Europei, ar trebui să începem prin a defini clar scopul acestuia. Procesul CSCE a devenit o alternativă experimentală (provizorie) a sferelor de influenţă nu ca rezultat al unui plan arbitrar sau al unei strategii bine puse la punct de toate naţiunile interesate, ci numai pentru că pare normal să se accepte eliminarea sferelor de influenţă drept scop final al procesului Helsinki. Acest scop nu ar trebui să fie prea greu de realizat de vreme ce, practic, toate guvernele au respins şi condamnat pe faţă sferele de influenţă. Dar, pe de altă parte, trebuie, de asemenea, să recunoaştem faptul că sferele de influenţă, care sînt indisolubil legate de echilibrul puterii, reprezintă principalul model funcţional în desfăşurarea problemelor internaţionale. Dacă se schimbă acest model, vor trebui create noi instituţii învestite cu autoritate. Desigur, acest lucru nu se poate realiza cu una cu două, dar, în acelaşi timp, nu trebuie folosit ca o scuză pentru a nu se face nimic.

Trebuie să demarăm un proces de construire a noi instituţii care să le înlocuiască treptat pe cele ale sferelor de influenţă. Pînă cînd acestea vor începe să funcţioneze, cele două sisteme vor trebui să coexiste şi să coopereze. Acest proces nu va reprezenta un nou mod de înţelegere a sferelor de influenţă, o nouă Yalta, ci o evoluţie deschisă, susceptibilă la schimbări bazate — după părerea lui Stanley Hofmann — nu „pe alinieri permanente, ci pe o negociere continuă între cele două alianţe", ceea ce va duce la reducerea şi, în final, eliminarea sferelor de influenţă din Europa. Cît va dura acest proces sau dacă se va sfîrşi vreodată sînt întrebări irelevante : el trebuie să acţioneze ca un ghid politic şi moral.

Relaţia dintre sferele de influenţă şi instituţiile nou create, pe de o parte, şi procesul în ansamblul său, pe de alta, poate fi comparată cu legătura dintre latura executivă şi laturile legislativă şi juridică în Statele Unite. Procesul ar putea, de asemenea, folosi unor scopuri educative, acţionînd ca un mecanism de sporire a încrederii pentru toate statele, în primul rînd pentru cele mari. Acestea vor trebui să aibă încredere în capacitatea lor de a-şi promova interesele legitime, renunţînd la o parte din atribuţiile lor şi trecînd altele în seama unor instituţii pan-europene. Din punctul de vedere al marilor puteri, acest proces poate fi considerat cheia unui schimb avantajos : în schimbul unor poziţii privilegiate pe care le abandonează (şi care, oricum, sînt prea costisitoare pentru a fi păstrate), aceste ţări pot obţine o mai mare stabilitate în viaţa internaţională.

Înainte de a părăsi tema cadrului conceptual al procesului de pan-europenizare, ne mai reţine atenţia un aspect. Mişcările populare pentru pace şi drepturile omului au fost slăbite de dificultatea de a împăca două mari curente de opinie : 1. dezarmarea reprezintă prioritate principală şi 2. drepturile omului reprezintă adevăratul imperativ. Recent, a început un dialog mai activ între aceste două tendinţe şi s-a conturat un concept unificator.

Aici trebuie făcute, totuşi, două observaţii. În primul rînd, relaţia dintre cursa

înarmărilor și război : se spune că războaiele sînt provocate nu de existența armelor, ci de divergențe de ordin politic. Aceasta este numai parțial adevărat. Cursa înarmărilor are logica sa, evoluează pe baza propriei sale dinamici și poate scăpa de sub control. Această posibilitate devine probabilitate pe măsura dezvoltării rapide a tehnologiei militare, în special a scurtării spectaculoase a timpului dintre lansarea unei arme și ajungerea sa la țintă. Devine practic imposibil să corectezi erorile inevitabil apărute în cadrul sistemului de alarmă și să iei decizii politice. Dinamica cursei înarmărilor poate duce, astfel, la un război neintenționat. Din această cauză, cursa înarmărilor merită o atenție deosebită. În al doilea rînd, teza conform căreia principala cauză a războaielor o constituie tendințele expansioniste ale regimurilor totalitare este, de asemenea, doar parțial adevărată. Desigur, regimurile totalitare au o înclinație spre politici agresive. Totuși, după cum arată istoria prin cuvintele lui Jan Triska, „democrațiile au fost, adesea, belicoase. Atena clasică, Roma republicană, Franța revoluționară, Anglia secolului XIX, Statele Unite ale secolelor XIX și XX și Israelul au fost, în anumite momente, puteri agresive și expansive. Superputerile, la fel ca toate statele, indiferent dacă sînt sau nu democratice, încearcă să-și sporească puterea cu un preț și risc acceptabil în sistemul internațional. Ca să-și mărească puterea, superputerile reduc autonomia statelor din regiunile învecinate. În acest scop, indiferent dacă sînt autocrații sau democrații, ele creează și mențin condiții adecvate dominării lor asupra acelei regiuni“ [38].

În enciclica sa asupra unor probleme sociale, Papa Paul al II-lea scria : „Fiecare din cele două blocuri manifestă, în felul său, o tendință spre imperialism, cum este denumit în general, sau spre o formă de neocolonialism ; este o tentație căreia ele i se supun adesea, după cum ne învață istoria, inclusiv cea recentă.“ [39] Astfel, abuzul de putere, atît pe plan național, cît și internațional, apare drept cauza principală a conflictelor internaționale, a violării libertății națiunilor și indivizilor și a folosirii greșite a realizărilor științifice și tehnologice, punînd astfel în pericol civilizația. Deși există o legătură clară între putere și ideologie, puterea are dinamica sa proprie, care nu poate fi explicată în termeni pur ideologici.

Controlul social al puterii, pe plan național și internațional, devine, astfel, condiția esențială pentru menținerea păcii, a libertății și independenței naționale în lume. El reprezintă, de asemenea, una din valorile umane esențiale în jurul căreia s-ar putea crea o mișcare largă de pan-europenizare. Desigur, simpla acceptare a acestui principiu nu poate rezolva toate problemele și diferențele. Aplicarea acestui principiu va fi însoțită de dispute aprinse, în special în cadrul fiecărei țări. Dar o dezbatere intereuropeană a acestui subiect ar putea fi foarte folositoare.

Această dezbatere poate nu ar constitui dialogul închipuit de Hassner între Est și Vest, care ar putea duce la definirea premiselor unui socialism democratic real, și nici calea a treia descrisă de Jolyon Howorth ca „urmărind o sinteză istorică a socialismului și comunismului, pe de o parte, și libertății și individualismului, pe de alta, prin păstrarea calităților lor și eliminarea defectelor“ [40]. Dar conceptul de control social asupra puterii include elemente general-acceptate, care pot servi drept bază de lucru pentru ca un cadru conceptual să promoveze acest proces.

Nu putem încheia această schiță a unui cadru conceptual îmbunătățit pentru un proiect pan-european fără a menționa problema germană — reunificarea Germaniei — în cadrul divizării Europei, cheia competiției americano-sovietice. Această problemă se poate rezolva numai printr-un proces îndelungat care, însă, a și început. Ridicarea problemei germane, acum, înseamnă aducerea în discuție a celei mai dificile probleme a reconcilierii europene. Opoziția manifestată atît în Est cît și în Vest față de reunificarea Germaniei este una din sursele puternicei opoziții față de ideea pan-europenismului. Unii se tem că aceasta ar putea duce la reinstaurarea Germaniei ca putere principală în Europa. Ar fi, de aceea, greșit, fatal chiar, ca proiectul pan-european să decidă, acum, ceea ce n-au decis încă cele două Germanii. Pe de altă parte, majoritatea sondajelor de opinie, numeroase studii și declarații publice ne arată că majoritatea germanilor sînt gata să consider reunificarea ca a doua prioritate, după acordarea de libertăți est-germanilor, sau să renunțe la reunificare în schimbul unei Germanii răsăritene neutre. Pe de altă parte, liderii vest-germani au ridicat, în mod public, problema reunificării.

În aceste condiții este mai bine să amînăm discuțiile, ca să nu mai vorbim de decizii, asupra problemei germane și să sprijinim **Ostpolitik** și **Deutschlandpolitik** în cadrul procesului de pan-europenizare. Astfel, arătîndu-ne deschiși față de toate opțiunile privind națiunea germană, vom putea să risipim neliniștea stîrnită de problema germană și să continuăm să îmbunătățim condițiile internaționale ale celor două state germane pînă cînd germanii vor avea capacitatea să adopte propriile lor decizii iar comunitatea internațională va fi gata să le accepte.

Cadrul conceptual schițat mai sus are drept componentă de bază ideea instituționalizării procesului pan-european. Această instituționalizare este esențială pentru măsurile care se impun acum pentru promovarea acestui proces. Fără instituții, procesul va avansa numai pe hîrtie. În momentul în care apare o anumită problemă sau izbucnește o criză și nu există nici o astfel de instituție, vom fi nevoiți să apelăm la cele vechi, demodate sau chiar contraproductive. Ocupîndu-ne de instituționalizarea procesului de pan-europenizare, ar trebui, totuși, să ținem cont de avertismentul lui Marlan Cleveland, conform căruia obstacolul principal în calea realizării sale este „iluzia încă răspîndită că modelarea instituțiilor internaționale trebuie să se ghideze după centralizarea crescîndă a statului național modern“ [41]. Pentru a îndepărta această barieră, instituțiile preconizate vor trebui să aibă o mai mare cuprindere și putere decît un comitet de guvernare de tip ONU. Dar nici să se transforme într-un guvern mondial, ale cărui hotărîri să nu poată fi contestate. Majoritatea instituțiilor nu ar trebui să fie globale“ [42].

Care ar putea fi legătura dintre aceste instituții și Actul final de la Helsinki, principalul document al întregului proces CSCE ? Nu există propuneri vizînd o renegociere a Actului final ? Răspunsul este negativ. Consensul rămîne baza politică a procesului CSCE. „Fără consens nu există comunitate“, precizează Lincoln Bloomfield. Dar, după ce consensul asupra principiilor a fost realizat, comunitatea statelor independente poate și trebuie să cadă de acord să „dea viață consensului“, să încurajeze înființarea de instituții „ale căror programe să nu fie polarizate în jurul unor abstracții, ci în jurul unor sarcini internaționale concrete, bazate pe interese comune — fie că acestea sînt legate de comerț, știință, Cosmos sau controlul armamentelor“ [43]. **(Va urma)**

STOP CADRU

Cancelarul Helmut Kohl (dreapta) s-a întîlnit, la Bonn, cu ministrul de externe israelian, Moshe Arens. După întrevedere, dl. Arens a declarat, potrivit agenției „Reuter“, că șeful guvernului vest-german a afirmat că se opune sancțiunilor, preconizate de C.E.E., împotriva Israelului, ca răspuns la modul în care sînt tratați demonstranții palestinieni din teritoriile arabe ocupate. Totodată, demnitarul israelian a precizat că, în opinia sa, „reunificarea Germaniei tinde să devină o realitate, poate chiar în cîteva luni“

[33] Jonathan Dean, **Watershed in Europe : Dismantling the East West Military Confrontation,** Union of Concerned Scientists (Lexington, MA/ Toronto : Lexington Books, D. C. Heath and Company, 1987), p. 271.
[34] Jan Triska, ed., **Dominant Powers and Subordinate States : The United States in Latin America and the Soviet Union in Eastern Europe** (Durham : Duke University Press, 1986), p. 470.
[35] Ibid.
[36] Gorbachev, p. 17.
[37] E. Shevardnadze, „Address, U. N. General Assembly,“ **FBIS-SOV-88-188** (28 september 1988), p. 2.
[38] Triska, pp. 444—45.
[39] William Hyland, „Setting Global Priorities,“ **Foreign Policy** (Winter 88/89), p. 31.
[40] Jolyon Howorth, „The Third Day,“ **Foreign Policy** (Winter 1986/87), p. 116.
[41] Harlan Cleveland, „Governing a Pluralistic World : Life Signs at a New International Order,“ Lincoln P. Bloomfield, ed., **The Management of Global Disorder,** Hubert H. Humphrey Institute of Public Affairs, University of Minnesota, MN : University Press of America, Inc., 1987, p. 503.
[42] Ibid.
[43] Lincoln Bloomfield, „The United Nations and U. S Foreign Policy,“ Lincoln Bloomfield, op. cit., p. 495.

Le Figaro

Nostalgicii „Imperiului răului" *)

O dată cu perestroika și căderea Zidului Berlinului, reaganienii puri și duri și-au pierdut sperietoarea. Dar ei visează să-și exporte ideile în Europa răsăriteană.

DECLINUL accelerat al modelului comunist face să piară glasul ultraconservatorilor americani. După ce au strigat „Am cîștigat !" cînd a căzut Zidul Berlinului, foștii partizani ai lui Ronald Reagan se văd privați de „sperietoare". Surprinși. Derutați. S-a încheiat oare „cruciada împotriva imperiului răului" ?

„Sîntem abandonați pe un vapor care plutește fără motor", explica Thomas Flemming, editor al publicației lunare „Chronicles", purtător de cuvînt al „dreptei" tradiționale americane. Comunismul „ia apă" din toate părțile, iar Thomas se întreabă : „Acum, încotro ?".

„În Europa de est", răspunde fără ezitare Paul Weyrich, directorul „Free Congress Foundation", centru conservator de studii. „Viitorul nostru trece prin Europa de est, unde oamenii și-au cîștigat libertatea", recunoscînd că această nouă luptă pentru a „transcende acolo valorile occidentale reprezentate de America" nu-i convinge încă pe toți reaganienii puri și duri. „Anticomunismul este preferința a 75 la sută din conservatori ; dacă îl anulați, dispare liantul care a sudat mișcarea de peste o generație", mărturisea Richard Viguerie săptămînalului „Newsweek". Mișcarea, omogenă după anii '50 în jurul cîtorva teme tradiționale, și-a găsit o nouă tinerețe, grație a două concepte susținute de Ronald Reagan. Primul : „Cu cît guvernul este mai absent, cu atît lucrurile merg mai bine". Al doilea : un maccarthysm lărgit, revigorat de sloganurile împotriva „imperiului răului". Oare conservatorii au insistat prea mult, în anii lui Reagan, asupra luptei împotriva comunismului ? Aceasta este opinia lui Thomas Flemming : „Nu este nimic rău în anticomunism sau maccarthysm, dar o mișcare nu se poate defini, mereu, numai în termeni negativi".

Acest curent de gîndire a dominat ultimul deceniu în SUA, atribuindu-și meritul unei creșteri economice fără precedent în țară și pe cel al democratizării în Est. Oare — gîndesc conservatorii — nu proiectul SDI a fost acela care l-a determinat pe Gorbaciov să joace cartea destinderii ?

Astăzi domnește dezorientarea : „Noi mai avem de jucat un rol, dar nu știm prea bine care este acela", explica recent cotidianului „Washington Post" fostul colaborator al lui Reagan, Donald Devine. Concluzia : lipsește „ o viziune amplă ; unii dintre noi se întreabă dacă, acum, conservatorismul mai are vreo funcție pe termen scurt, în afară de a face jocul lui Bush și al republicanilor", continuă D. Devine.

La un an după instalarea lui la Casa Albă, George Bush, președintele adesea combătut de conservatori, se poate mîndri că i-a neutralizat. Cei cinci membri de vază ai „Heritage Foundation" — unul din pilonii gîndirii reaganiene — se regăsesc acum pentru a-i da calificative lui Bush : trei dintre ei i-au dat „foarte bine". Paul Weyrich remarcă : „Reagan ne-a oferit multă retorică și puțină acțiune, iar Bush face contrariul. Am fost foarte plăcut surprinși".

Dilema conservatorilor nu este încă soluționată. Avînd în vedere că hoardele roșii amenință mai puțin să treacă cortina de fier, majoritatea militanților mișcării se întorc la ideile lor izolaționiste. De ce să cheltuim atît pentru apărarea Europei ?, se întreabă cercurile conservatoare din Middle West. „Acest izolaționism, revigorat de un violent sentiment antijaponez, va fi dificil de combătut", opinează Paul Weyrich.

Ironia soartei : după ce au transformat ideologia liberală din SUA, nostalgicii „imperiului răului" caută un nou suflu. „Nu ne mai rămîne de «demolat» decît un ultim imperiu — Massachusetts, patria liberalilor", spune surîzînd Paul Weyrich.

Traducere Magda Petculescu

*) „Le Figaro" nr. 14121/1990.

STOP CADRU

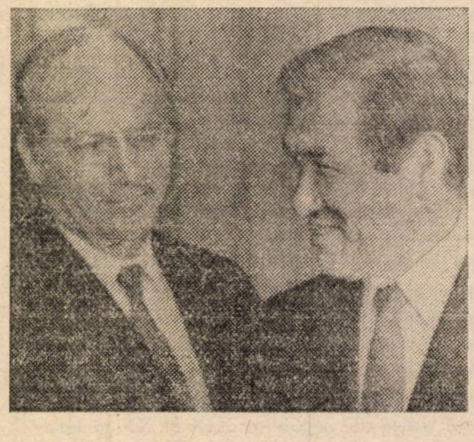

Întîlnire, la Seul, între președintele sud-coreean Roh Tae Wu și delegația americană, condusă de secretarul apărării, Richard Cheney. Luna trecută, Cheney a făcut cunoscută decizia Statelor Unite privind închiderea a trei baze militare aeriene de pe teritoriul sud-coreean

Pastorul Tökés despre problema emigranților din România în Ungaria

Pastorul László Tökés — membru al minorității maghiare din România, a cărui deportare iminentă a declanșat în zilele de 16 și 17 decembrie manifestațiile de la Timișoara care au dus, cinci zile mai tîrziu, la căderea regimului Ceaușescu — a cerut Ungariei „să nu mai încurajeze emigrarea" românilor spre Ungaria. „Ungaria ar face un mare serviciu dacă ar renunța să lase poarta deschisă unor noi emigranți", a declarat Tökés la o conferință de presă organizată în orașul Debrețin, citată de agenția „MTI."

Potrivit opiniei pastorului, apărător înfocat al drepturilor minorității maghiare din România care a efectuat recent, o vizită în Ungaria, argumentul cel mai adesea avansat de români de origine maghiară pentru a părăsi România — respectiv că „viața în Transilvania este insuportabilă" — și-a pierdut credibilitatea de la căderea regimului Ceaușescu. Pastorul a arătat că libertatea cîștigată recent în România nu a oprit emigrarea românilor de naționalitate maghiară către Ungaria, dimpotrivă, a stimulat-o.

Potrivit aprecierilor oficiale din Ungaria, aproximativ 50 000 refugiați români, majoritatea de naționalitate maghiară, se găsesc, la ora actuală, în Ungaria. Ei au părăsit România lui Nicolae Ceaușescu începînd din toamna anului 1987, iar anul trecut Ungaria a deschis trei lagăre de refugiați și mai multe anexe, le oferă ajutor financiar, precum și posibilitatea de a găsi un loc de muncă în Ungaria.

Începînd din 1988, autoritățile din Ungaria au adoptat o poziție oficială în favoarea acestor refugiați. Dar Budapesta a considerat întotdeauna că șederea lor în Ungaria este provizorie și că nu va dura decît pînă la o schimbare a condițiilor de viață în România, schimbare care ar permite o repatriere a emigranților.

(După agențiile „MTI și France Presse")

Traducere Doroteea Filipescu

Agenția TASS

Propunerea pentru un nou drapel al R.S.S. Moldovenești

Tricolorul — roșu, galben și albastru —, atributul permanent al acțiunilor întreprinse de Frontul Popular din R.S.S. Moldovenească, va putea deveni drapelul de stat al acestei republici, apreciază Comisia Prezidiului Sovietului Suprem de aici pentru problemele studierii simbolisticii naționale, de stat — informează agenția „TASS".

Înființată în urmă cu două luni, Comisia reunește istorici, juriști, filosofi și politologi de frunte și este condusă de secretarul C.C. al partidului comunist din republică, Evgheni Sobor. Comisia a studiat cu atenție istoria și tradițiile simbolisticii naționale. La ședința din 13 februarie, aceasta a ajuns la concluzia că cele trei culori ale drapelului sînt tradiționale simbolisticii naționale a statului moldovenesc. Atașamentul poporului moldovenesc față de tricolor, de-a lungul veacurilor, este explicat de faptul că oamenii îl identifică cu aspirațiile lor de suveranitate și independență națională.

În ce privește drapelul de stat și stema R.S.S. Moldovenești existente, Comisia — arată „TASS" — a apreciat că ele au fost adoptate în mod voluntarist și fără să se țină seama de tradițiile simbolisticii naționale. Potrivit proiectelor și schițelor anexate la hotărîrea Comisiei, tricolorul moldovenesc se va deosebi de drapelul de stat al României prin noua stemă a republicii, situată pe fîșia galbenă de la mijlocul drapelului. Se propune ca simbol de bază al acestuia să fie stema străveche a Moldovei — capul de zimbru cu o stea în cinci colțuri între coarne.

Concluziile și propunerile Comisiei vor fi transmise spre dezbaterea Prezidiului Sovietului Suprem al republicii. În caz că ele vor fi adoptate, un proiect de lege corespunzător va putea fi prezentat la apropiata sesiune a parlamentului republicii, programată pentru luna martie.

Traducere Emilia Oroian

NOVOE VREMEA

„Planul Elțîn"

Pentru rezolvarea diferendului teritorial sovieto-japonez *)

Luînd cuvîntul la Sapporo, etapă a călătoriei efectuate în Japonia, deputatul Boris Elțîn și-a exprimat „poziția personală" legată de rezolvarea diferendului teritorial sovieto-japonez propunînd planul care urmează :

Etapa I. *Uniunea Sovietică trebuie să declare oficial și categoric că există o problemă teritorială în relațiile sovieto-nipone. Treptat, trebuie formată opinia publică din U.R.S.S., asigurîndu-se toate informațiile necesare despre istoria apariției acestei probleme, începînd cu mijlocul secolului trecut. Aceasta va necesita doi-trei ani.*

Etapa a II-a. *Cele patru Insule Kurile să fie declarate zonă a liberei inițiative pentru Japonia, să se creeze acele condiții pentru clauza națiunii celei mai favorizate. Aceasta va presupune treicinci ani.*

Etapa a III-a. *Demilitarizarea insulelor. „Acestea aparțin mai degrabă militarilor noștri, decît statului nostru", a declarat, nu fără sarcasm, Elțîn. Această etăpă poate cuprinde o perioadă de cinci-șapte ani.*

Etapa a IV-a. *Semnarea tratatului de pace între U.R.S.S. și Japonia.*

Etapa a V-a. *Va cuprinde, probabil, 15—20 de ani, cînd va începe etapa următoare și ultima. De realizarea ei se vor ocupa noile generații de politicieni și conducători de stat. „Pînă atunci, vor avea loc mari schimbări în lume din punctul de vedere al asigurării securității, relațiile reciproce se vor îmbunătăți, va crește încrederea mutuală. Toate acestea, ca și mutațiile din conștiința publică, vor permite noii generații să găsească o soluție nouă". Ca variante pur ipotetice ale acestei soluții, Elțîn a enunțat un protectorat comun al U.R.S.S. și Japonia asupra insulelor sau declararea autonomiei acestora în condițiile unui statut special. El nu a exclus nici varianta ca aceste insule să fie retrocedate Japoniei, ca punct final al acestei etape.*

*) „Novoe Vremea" nr. 6/1990

Traducere Donca Ciobanu

Agenția Taniug

Israelul, țările arabe și Europa răsăriteană

Europa răsăriteană deschide ușa spre Israel, dar în nici un caz nu dorește să o închidă pentru lumea arabă. Dimpotrivă, țările est-europene încearcă să realizeze un echilibru, pînă ieri de neimaginat, în Orientul Mijlociu, și anume : să restabilească relații diplomatice depline cu Israelul, dar să păstreze și bunele relații cu statele arabe.

Este oare posibil acest lucru ? Această întrebare și-o pun, deopotrivă, Israelul, arabii și Europa răsăriteană. De fapt, în cazul israelienilor se pune întrebarea dacă deschiderea Europei de est va contribui la deschiderea, treptată, a țărilor arabe spre statul evreu.

Pentru Europa răsăriteană, problema fundamentală care se pune este dacă normalizarea relațiilor cu Israelul nu va afecta interesele ei în lumea arabă. În ce-i privește pe arabi, pentru ei lucrul cel mai important este să obțină garanții că, prin normalizarea relațiilor cu Israelul, Europa de est nu va renunța la politica ei în Orientul Mijlociu, respectiv că va promova, în continuare, interesele arabe pe plan internațional.

Răspunsurile la aceste întrebări nu sînt deloc simple. Totuși, dacă se ia ca test Ungaria, atunci de pe acum se poate afirma că unele dileme au fost depășite. Ungaria a restabilit relații diplomatice depline cu Israelul în septembrie anul trecut, și aceasta fără nici un fel de consecințe. Desigur, cea mai mare parte a arabilor nu au fost foarte fericiți cînd au auzit de o asemenea hotărîre a Budapestei.

O stare de spirit similară se constată și în rîndul palestinienilor din teritoriile ocupate. Ei manifestă oarecare suspiciune față de deschiderea Europei răsăritene spre Israel, dar sînt conștienți de faptul că este vorba de state suverane, care adoptă decizii în concordanță cu interesele lor economice și politice. Totuși, este o consolare pentru ei cînd aud că Europa răsăriteană nu renunță la principiile sale vizînd Orientul Mijlociu, îndeosebi la dreptul poporului palestinian la autodeterminare și un stat palestinian propriu. Desigur, țările est-europene subliniază în prezent, mai puternic ca pînă acum, dreptul la existență al Israelului, respectiv necesitatea ca și țările arabe să sesizeze acest lucru și să se comporte în consecință.

Esența constă în preocuparea Europei răsăritene, preocupare care s-a extins și asupra Israelului, ca arabii să nu reacționeze negativ din cauza normalizării relațiilor cu statul evreu.

Este oare justificată această preocupare ? Dacă ar trebui să se aprecieze după exemplul României, care nu a întrerupt relațiile diplomatice cu Israelul, nici după războiul israeliano-arab din 1967, nu ar exista nici un motiv serios de îngrijorare. Aceasta deoarece România întreține relații foarte bune atît cu arabii, cît și cu israelienii. Ungaria nu face decît să confirme experiența României.

Este clar că țările est-europene au interese economice și politice în lumea arabă și că ele țin foarte mult să-și păstreze aceste interese. Totuși, interesele, în primul rînd cele economice, impun și normalizarea relațiilor cu Israelul.

Mai mult, există chiar impresia că, în momentul de față, „business"-ul este deasupra politicii. Desigur, se poate pune și întrebarea cum este posibil ca Europa răsăriteană, împreună cu URSS, să descopere acum atîtea interese economice în Israel, stat care nu are mai mult de 4,5 milioane de locuitori și care are o piață extrem de mică ? Explicația acestui fenomen depășește granițele Israeluliu. Prin urmare, nu este vorba numai de statul evreu, ci de întreaga lume evreiască, în primul rînd cea din Occident. Fără îndoială că Europa răsăriteană va încerca să folosească realizările științifice și tehnice ale Israelului, care, în unele domenii, ca agricultura și electronica, au atins performanțe mondiale. Dar este posibil ca, ajutați de statul evreu, est-europenii să încerce să folosească și o parte din capitalul evreiesc mondial.

(După agenția „TANIUG")

Traducere Verița Georgescu

serial

Acei bolnavi care au guvernat

5

Pierre Accoce, dr. Pierre Rentchnick

John Fitzgerald Kennedy

Cine va putea afirma că aceste două greşeli grave n-au reprezentat o consecinţă de natură inconştientă a maladiei ce-l submina ? Sau a tratamentului sub care se afla ? Se ştie, oare, ce efecte antrenează „boala lui Addison"? Sau cortizonul ?

Toţi specialiştii sînt de acord că tulburările de ordin psihologic constituie regula în formele cronice ale „bolii lui Addison", însoţite, cîteodată, de tulburări neurologice. Potrivit lui George Widmer Thorn, care a fost solicitat pentru consult de mai multe ori de către Kennedy pe vremea cînd era senator, cei ce suferă de această maladie se vădesc apatici sau negativişti în 84 din 100 de cazuri. Ei intră într-o stare de depresiune sau devin iritabili în 48 din 100 de cazuri. Un psihiatru elveţian, profesorul Werner Stoll, a confirmat, de asemenea, că aceştia prezintă, adesea, o slăbiciune musculară foarte pronunţată, că suferă de insuficienţe funcţionale multiple, că prezintă perturbări ale memoriei, insomnii. În ansamblu, experţii afirmă că „boala lui Addison" antrenează tulburări cerebrale, cu tendinţă schizofrenică şi halucinatorie. Cauză pentru care orice tratament trebuie să comporte o terapie psihiatrică.

De asemenea, un tratament îndelungat cu cortizon provoacă, frecvent, efecte secundare pe plan psihic şi psihologic. El slăbeşte musculatura, facilitează infecţiile cutanee, demineralizează sistemul osos. Uneori, provoacă perforaţii în aparatul digestiv, declanşează hemoragii. Tulburările psihice nu sînt mai puţin importante. Medicii americani şi elveţieni consideră că, pe acest plan, cortizonul acţionează ca un drog halucinogen.

Aceste comentarii arată că „boala lui Addison", care afectează în lume patru persoane la un milion de indivizi, nu trebuie considerată o afecţiune benignă. Şi ele stîrnesc reală îngrijorare cînd se referă la un subiect care exercită funcţii de şef de stat.

Asemenea altor numeroşi potentaţi, John Kennedy suporta cu greu asistenţa medicală. Medicul său personal, d-na Janett Travell, a lăsat să se înţeleagă, în 1961, că el nu făcea întotdeauna ceea ce era sfătuit să facă. A recurs, de exemplu, fără a avertiza pe cineva, la injecţii cu amfetamină, presupunînd că-l ajută să-şi ridice moralul. Îi erau făcute, discret, de un medic din New York, Max Jacobson, căruia i-a fost retras, mai tîrziu, dreptul de a-şi exersa meseria.

Drogul a scurtat, întotdeauna, viaţa. Iar Kennedy nu ignora faptul că a lui se consuma rapid. Poate chiar presimţea că îl ameninţă un pericol. Ceea ce îl făcea să se grăbească în a fi ceva în istorie. Este părerea pe care şi-a format-o Isaiah Berlin, profesor la Cambridge, Massachusetts, şi şef în serviciul de cercetare de la Ford, care a participat la un dineu la Casa Albă, la 26 octombrie 1963. În cursul mesei, unde s-a servit supă de broască ţestoasă, sufleu de homar şi şampanie, Kennedy a vorbit continuu despre tatăl său. Lăsînd impresia că a rămas, psihologic, dominat de acesta.

În seara respectivă, bostonianul a oferit, fără îndoială, cheia propriului comportament. O dublă motivaţie îl va fi împins să accepte a se lansa în cursa pentru preşedinţie şi să scurt-circuiteze timpul necesar ajungerii la Casa Albă. Mai întîi, o luptă în ritm accelerat contra lui însuşi, pentru că se ştia expus efectelor maladiei. Era extrem de preocupat, în primul rînd, de a polei, din nou, rapid, blazonul clanului Kennedy, erodat de alegerea făcută de Joe (tatăl preşedintelui — n.t.), care a crezut în şansele naziştilor, în timpul perioadei frămîntate ce a precedat al doilea război mondial.

Precipitarea şi o anume înclinaţie pentru hărnicie au marcat, într-adevăr, epoca sa. Nu-i lăsa niciodată pe cei ce-i erau fideli să se odihnească. Îi hărţuia în permanenţă. Împreună cu el, aceştia cutreierau ţara, abandonîndu-şi familiile, fapt ce explică de ce mulţi din cei ce l-au ajutat au divorţat la sfîrşitul campaniei pentru Casa Albă. N-au regretat. Şi-au urmat vocaţia. Ca şi el, au descoperit că puterea este un afrodisiac.

Nimeni nu va şti niciodată pînă la ce limite l-ar fi dus acest cult al nectarului oferit de guvernare. Nici ce urmau să devină Statele Unite. Pe plan intern, n-au început oare oamenii finanţelor să se întrebe asupra oportunităţii căilor alese în economie ? Iar pe plan extern, nu trezea el, în pofida surîsului arborat de politica promovată, germenii războiului rece ? Pînă şi în Europa, pe care o vedea redusă la un fel de bastion avansat pentru America, entuziasmul de prim moment, pe care a ştiut să-l insufle, s-a risipit treptat. Au început să se exprime îndoieli.

La 22 noiembrie 1963, în cea de-a 34-a lună de preşedinţie, a sosit la Dallas, în Texas, statul lui Lyndon Johnson, pe care îl numise primul său adjunct. Se afla în automobil, alături de Jackie, soţia sa, şi în faţa guvernatorului John B. Connally, unul dintre cei ce cunoşteau boala ce îl submina şi care a încercat, invocînd acest motiv, să-i obstrucţioneze campania din 1960. La o fereastră de la un etaj superior al unui depozit înconjurat de mulţimea venită să asiste la trecerea preşedintelui, un tînăr exaltat, Lee Harvey Oswald, a introdus, calm, gloanţele în încărcătorul carabinei sale italieneşti. John Fitzgerald Kennedy n-a ajuns mai departe.

Lyndon Johnson — Richard Nixon

Dacă Lyndon Johnson merită o etichetă, aceasta este cea a imprevizibilului. John Kennedy l-a reţinut ca vicepreşedinte, deoarece îşi asigura, astfel, un important pachet de voturi sudiste la alegerile prezidenţiale din 1960. Părea sortit unei retrageri liniştite. Ca şi în sport, istoria reţine numele campionului, neglijînd pe cel al sositului pe locul secund. Totuşi, la fel ca în sport, în politică există un imponderabil. Ce se ştia despre Lyndon Johnson în 1963, cînd conduce doliul naţional la funeraliile lui John Kennedy ! Că s-a aflat mai bine de trei decenii în serviciul democraţilor, în Senat, ca şi în Texasul său natal. Şi atît.

De obicei, cînd un nou preşedinte accede la Casa Albă, el curăţă locul. Mobilele, hîrtiile, asistenţii predecesorului — totul este ambalat, clasat, înlăturat. Or, Johnson nu schimbă decît decorul. El păstrează consilierii dispărutului. Nu include în aparat decît trei oameni noi : pe Walter Jenkins, Bill Moyers, Jack Valenti. Şi, potrivit tradiţiei, pe un vicepreşedinte incolor, Hubert Humphrey. America vede, în aceasta, un semn că el va miza pe continuitate. Se înşeală. Cu Johnson, ea intră în perioada surprizelor, urmate, curînd, de boroboaţe.

Dacă recurge la consilierii lui Kennedy, a cărui umbră ajunge s-o deteste curînd, deoarece va fi prea mult comparat cu acesta, o face pentru că disprețuieşte îndeajuns oamenii pentru a nu-şi lega, cîtuşi de puţin, destinul de cel al unei echipe. Nimeni nu va trebui să crîcnească. Consideră că-şi poate impune oricui punctele de vedere. Căci, ţinute secrete, are ideile lui.

Cînd se instalează la Casa Albă se relevă, dintr-odată, a fi un temperament vulcanic. Se comportă ca un veritabil suveran. America îi cunoaşte înclinarea spre imprecaţii şi limbajul colorat. Surîde, prin urmare, cînd ordonă unuia din consilieri să-şi scurteze părul, şi cînd, pe altul, îl expediază să urmeze cursurile unei şcoli pentru bunele maniere. Se amuză de ticul său de a da mereu telefoane, mobilizîndu-şi oamenii zi şi noapte. Ia în zeflemea mania de a cere să fie filmat continuu, pentru ca istoria să-şi amintească de el. Îşi bate joc şi de exhibiţionismul său. Încrezător în virtuţile nataţiei, nu-şi constrînge, oare, vizitatorii, chiar pe Henry Ford şi o serie de alţi mari patroni ai industriei grele, să plonjeze goi, alături de el, în piscina Casei Albe ? Indiferent de oaspeţii pe care-i are, îşi scarpină, în faţa lor, cu nonşalanţă, burta, pe sub cămaşă. Sau îşi arată, cu bunăvoinţă, pe abdomen, cicatricea rezultată din operaţia de eliminare a vezicii biliare. Nu se dă în lături, reînviind un obicei din Sud, să primească aşezat pe scaunul de la toaletă. Condus de un fel de perversiune morală, întîlnită cîteodată la cei mari ai lumii, pe care îi orbeşte puterea, Johnson nu este preocupat dacă depăşeşte sau nu limitele. Neîncrederea faţă de colaboratori, înclinaţia bolnăvicioasă de a-i pune în inferioritate sar în ochii tuturor cu prilejul torturii morale pe care i-o aplică lui Hubert Humphrey, pe care îl vîră în spaimele nesiguranţei. Aceste umiliri compensează pe cele pe care pretinde a le fi suferit, în aceeaşi funcţie, de la Kennedy. **(Va urma)**

Traducere şi adaptare
Vasile Crişu

Dialog juridic (II)

Totalitatea normelor de drept, a ramurilor de drept, constituie **sistemul de drept al țării.** În ierarhia acestui sistem, locul de frunte îl ocupă **Constituția** țării, actul fundamental în spiritul căruia trebuie să se înscrie orice normă de drept. Dispozițiile, articolele din Constituție sînt principii iar normele de drept vin să completeze, în spiritul lor, relațiile concrete, de fiecare zi, dintre oameni. În urma discutării și adoptării noii Constituții, vor interveni multe reglementări reale ale drepturilor și, implicit, ale obligațiilor noastre, ale tuturor, dar drepte, morale, așa cum le dorim cu toții, în spiritul vederilor noastre comune și așa cum ne obligă sîngele vărsat în zilele Revoluției și speranțele legitime ale poporului.

În lumina acestei vederi de ansamblu, sumară și generală, asupra cadrului juridic al problemelor ce ne preocupă astăzi pe toți, vom căuta să clarificăm unele dintre aceste importante probleme actuale.

Separarea puterilor în stat este poate primul pas spre o viață social-politică normală, bazată pe dreptate socială, pe egalitate deplină, pe respectarea drepturilor fiecăruia. În viața socială de zi cu zi, sînt trei direcții principale de exercitare a puterii poporului în interesul poporului. Poporul însă, luat la modul general, numeric, nu poate să-și spună cuvîntul, efectiv, în orice ocazie. El, poporul, își spune cuvîntul prin delegații săi — deputații aleși prin vot egal, direct și secret, responsabili pentru faptele și poziția lor față de popor și care pot fi revocați la cererea expresă a celor care le-au acordat mandatul. Dar, în perioada lor de activitate, deputații, constituiți în forul legislativ suprem de voință a poporului, sînt chemați să emită actele, legile, normele de desfășurare a activității în diferitele domenii de activitate. Într-o țară democratică, așa cum va fi România Liberă de acum înainte, puterea legislativă va fundamenta cadrul desfășurării vieții noastre viitoare.

Cea de a doua putere în stat este aceea **executivă.** Orice lege, orice normă juridică, orice prevedere legală trebuie aduse la îndeplinire. Statul, prin organele centrale și locale ale administrației de stat, realizează cea de a doua putere în stat. Este tot o putere, pentru că, oricare ar fi actele elaborate de puterea legislativă, ele își produc efecte numai atunci cînd sînt aplicate efectiv și concret în viața cotidiană.

Puterea judecătorească nu a existat în legislația de tristă memorie a clanului răsturnat de la putere. Potrivit acestei noi concepții, prevăzute încă din Comunicatul către țară de constituire a Consiliului Frontului Salvării Naționale, se creează posibilitatea existenței unei puteri care să se supună numai legii, nu organelor de stat sau de partid și care să fie arbitrul aplicării corecte, de către Administrația de stat, a dispozițiilor elaborate de puterea legislativă. Vechea orînduire, urmărind limitarea la minim a drepturilor și libertăților cetățenești, a inclus puterea judecătorească în aparatul de stat și el, la rîndul său, condus și dirijat de falsa putere politică, limitată la cîteva persoane. Prin aceasta, totul se realiza așa cum doreau dictatorii, în interesul lor, indiferent de dorința și interesele poporului. **Actul de separare a celor trei puteri în stat** creează condițiile reale de democrație și libertate necesare afirmării omului unei țări cu adevărat libere și, totodată, garanția unei vieți libere, democratice și bazate pe lege, nu pe arbitrariu. **(Sfîrșit)**

Lucian Belcea

ANDREI KARLOV LUKANOV

președintele Consiliului de Miniștri al R. P. Bulgaria

S-a născut la 26 septembrie 1938, la Moscova. Și-a efectuat studiile superioare la Institutul de Stat pentru Relații Internaționale din Moscova. Este membru al P.C. Bulgar din 1966. După terminarea studiilor, în 1963, a lucrat la Ministerul afacerilor externe. În 1966, devine șef de secție la Ministerul comerțului exterior. În perioada 1969—1972, a lucrat la Reprezentanța permanentă a O.N.U. din Geneva. În 1972, este ministru adjunct al comerțului exterior, iar din 1973 prim-adjunct al ministrului comerțului exterior. Din 1976, a fost vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, președintele Comisiei pentru colaborare economică și tehnico-științifică de pe lîngă Consiliul de Miniștri. A fost reprezentant permanent al R.P. Bulgaria la CAER.

În perioada iunie 1986 — august 1987, a deținut funcția de prim-vicepreședinte al Consiliului de Miniștri al R.P. Bulgaria, după care a fost numit ministru al relațiilor economice externe.

La cel de-al XI-lea Congres al P.C.B. a fost ales membru supleant, iar la Plenara din decembrie 1977 a C.C. al P.C.B. și la Congresele al XII-lea și al XIII-lea ale P.C.B. — membru al Comitetului Central. Din iulie 1979, este membru supleant al Biroului Politic al C.C. al P.C. Bulgar, iar, de la 16 noiembrie 1989, membru al Biroului Politic și secretar al C.C. al P.C.B.

A fost deputat în Adunarea Populară în legislaturile șapte-nouă.

La 3 februarie 1990, a fost ales președinte al Consiliului de Miniștri.

Este căsătorit și are doi copii.

M. B

Ștefan Voicu. București. Duminică 4 februarie, un autocar aparținînd societății israeliene Santa Maria Tours, închiriat de compania egipteană Safaga, a fost atacat pe ruta Cairo-Ismailia, la 140 km nord-est de capitală, de doi teroriști mascați. În urma acestui atentat, 11 persoane și-au pierdut viața, 19 fiind rănite, între victime aflîndu-se și cetățeni egipteni. Este primul atentat de acest tip de la semnarea Tratatului de pace egipteano-israelian din 1979.

La puțin timp după incident, președintele Hosni Mubarak a avut o convorbire telefonică cu premierul Yitzhak Shamir, în timpul căreia i-a prezentat condoleanțele sale. Este prima convorbire între cei doi, din octombrie 1981, de cînd Hosni Mubarak deține funcția de șef de stat.

Atentatul a fost aspru criticat de secretarul general al O.N.U., de O.E.P., precum și de diferite personalități politice.

Deocamdată, poliția egipteană a arestat o persoană care se presupune că a participat la atentat. Este vorba de șoferul autoturismului Peugeot 505, folosit de teroriști în urmărirea autocarului. Acesta este un palestinian din zona Gaza, ocupată de Israel în 1967, naturalizat în Egipt de 10 ani.

Potrivit președintelui Israelului, Chaim Herzog, autorii atentatului au încercat să dea o lovitură tuturor eforturilor politice pentru instaurarea păcii în Orientul Mijlociu.

De notat că atentatul a avut loc la puține zile după anunțarea întîlnirii, de la Geneva, dintre secretarul de stat american, James Baker, și miniștrii de externe ai Egiptului și Israelului, Abdel Meguid și, respectiv, Moshe Arens. Întrevederea dintre cei trei demnitari ar fi avut ca scop eliminarea unor divergențe din calea preconizatului dialog palestiniano-israelian de la Cairo.

Unui grup de șase neutri ploieșteni n-ar trebui să-i răspundem, deoarece revista noastră nu ia în considerare scrisorile anonime. Cum însă problema ridicată de dumneavoastră este de interes general, vă sugerăm să vă adresați cu curaj (adică nominal) Biroului de pașapoarte din București, unde veți afla că ceea ce ne-a declarat, în interviul publicat în nr. 4 a.c. al revistei noastre, dl. general-maior Valentin Rozoleanu este exact : orice cetățean român poate deține atît pașaport pe o perioadă de cinci ani (poate fi prelungit pînă la zece ani), cît și buletin de identitate. Acesta din urmă urmează a fi predat la frontieră, înainte de plecarea temporară din țară. De ce și de cine vă mai este teamă ?

poşta redacţiei

Redacţia revistei „Lumea azi" anunţă pe cititorii săi din ţară care nu au avut posibilitatea să intre în posesia ultimelor numere ale publicaţiei, ca şi a Almanahului pe anul 1990, că această situaţie se datorează exclusiv Direcţiei Expedierii Presei, care întîmpină mari dificultăţi în exercitarea obligaţiilor contractuale. Colectivul redacţional doreşte să asigure că — în conlucrare cu forurile de resort — depune toate eforturile pentru reglementarea acestei situaţii, cît mai grabnic cu putinţă.

Stimată redacţie,

De peste zece ani sînt abonată la revista „Lumea", pentru care am cele mai bune aprecieri ; păstrez colecţia la zi şi nu concep să renunţ tocmai acum. Măsura de a nu se mai efectua abonamente mi se pare total nejustificată. Oare chiar nu se pot găsi soluţii ?

Vă rog să interveniţi la forurile în drept pentru a se renunţa la această absurditate : am senzaţia că sînt în primejdia de a pierde un prieten drag, ceea ce ar fi nedrept şi dureros.

Cu întreaga speranţă, farmacist MARIA MEDIANU. Bucureşti

N. Red. Nu ştim **cine** şi în numele **cui** a luat hotărîrea de a nu se mai face abonamente la revista noastră. Nu sînteţi primul cititor care ne sesizează în legătură cu această situaţie.

G. Harmann, Cluj ; Ioana Puşcaş, Bucureşti. Intervenţia militară a SUA în Panama, pentru a-l răsturna de la putere pe generalul Manuel Noriega, a început să fie pregătită la începutul verii trecute, deşi ulterior au fost înaintate o serie de pretexte pentru a o justifica, scrie „The Washington Post". Într-un amplu articol, cotidianul arată că, în iunie trecut, şeful statului major american, amiralul William Crowe, i-a spus comandantului general al armatei, Maxwell Thurman, în cadrul unor grăbite şi neaşteptate ordine, că trebuie să pregătească intervenţia în Panama. „I-am spus : o vom face, dar nu pot să-ţi spun cînd", a declarat, într-un interviu, Crowe, care acum se află la pensie. Ziarul citat precizează că W. Crowe l-a anunţat pe generalul care a condus operaţiunea de la 20 decembrie să-şi menţină oamenii în stare de alarmă, pregătiţi să acţioneze în orice moment. Siguranţa cu care au fost date ordinele de către Crowe punea capăt dificilelor şi aprinselor discuţii dintre reprezentanţii guvernului american şi clarifica faptul că decizia intervenţiei fusese deja luată.

W. Crowe, ca şi alţi ofiţeri de la Pentagon, se opusese, cu mult timp în urmă, ideii unei intervenţii militare, considerînd-o nerentabilă pentru interesele SUA, dar toate alternativele avute în vedere de guvernul lui George Bush, în scopul înlăturării lui Noriega, eşuează — menţionează „The Washington Post".

Ideea unei acţiuni militare a avut momente de progres şi de stagnări, după cum au predominat, referitor la conflict, argumentele Casei Albe sau ale Congresului, ale Departamentului de Stat, Pentagonului şi Agenţiei Centrale de Informaţii (CIA). Situaţia strategică a Canalului Panama şi situarea cartierului general al Comandamentului sudic al armatei SUA (pentru America Latină) în Panama au fost, întotdeauna, elemente importante pentru interesele americane în regiune. În plus, în ultimii ani, a sporit preocuparea SUA faţă de perspectiva abandonării prezenţei lor militare şi, deci, a apărării Canalului — care se va realiza la sfîrşitul secolului. La fel, preocupare exista şi faţă de creşcînda influenţă a Cubei asupra lui Noriega şi a altor guverne radicale latino-americane, scrie ziarul. Problema traficului de droguri, în care se presupune că era implicat Noriega, l-a transformat pe general în simbolul acestui trafic în 1988, iar maniera în care trebuia tratat acesta a dus la unele divergenţe între Ronald Reagan şi vicepreşedintele de atunci, George Bush. Deşi Reagan ştia de multă vreme despre legăturile lui Noriega cu traficul de droguri din Florida, a refuzat întotdeauna să adopte măsuri de forţă şi nu a fost niciodată de acord cu consilierii săi din domeniul securităţii naţionale în ce priveşte retragerea lui Noriega de pe scena politică.

„The Washington Post" afirmă că drumul către o intervenţie americană a fost deschis la mijlocul anului 1987. Secretarul de stat de atunci, George Shultz, a ajuns la concluzia că Noriega, care fusese foarte util serviciilor de spionaj americane, şi-a sporit abuzurile în ce priveşte încălcarea drepturilor omului şi legăturile sale cu traficul de droguri, ceea ce a dus la eforturi reînnoite de a-l înlătura de la conducerea forţelor armate panameze. Au intervenit, apoi, acuzaţiile asesorului lui Noriega, Roberto Diaz Herrera, care, în iunie 1987, i-a demascat acţiunile de corupţie. Departamentul de stat, profitînd de ocazie, a suspendat, în luna următoare, ajutorul economic şi militar pentru Panama. Subsecretarul de stat Richard Armitage a început să exercite presiuni asupra generalului panamez, miniştrii de justiţie şi de finanţe au intrat în acţiune, iar Noriega, prin presupusele sale implicaţii în traficul de droguri, a fost chemat în faţa a două tribunale din Florida.

Conform cotidianului, situaţia politică din Panama a ajuns, în acel moment, la haos ; preşedintele ţării, Eric Arturo Delvalle, a încercat, în februarie 1988, să pună capăt puterii lui Noriega, destituindu-l, dar s-a întîmplat exact invers — generalul l-a destituit pe şeful statului —, determinînd SUA să continue a-l recunoaşte, oficial, ca preşedinte pe Delvalle. Alegerile din luna mai 1989, care, conform observatorilor internaţionali, au fost cîştigate de Guillermo Endara, din opoziţie, şi pe care SUA l-au instalat acum la conducerea ţării, au fost anulate de Noriega. În consecinţă, preşedintele George Bush a declarat la televiziune că „nu ne vom lăsa intimidaţi de tacticile brutale ale lui Noriega ; nu exclud anumiţi paşi (ai SUA, n.r.) în viitor". A fost, astfel, retras ambasadorul american în Panama, au fost trimise trupe suplimentare în zona Canalului şi i s-a comunicat lui Woerner, comandantul american al acestor trupe, că se fac pregătiri pentru o intervenţie.

„The Washington Post" afirmă că generalul american nu dorea o confruntare, îndoielile sale pe această temă determinîndu-i pe şefii armatei să-i pregătească trecerea în rezervă. A fost, atunci, însărcinat comandantul M. Thurman, cunoscut şi sub numele de „Mad Max" („răul Max"), să se ocupe de punerea în practică a planurilor lui Crowe. Operaţiunea „Lingura albastră" a căpătat numele de „Cauza justă", respectiv denumirea de cod dată intervenţiei de către autorităţile americane. Crowe, scrie ziarul, i-ar fi spus lui Thurman că nu ştia despre semnificaţia denumirii respective, dar l-a prevenit că, după părerea sa, Noriega va face, foarte curînd, o greşeală. Cîteva zile mai tîrziu, evenimentele au precipitat, într-adevăr, lucrurile. **(A.V.)**

Din „Murphologie"

„Indecizia stă la baza flexibilităţii"
(Legea lui Schroeder)

„Nici un experiment nereuşit nu este o nereuşită totală : el poate servi ca exemplu negativ."
(Legea lui Wotan, Jones, Cladder şi Rates)

„O concluzie este locul în care te-ai oprit fiindcă ai obosit gîndind".
(Legea lui Matz)

Coordonatorul rubricii : Rodica Dumitrescu

Colectivul redacţional : Mihaela Brumă, Ştefan Cârjă, Dumitru Constantin, Vasile Crişu, Adrian Dascălu, Rodica Dumitrescu, Liana Enescu, Ion Madoşa — şef de secţie, Ilie Olteanu — secretar general de redacţie, Radu Pascal — redactor şef adjunct, Ilie Şerbănescu, Doina Topor, Stelian Ţurlea, Anca Voican, Aurel Zamfirescu — şef de secţie. Secretariat de redacţie şi tehnic : Oana-Daniela Dinulescu, Mircea Dub, Ana Ghinea, Eliza Iliescu, Raluca Ionescu, Constantin Mendea, Marin Pieleanu, Maria Simionescu, Ana Maria Tatovici, Angelica Trancă. Tipografi : Marian Dobre, Ion Matei, Gheorghe Sandu. Revista „Lumea azi", Bucureşti, Piaţa Presei Libere nr. 1, sector 1, Oficiul poştal 33, cod 71341, căsuţa poştală 33—29, telefon 17 60 10 ; internaţional : 18 50 81. Abonamentele se fac la oficiile poştale, factorii poştali şi difuzorii voluntari din întreprinderi şi instituţii. Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă. P.O. Box 12—201, telex 10376 prsfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

C.P.B.